

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ (EXECUTIVEMBA)

Διπλωματική Εργασία:

Ο ΚΑΤΑΔΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μεταπτυχιακός Φοιτητής: Κυριακάκης Ιωάννης

(Α.Μ. : EMBA 1532)

Επιβλέπων Καθηγητής: Σφακιανάκης Μιχαήλ

Πειραιάς, Δεκέμβριος 2017

Πίνακας Περιεχομένων	
Περίληψη	5
Abstract	6
Εισαγωγή	7
Κεφάλαιο 1 – Η σημασία και οι τάσεις του τουρισμού.....	10
1.1 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	10
1.2 Τουρισμός και εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομία.....	10
1.3 Οι Προοπτικές του Ελληνικού Τουρισμού	15
1.4 Επισκόπηση των Εξελίξεων στον Ελληνικό Τουρισμό	17
1.5 Η Σημασία του Τουρισμού για την Ελληνική Οικονομία.....	28
1.6 Τουρισμός, Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π.).....	28
1.7 Δυνάμεις Ανταγωνισμού.....	30
1.8 Εναλλακτικός Τουρισμός - Έννοια, Λόγοι Ανάπτυξης και Χαρακτηριστικά ..	32
1.9 Η συμβολή του εναλλακτικού τουρισμού στην τοπική τουριστική ανάπτυξη	35
Κεφάλαιο 2 – Ο Καταδυτικός Τουρισμός και οι εκφάνσεις του	39
2.1 Καταδύσεις: Ιστορική εξέλιξη και είδη καταδύσεων	39
2.2 Το Καταδυτικό Περιβάλλον.....	41
2.3 Στατιστικά στοιχεία καταδύσεων.....	43
2.4 Λόγοι Πραγματοποίησης Καταδύσεων.....	47
2.5 Η αγορά των καταδύσεων αναψυχής - Καταδυτική εκπαίδευση και Καταδυτικά Κέντρα	49
2.6 Στοιχεία Καταδυτικού Τουρισμού	50
2.7 Εμπλεκόμενοι Φορείς στην Ανάπτυξη του Καταδυτικού Τουρισμού στην Ελλάδα	52
2.7.1 Κεντρική και Περιφερειακή Διοίκηση.....	52
2.7.2 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	56
2.7.3 Εξειδικευμένοι Φορείς	58
2.7.4 Οργανισμοί Εκπαίδευσης και Πιστοποίησης – Παροχείς Καταδυτικών Υπηρεσιών Αναψυχής.....	61
2.8 Ζητήματα Καταδυτικής Αγοράς	64
Κεφάλαιο 3 - Ο καταδυτικός τουρισμός διεθνώς	66
3.1 Οργάνωση και Διαχείριση καταδυτικών Πάρκων: Η Διεθνής Εμπειρία	66
3.2 Το Θαλάσσιο Πάρκο Medes στην Ισπανία	67
3.3 Το Θαλάσσιο Καταφύγιο Poor Knights στη Νέα Ζηλανδία	70

3.4 Ζητήματα ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης: εμπειρίες από τις περιοχές Mabini και Tingloy των Φιλιππίνων	72
3.5 Το Σύστημα Κοραλλιογενών Υφάλων Great Barrier στην Αυστραλία	74
3.6 Το Θαλάσσιο Πάρκο του Υφάλου Great Barrier και η Τουριστική του Ανάπτυξη.....	75
3.6.1 Η διαχείριση του αιφόρου τουρισμού στον Ύφαλο Great Barrier	77
3.6.2 Ιδιαιτερότητες του Υφάλου Great Barrier και της διαχείρισης της τουριστικής δραστηριότητας.....	80
3.7 Έρευνα για τις διαφορές στα κίνητρα και τις προσδοκίες των δυτών στα Keys της Φλόριντας.....	82
Κεφάλαιο 4 - Μελέτη Περίπτωσης της Αμοργού.....	87
4.1 Η Ιστορία της Αμοργού.....	87
4.2 Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού.....	91
4.3 Ανάλυση Επισκεψιμότητας.....	95
4.4 Μέθοδοι και εργαλεία πρόβλεψης ζήτησης	97
4.4.1 Αναγκαιότητα των προβλέψεων της ζήτησης.....	97
4.4.2 Διαδικασία των προβλέψεων της ζήτησης.....	98
4.4.3 Σφάλματα προβλέψεων ζήτησης.....	100
4.4.4 Τεχνικές ζήτησης	104
4.5 Πρόβλεψη της Επισκεψιμότητας για το 2017.....	123
Κεφάλαιο 5 - Συμπεράσματα.....	129
Βιβλιογραφία	132

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Μου δίνεται η ευκαιρία με την περάτωση της παρούσας Διπλωματικής Εργασίας, να σημειώσω ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο και κοπιαστικό να ολοκληρώσεις ένα σημαντικό κύκλο σπουδών έχοντας ταυτόχρονα σημαντικές επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις που πρέπει να διεκπεραιώσεις και δή όταν αυτές είναι μακριά από τον τόπο διαμονής σου.

Θα ήθελα λοιπόν πρώτο απ'όλους να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Μιχαήλ Σφακιανάκη για την υποστήριξη του κατά την διάρκεια των σπουδών μου και κατ'επέκταση για την συνεργασία και την πολύτιμη συμβολή του στην ολοκλήρωση αυτής της Εργασίας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θέλω να απευθύνω στους καθηγητές κ. Δημήτριο Γεωργακέλλο και κ. Νικόλαο Γεωργόπουλο στους οποίους τρέφω μεγάλη εκτίμηση για τα πλούσια πνευματικά τους προσόντα και το ήθος που υπέδειξαν τα δύο αυτά χρόνια.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και κυρίως τους γονείς μου Μιχαήλ και Γεωργία για την διαχρονική συμπαράστασή τους και την ηθική και υλική στήριξη των επιλογών μου.

Περίληψη

Οι καταδύσεις αποτελούν αναμφισβήτητα μια από τις ωραιότερες και πλέον ενδιαφέρουσες ψυχαγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες προσφέρουν ταυτόχρονα άθληση, γνώσεις, υγεία, πνευματική άσκηση και ψυχική ηρεμία. Πολλοί αλλοδαποί επισκέπτες συχνά επιθυμούν να συνδυάσουν την περίοδο των διακοπών τους στην Ελλάδα με ασχολίες όπως οι Καταδύσεις Αναψυχής που είναι δύσκολο να πραγματοποιήσουν στην καθημερινή τους ζωή καθώς η χώρα τους δεν διαθέτει τις απαιτούμενες γεωφυσικές δυνατότητες. Αξιοσημείωτο είναι το πρόβλημα της ανυπαρξίας σαφούς αποτύπωσης της Ελληνικής βιομηχανίας του καταδυτικού τουρισμού και των σχέσεων αλληλεπίδρασης μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται σε αυτή. Σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας είναι η αποτύπωση της τρέχουσας κατάστασης και των προοπτικών ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα, δια μέσου του προσδιορισμού των φορέων που εμπλέκονται στη βιομηχανία του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα και της αξιολόγησης του έργου που επιτελούν.

Λέξεις Κλειδιά: Θεωρία του Εμπλεκόμενου Φορέα, Καταδυτικός Τουρισμός

Abstract

Diving undeniably constitutes one of the most beautiful and henceforth interesting recreational activities, offering simultaneously exercise, health, intellectual activity and mental calmness. A lot of foreign visitors combine their vacation in Greece with recreational diving, attracted by the vast geophysical, cultural and historical possibilities or the country's marine environment. The research problem focuses on the lack of a comprehensive imprinting of the Greek Diving Tourism Industry and the interrelations between the institutions that function in it. Consequently, the aim of the present thesis is to present an in depth analysis on the current situation and future direction concerning the growth of diving tourism in Greece, by identifying the forces involved in the Greek industry and evaluating their work.

Keywords: Stakeholder Theory, Diving Tourism,

Εισαγωγή

Ο τουρισμός, ένας κλάδος οικονομικής δραστηριότητας του οποίου η σημασία δεν μπορεί –ειδικά σε ορισμένες χώρες υποδοχής αλλά και φιλοξενίας– να υποβαθμιστεί τόσο μάλλον να αγνοηθεί, δεν έχει εμφανιστεί μοναχά στις μέρες μας, αλλά οι ρίζες του κρατάνε από την αρχαιότητα, ενώ η ανάπτυξη του υπήρξε θεαματική μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (Ηγουμενάκης και συν., 1998).

Ο τουρισμός εμφανίζεται με διάφορες μορφές, γι' αυτό και είναι δύσκολο να οριστεί με ακρίβεια. Μία από τις πρώτες προσπάθειες να οριστεί ο τουρισμός καταγράφει την άποψη ότι έπρεπε να περιλαμβάνει το σύνολο των φαινομένων και των σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού και τη διαμονή μη μόνιμων κατοίκων (Ηγουμενάκης, 1999). Η λέξη **τουρισμός** προέρχεται από την γαλλική λέξη *tour* και την αγγλική *touring* που σημαίνουν περιήγηση. Η Διεθνής Ακαδημία Τουρισμού ορίζει τον τουρισμό ως: «το σύνολο των ανθρωπίνων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτει από αυτές», ενώ ο **τουρισμός**, είτε ως διαχρονικό φαινόμενο, είτε ως διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας γίνεται προσπάθεια να συγκροτηθεί ως έννοια μόλις το 1937, όταν ορίζεται ως **τουρίστας** εκείνος που ταξιδεύει και διαμένει για περισσότερο από 24 ώρες σε χώρα διαφορετική από τη δική του (Λύτρας, 1998 & Ρούπας, 1997).

Ο **καταδυτικός τουρισμός**, ο οποίος αποτελεί και το θέμα της παρούσας εργασίας, ανήκει στον ευρύτερο τομέα του αθλητικού τουρισμού και πρόκειται για τον τουρισμό εκείνο που επισκέπτεται ένα μέρος ατόμων με σκοπό την ενασχόληση του με το άθλημα των υποβρυχίων καταδύσεων, ενώ αναπτύσσεται ταχύτατα σε παγκόσμιο επίπεδο. Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιοποιεί η European Underwater Federation καθώς και το Recreational Scuba Training Council, εκτιμάται ότι στην Ευρώπη υπάρχουν πάνω από 3,5 εκατομμύρια ενεργοί δύτες, ενώ πάνω από 800.000 εξ αυτών πραγματοποιούν κάθε χρόνο τουλάχιστον ένα καταδυτικό ταξίδι σε κάποιον καταδυτικό προορισμό (<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=166986>).

Οι καταδύσεις αναψυχής αποτελούν μια δραστηριότητα η οποία πέρα από τη ψυχαγωγία προσφέρει στους ενασχολούμενους και πρόσθετα οφέλη, όπως φυσική αλλά και πνευματική άσκηση, ποικίλες γνώσεις (περιβαλλοντικές, φυσικές κ.α.) αλλά και την ευεργετική ευεξία και ψυχική ηρεμία που προκύπτει από το συνδυασμό της φυσικής δραστηριότητας και του υγρού στοιχείου. Η γεωγραφική μορφολογία της Ελλάδας ευνοεί ιδιαίτερα την ενασχόληση με τις καταδύσεις ειδικά, σε αντιπαράθεση με άλλες χώρες, ώστε πολλοί από τους αλλοδαπούς επισκέπτες να συνηθίζουν να εντάσσουν την ερασιτεχνική κατάδυση στο πλαίσιο των διακοπών τους, εκμεταλλευόμενοι τα γεωφυσικά χαρακτηριστικά που δεν διαθέτουν οι χώρες προέλευσής τους. (YENANΠ, 2005)

Ο καταδυτικός τουρισμός αποτελεί έναν ταχύτατα αναπτυσσόμενο τομέα σε παγκόσμια κλίμακα. Από την δραστηριότητα αυτή απορρέει κάθε χρόνο αξιόλογος όγκος συναλλάγματος ο οποίος καταλήγει, κατά κανόνα, σε παράλιες χώρες που διαθέτουν υποθαλάσσια περιβάλλοντα ιδιαίτερου φυσικού κάλλους παράλληλα με πλούσια υποθαλάσσια χλωρίδα και πανίδα. Στη λίστα των χωρών που απολαμβάνουν σημαντική εισροή συναλλάγματος από τον καταδυτικό τουρισμό συμπεριλαμβάνονται οι Μαλβίδες, αλλά και κάποιες μεσογειακές χώρες, όπως η Αίγυπτος, Τουρκία και η Μάλτα. Ενδεικτικό των οικονομικών μεγεθών εν γένει που προκύπτουν από τον καταδυτικό τουρισμό είναι το γεγονός ότι χώρες, όπως η Μαλαισία, στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό την εθνική τους οικονομία στα έσοδα που απορρέουν από αυτή τη μορφή τουρισμού. Άλλωστε στο ευρύτερο πλαίσιο του καταδυτικού τουρισμού εντοπίζεται ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων όπου, είτε ως φυσικά πρόσωπα είτε ως εμπορικές επιχειρήσεις παροχής προϊόντων και υπηρεσιών, δραστηριοποιούνται με άμεσο ή έμμεσο τρόπο στον επαγγελματικό αυτό τομέα. Βάσει των παραπάνω δεδομένων, είναι εύλογο το ενδιαφέρον πολλών χωρών να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες και να αναπτύξουν τις προϋποθέσεις προκείμενου να αυξήσουν την προσέλευση επισκεπτών-ερασιτεχνών δυτών και να αποκτήσουν έτσι μερίδιο από την πίτα της παγκόσμιας καταδυτικής αγοράς. (YENANΠ, 2005)

Μολονότι το ενδιαφέρον για τις καταδύσεις αναψυχής κερδίζει συνεχώς έδαφος στον ευρωπαϊκό χώρο (ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης, όπως η Αυστρία και η Ελβετία, διαθέτουν 50 και 100 καταδυτικές λέσυχες αντίστοιχα) εντούτοις, μεγάλος αριθμός αυτοδυτών στρέφεται σε χώρες εκτός της

ευρωπαϊκής ηπείρου με συνακόλουθο αποτέλεσμα τη διαρροή ευρωπαϊκού συναλλάγματος σε εξωκοινοτικές χώρες. (YENANΠ, 2005)

Γεγονός είναι ότι το υποθαλάσσιο περιβάλλον τροπικών χωρών διαφέρει αρκετά από το αντίστοιχο ευρωπαϊκών χωρών χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο ευρωπαϊκός υποθαλάσσιος χώρος στερείται ενδιαφέρουσας μορφολογίας και πλούσιας χλωρίδας και πανίδας, όσο και αν η τελευταία έχει περιοριστεί σε κάποιο βαθμό λόγω της υπεραλίευσης. Ειδικά η Ελλάδα, η οποία διαθέτει κυρίως βραχώδη και ως εκ τούτου βυθό με τεράστιο ενδιαφέρον (λόγω της παρουσίας σπηλαίων, χαράδρων κτλ.) σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες, παρέχει πρόσφορο έδαφος για την πραγματοποίηση καταδυτικών δραστηριοτήτων και για περίοδο τουλάχιστον οκτώ μηνών εντός του ημερολογιακού έτους. Πέρα από τα προφανή συσχετιζόμενα πλεονεκτήματα της χώρας, όπως η άνω των 15.000 χιλιομέτρων μήκους ακτογραμμή και τα πολυάριθμα νησιά, στοιχεία όπως η πλούσια πολιτιστική παράδοση, κληρονομιά και ιστορία μπορούν να αποτελέσουν πρόσθετους πόλους έλξης, ικανούς να προσελκύσουν τους θιασώτες αυτής της κατηγορίας τουρισμού, και να εντάξουν καθαυτό τον τρόπο τη χώρα στον παγκόσμιο καταδυτικό χάρτη. Βάσει των παραπάνω στοιχείων, το ενδιαφέρον για την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού στη χώρα κρίνεται περισσότερο από σκόπιμο, αναγκαίο. (YENANΠ, 2005)

Κεφάλαιο 1 – Η σημασία και οι τάσεις του τουρισμού

1.1 Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

Στον ελλαδικό χώρο ο αμιγώς καταδυτικός τουρισμός ως προϊόν δεν έχει αναπτυχθεί. Με το ν. 3409/2005 ουσιαστικά τέθηκαν οι νομικές βάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη του χώρου. Από την καθυστερημένη ενσωμάτωση του ως άνω νόμου στο Ελληνικό Δίκαιο έως σήμερα, δεν έχουν ακόμα υιοθετηθεί, μέσω υπουργικών αποφάσεων ή αποφάσεων ειδικών εποπτικών φορέων ή αστυνομικών – λιμενικών αρχών ή ακόμα και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, κανόνες που θα οριοθετούν τις ειδικές ποιοτικές προϋποθέσεις λειτουργίας των καταδυτικών κέντρων ή πάρκων.

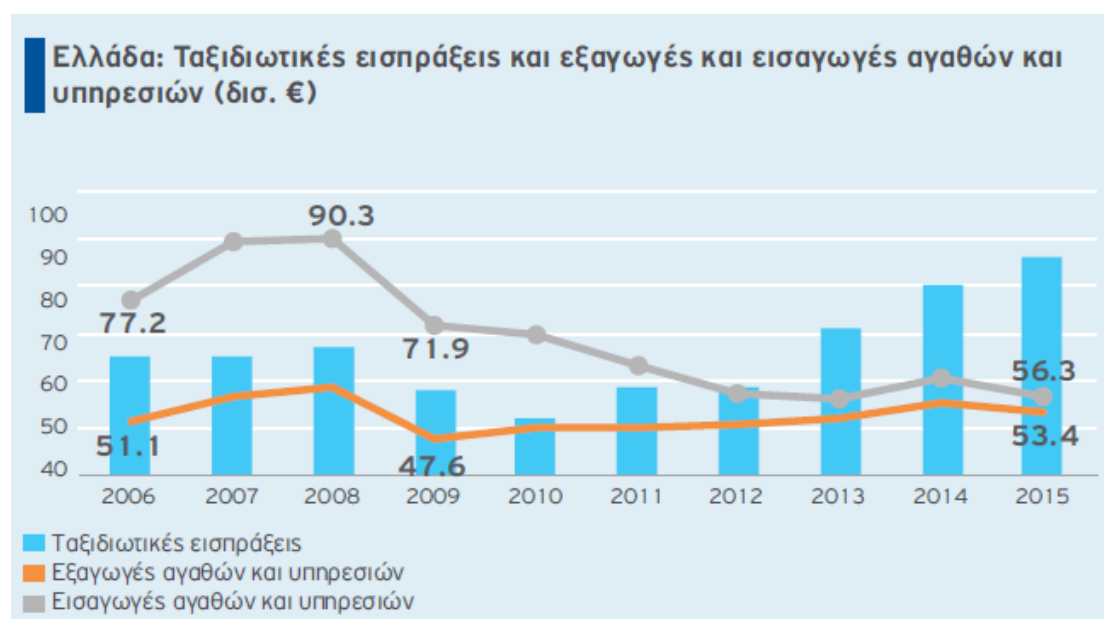
Πλησίον αρκετών οργανωμένων ακτών στην Ελλάδα υφίσταται κάποιο κέντρο καταδύσεων. Σε αυτά τα κέντρα παρέχεται η δυνατότητα στον περιηγητή να αποκτήσει βασικές γνώσεις σε ότι αφορά στις καταδύσεις. Αυτή η υπεραπλουστευμένη μορφή καταδυτικών κέντρων δεν μπορεί να αποτελέσει εμπορεύσιμο τουριστικό προϊόν. Ως εκ τούτου η σχεδίαση του προϊόντος ξεκινά από μηδενική βάση.

Προτού παρατεθούν πλέον εξειδικευμένα στοιχεία, θα ήταν χρήσιμη μια γενικότερη περιγραφή της **τουριστικής εικόνας της Ελλάδας** μεμονωμένα αλλά και εντός του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου μέσα στον οποίο βρίσκεται. Από τη μελέτη των στατιστικών αριθμών θα διαφανούν οι αιτίες δημιουργίας και ανάπτυξης νέων τουριστικών προϊόντων.

1.2 Τουρισμός και εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομία

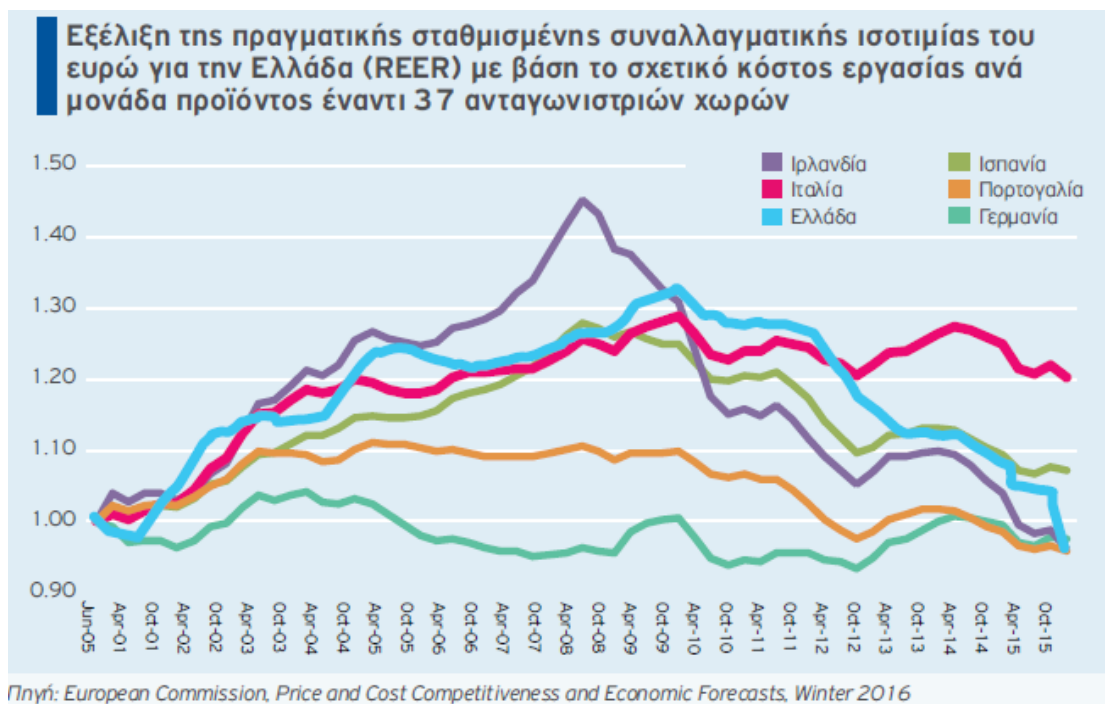
Ο τουρισμός, μαζί με τις εξαγωγές αγαθών, αναμένεται να είναι οι βασικοί τομείς που θα συμβάλουν στην ανάκαμψη και ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στα επόμενα χρόνια, με συμβολή στην προσέλκυση επενδύσεων, στην ανάκαμψη και των άλλων κλάδων της οικονομίας και στην αύξηση της απασχόλησης. Ο τουρισμός ήδη συμβάλλει αποφασιστικά προς την κατεύθυνση αυτή αφού σημείωσε εντυπωσιακή ανάκαμψη το 2013, ένα χρόνο νωρίτερα από την συνολική οικονομία, και συνέβαλε αποφασιστικά στη διακοπή της κατακόρυφης πτωτικής πορείας της ελληνικής

οικονομίας στην περίοδο 2008-2013. Στη συνέχεια σημείωσε εντυπωσιακές επιδόσεις το 2014 και το 2015. Αρνητικός παράγων στην ανάπτυξη του τουρισμού και της οικονομίας γενικότερα παραμένει η υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση τόσο από τους έμμεσους όσο και από τους άμεσους φόρους. Τα σημαντικά κέρδη ανταγωνιστικότητας για τον ελληνικό τουρισμό που προκύπτουν από τη εσωτερική υποτίμηση αντισταθμίζονται σε σημαντικό βαθμό από την υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση.

Σύμφωνα με υπολογισμούς του SETE Intelligence, οι πρόσθετες φορολογικές επιβαρύνσεις του τελευταίου 12μηνου έχουν επιφέρει απώλεια ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος μεγαλύτερη του 10%, εξανεμίζοντας ουσιαστικά το 50% της ανάκτησης της ανταγωνιστικότητας της χώρας, που επιτεύχθηκε από την αρχή εφαρμογής των μνημονίων με την πολύ επίπονη κοινωνικά και οικονομικά εσωτερική υποτίμηση.

Συγκριτική αξιολόγηση του φορολογικού πλαισίου για τις τουριστικές επιχειρήσεις

Χώρα	Συνολική Βαθμολογία
Κύπρος	84
Κροατία	81
Τουρκία	69
Ισπανία	60
Ελλάδα	42

Πηγή: INΣΕΤΕ

Μακροοικονομικές Προοπτικές

Το Ευρώ που κυμαίνεται στην τρέχουσα περίοδο γύρω στα 1,14 USD/EUR, εξακολουθεί να είναι σχετικά υποτιμημένο και εκτιμάται ότι θα εξακολουθήσει στα επόμενα δύο έτη να διαμορφώνεται σε επίπεδα κάτω του 1,15 USD/EUR. Βασικές αγορές μας από τη Ζώνη του Ευρώ αλλά και από την Κεντρική Ευρώπη και τα Βαλκάνια ευνοούνται από το υποτιμημένο Ευρώ, τη χαμηλή τιμή του πετρελαίου και την εντεινόμενη πολιτική ποσοτικής ενίσχυσης της ρευστότητας από την ΕΚΤ, επιτυγχάνοντας υψηλότερους του αναμενομένου ρυθμούς ανάπτυξης με επακόλουθο την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των πληθυσμών τους, μέρος του οποίου δαπανάται για διακοπές στο εξωτερικό.

Η εξέλιξη της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ με το δολάριο (USD/EUR)

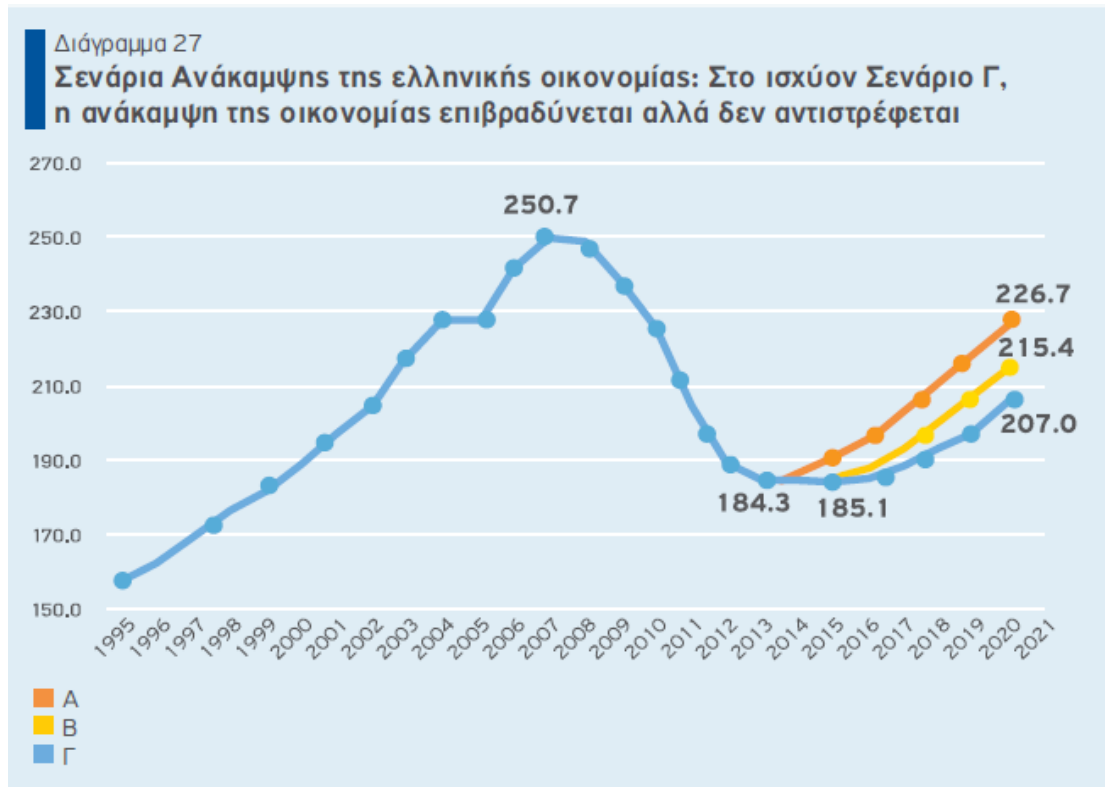

Η -έστω και πολύ καθυστερημένα- ολοκλήρωση της 1ης αξιολόγησης και ηεκταμίευση τελικά της δόσης των € 10,3 δισ. (€ 7,5 δισ. στο 2ο 15ήμερο του Ιουνίου 2016 και € 2,8 δισ. τον Σεπτέμβριο 2016) αναμένεται ότι θα έχουν ευνοϊκές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία και στον τουρισμό, τόσο στουπόλοιο του 2016 όσο και στα επόμενα έτη. Το πρόγραμμα προσαρμογής που εφάρμοσε η Ελλάδα στην

περίοδο 2010-2015 οδήγησε σε σημαντική μέσηετήσια αύξηση των εξαγωγών αγαθών κατά 4,8% παρά την πιστωτική ασφυξία που υφίστανται οι ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις σε αντίθεση με τους διεθνείς ανταγωνιστές τους, στην ίδια περίοδο στην οποία οι εισαγωγές αγαθών κατέγραψαν μέση ετήσια πτώση -3,5%. Η άρση της πιστωτικής ασφυξίας αναμένεται να διευκολύνει την οικονομική δραστηριότητα υγιών επιχειρήσεων περαιτέρω. Από την άλλη πλευρά, οι εξαγωγές υπηρεσιών σημείωσαν μέση ετήσια πτώση κατά -0,9% στην περίοδο 2009 - 2015, κυρίως λόγω της μεγάλης πτώσης των εισροών εισοδημάτων από τις διεθνείς μεταφορές (κυρίως από τη ναυτιλία). Αντίθετα, την περίοδο 2009-2015, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις από το εξωτερικό σημείωσαν άνοδο 35,6%. Η πτώση του ΑΕΠ στο 2ο 6μηνο 2015 και στο 1ο 3μηνο 2016 μπορεί να θεωρηθεί ως προσωρινή, δεδομένου ότι μπορεί να ολοκληρωθεί με σχετικά γρήγορους ρυθμούς η αποκατάσταση της ομαλότητας στο Τραπεζικό Σύστημα και στην οικονομία μετά την οριστική ολοκλήρωση της 1ης αξιολόγησης του 3^{ου} Μνημονίου.

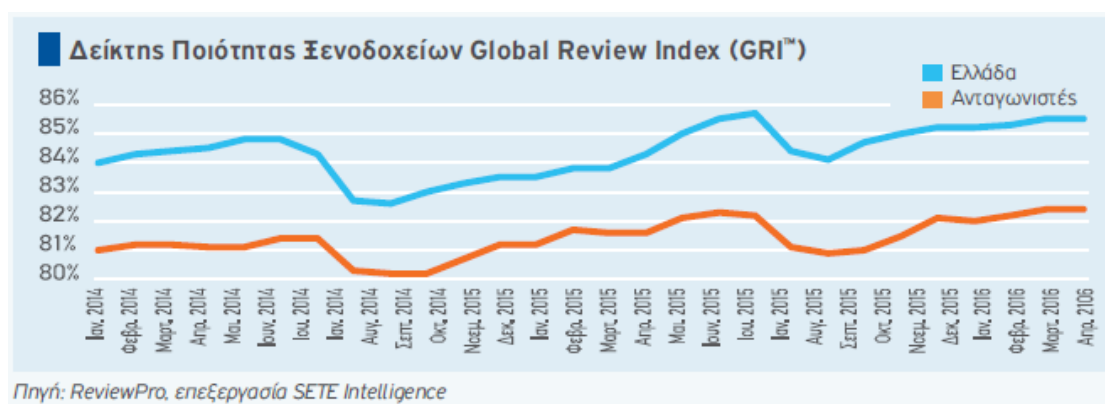
Βέβαια, η ουσιαστικά αναίτια καθυστέρηση των διαπραγματεύσεων για την ολοκλήρωση αυτής της αξιολόγησης και η επιβολή νέων αντι-αναπτυξιακών δημοσιονομικών και άλλων μέτρων για να γίνει δυνατή κάποια συμφωνία, συνεπάγονται ότι η αύξηση του ΑΕΠ το 2016 αναμένεται τώρα στο 0,2%, από άνω του 1,5% που ήταν η εκτίμηση με την υπόθεση της έγκαιρης και χωρίς αναίτια αντιαναπτυξιακά μέτρα ολοκλήρωση της 1ης αξιολόγησης.

Το πιο σημαντικό είναι ότι η πολιτική αναταραχή της περιόδου Σεπτεμβρίου 2014 - Ιουλίου 2015 και η τρέχουσα επιβάρυνση της οικονομίας με νέες αβεβαιότητες και με, σε μεγάλο βαθμό, αχρείαστα αντιαναπτυξιακά μέτρα έχει μεν επηρεάσει αρνητικά αλλά δεν έχει ανατρέψει τις προοπτικές ανάπτυξης της οικονομίας, που είχαν γίνει εμφανείς το 2014.

1.3 Οι Προοπτικές του Ελληνικού Τουρισμού

Η ικανοποίηση των πελατών από την παροχή υπηρεσιών στα ελληνικά ξενοδοχεία είναι -διαχρονικά- σημαντικά υψηλότερη από την αντίστοιχη σε διεθνώς ανταγωνιστικούς προορισμούς.

Από την άλλη πλευρά ο ελληνικός τουρισμός αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα ποιότητας στα περιφερειακά αεροδρόμια, στα λιμάνια, σε μεγάλο μέρος του οδικού δικτύου εκτός αυτοκινητοδρόμων καθώς και σε θέματα αρμοδιότητας ΟΤΑ (καθαριότητα, πράσινο κλπ.).

Από πολλές πλευρές το γεωπολιτικό περιβάλλον στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και η κρίση στις σχέσεις Ρωσίας - Τουρκίας έχουν θετική επίπτωση, με ενίσχυση της τουριστικής κίνησης προς την Ελλάδα. Αυτό, ωστόσο, δεν επαληθεύτηκε στο 4ο 3μηνο 2015, όπου οι αφίξεις τουριστών από βασικές αγορές ήταν μειωμένες. Αρνητικά φαίνεται ότι λειτούργησε το προσφυγικό πρόβλημα στο 4ο 3μηνο 2015 και να συνεχίζει να επηρεάζει αρνητικά τις τουριστικές αφίξεις και τις προ-κρατήσεις και στο 1ο 3μηνο του 2016.

Η δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε στα € 580 το 2015, από € 590 το 2014 και € 653 το 2013. Από την άλλη πλευρά, αξιοσημείωτη είναι: α) η διαχρονική σταθερότητα της δαπάνης ανά διανυκτέρευση και β) η ανάκαμψή της το 2015 κατά 4,6% στα € 74 μετά την πτώση της το 2014. Δηλαδή η μείωση στην δαπάνη ανά ταξίδι οφείλεται στην πραγματοποίηση διακοπών μικρότερης διάρκειας από τους ταξιδιώτες και όχι σε χαμηλότερη ημερήσια δαπάνη.

Η επιδιωκόμενη αύξηση των αφίξεων και των εσόδων από τον εισερχόμενο και από τον εσωτερικό τουρισμό στην Ελλάδα θα προσδιοριστεί κατά κύριο λόγο από τον εμπλουτισμό και την διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος καθώς και τον ρυθμό αύξησης της προσφοράς διεθνώς ανταγωνιστικών τουριστικών υπηρεσιών στη χώρα και σε μικρότερο βαθμό από τη ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών, που σε περιόδους θετικής ανάπτυξης των χωρών προέλευσης είναι σε μεγάλο βαθμό απεριόριστη για μικρές χώρες όπως η Ελλάδα. Ειδικότερα, η ζήτηση για τουριστικές υπηρεσίες στη χώρα προσδιορίζεται κυρίως από την επιχειρηματική λειτουργία των επιχειρήσεων προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών στην Ελλάδα γενικά και σε κάθε επί μέρους τουριστική περιοχή στη χώρα ειδικότερα.

Αφίξεις, διανυκτερεύσεις και έσοδα από εισερχόμενο τουρισμό						
Χώρες	Αφίξεις	Διανυκτ/εις	Μέση διάρκεια	Έσοδα (χιλ. €)	Έσοδα ταξιδιώτη (€)	Έσοδα/Διανυκτ/ση (€)
Στοιχεία 2015	26.114.200	188.012.000	7,2	14.125.800	541	75
Στόχος 2021	34.800.000	250.000.000	7,2	19.600.000	563	78

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Τουριστικό Ισοζύγιο (Απρίλιος 2016) - εκτιμήσεις SETE Intelligence

1.4 Επισκόπηση των Εξελίξεων στον Ελληνικό Τουρισμό

Ο Κλάδος του Τουρισμού σημείωσε εντυπωσιακή ανάκαμψη το 2013, ένα χρόνο νωρίτερα από την συνολική οικονομία, και συνέβαλε αποφασιστικά στη διακοπή της κατακόρυφης πτωτικής πορείας της ελληνικής οικονομίας στην περίοδο 2008 - 2013.

Στη συνέχεια σημείωσε εντυπωσιακές επιδόσεις το 2014 και το 2015, τόσο όσον αφορά τις αφίξεις μη κατοίκων στη χώρα, όσο και τα έσοδα από τον εισερχόμενο τουρισμό και την κρουαζιέρα. Ο τουρισμός και οι εξαγωγές αγαθών αναμένεται να είναι οι βασικοί τομείς που θα συμβάλουν στην ανάκαμψη και ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας στα επόμενα χρόνια, με συμβολή στην προσέλκυση επενδύσεων, στην ανάκαμψη και των άλλων κλάδων της οικονομίας και στην αύξηση της απασχόλησης.

Οι βασικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του Τουρισμού στην Ελλάδα αναπτύσσονται παρακάτω. Όπως τονίζεται η πορεία ανάπτυξης του τουρισμού στην περίοδο 2013-2015 οφείλεται τόσο στις σχετικά ευνοϊκές συνθήκες ανάπτυξης στις χώρες προέλευσης του ελληνικού τουρισμού και σε σημαντικές γεωπολιτικές εξελίξεις, αλλά κυρίως οφείλεται στη σημαντική βελτίωση της εικόνας της Ελλάδος ως «ασφαλούς προορισμού» στο εξωτερικό και στην αλλαγή της κατεύθυνσης της οικονομικής πολιτικής της χώρας με τις εκ βάθρων μεταρρυθμίσεις σε όλους τους τομείς και την κατακόρυφη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κλάδων της οικονομίας που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα. Αρνητικός παράγων στην ανάπτυξη του τουρισμού και της οικονομίας γενικότερα παραμένει η υπέρμετρη φορολογική επιβάρυνση τόσο από τους έμμεσους όσο και από τους άμεσους φόρους.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τους σχετικούς Πίνακες που παρατίθενται στο Κεφάλαιο3 του Δελτίου, τα βασικά στοιχεία ανάπτυξης του Τουρισμού στην περίοδο 2013-2015 συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Το 2013 σημειώθηκε σημαντική αύξηση:

α) στις Αφίξεις μη-κατοίκων στη χώρα (με βάση την έρευνα συνόρων της Τραπέζης της Ελλάδος) κατά 15,5%, καθώς και στις αφίξεις και στις διανυκτερεύσεις μη-κατοίκων σε ξενοδοχεία και παντός είδους καταλύματα (με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και της Eurostat) κατά 13,5% και κατά 13,0% αντίστοιχα. Σημαντική συμβολή σε αυτή την εξέλιξη είχε και η πολύ μεγάλη αύξηση των αφίξεων από τη Ρωσία.

β) Στις αφίξεις και στις διανυκτερεύσεις κατοίκων σε ξενοδοχεία και παντός είδους καταλύματα κατά 5,5% και κατά 3,1% αντίστοιχα, μετά από τη μεγάλη πτώση που είχε σημειωθεί στον εσωτερικό τουρισμό στην περίοδο 2010 -2012.

γ) Στα έσοδα από τον εξωτερικό τουρισμό κατά 16,4% και

δ) στον κύκλο εργασιών στους τομείς καταλύματος και εστίασης κατά 4,9% (και μάλιστα κατά 37,1% στο 4ο 3μηνο 2013).

ε) Στον κύκλο εργασιών στις αεροπορικές μεταφορές κατά 3,9% και στον κλάδο ταξιδιωτικών πρακτορείων κατά 11,3%. μετά την επίσης μεγάλη πτώση το στην περίοδο 2010-2012.

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω ο τουρισμός συγκράτησε την πτώση του ΑΕΠ το 2013 στο -3,2%, αφού μόνο η άμεση θετική συμβολή στο ποσοστό μεταβολής του ΑΕΠ από την αύξηση των εισπράξεων από τον εξωτερικό τουρισμό ανήλθε στις 0,9 ποσοστιαίες μονάδες (π.μ.).

Η δυναμική αναπτυξιακή πορεία του Τουρισμού συνεχίστηκε το 2014, όπου ο κλάδος αυτός αποτέλεσε τον βασικό συντελεστή στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας κατά 0,7% και της απασχόλησης κατά 0,55%.

Ειδικότερα, το 2014 σημειώθηκε σημαντική αύξηση:

α) Στις αφίξεις και διανυκτερεύσεις μη-κατοίκων στη χώρα (με βάση την Έρευνα Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος) κατά 23,0%. Οι αφίξεις με βάση την Έρευνα Συνόρων ενισχύθηκαν από τη μεγάλη αύξηση των αφίξεων από τη Βουλγαρία και την ΠΓΔΜ που συνεπάγονται μόνο 3,5 και 2,06 αντίστοιχα διανυκτερεύσεις ανά ταξίδι (βλέπε τον Πίνακα 10).

β) Στην διστακτική ανάκαμψη του εσωτερικού τουρισμού το 2014.

γ) Στα έσοδα από τον εξωτερικό τουρισμό κατά 10,2%, μετά την ήδη μεγάλη αύξησή τους το 2013. Η μικρότερη αύξηση των εσόδων από την αύξηση των αφίξεων προσδιορίζεται από τη μεγάλη συμβολή της αύξησης των αφίξεων από τη Βουλγαρία και τη ΠΓΔΜ που αποδίδουν μόνο € 102,9 και € 81,7 αντίστοιχα ανά ταξίδι, έναντι € 540,9 ανά ταξίδι που αποδίδει το σύνολο των αφίξεων με βάση την Έρευνα Συνόρων συμπεριλαμβανομένης και της κρουαζιέρας.

δ) Στον κύκλο εργασιών στους τομείς καταλύματος και εστίασης κατά 11,8% και

ε) στον κύκλο εργασιών στις αεροπορικές μεταφορές κατά 7,1% και στον κλάδο ταξιδιωτικών πρακτορείων κατά 6,5% (μετά την ήδη μεγάλη αύξησή του το 2013).

Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω, ο τουρισμός συνέβαλε θετικά στην αύξηση του ΑΕΠ το 2014 κατά 0,7 π.μ. με βάση την αύξηση των εσόδων από τον εξωτερικό τουρισμό, κατά 1,45 π.μ. με βάση την αύξηση της προστιθέμενης αξίας στον κλάδο Χονδρικού και Λιανικού (Χ&Λ) Εμπορίου, Μεταφορών και Παροχής Υπηρεσιών Καταλύματος και Εστίασης και κατά 1,6 π.μ. με βάση την αύξηση της συνολικής άμεσης και έμμεσης δαπάνης που προκλήθηκε στη χώρα από τον τουρισμό (Πίνακας 18).

Τέλος, η συμβολή του τουρισμού στην αποτροπή της ύφεσης και στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και στη σημαντική αύξηση της απασχόλησης συνεχίστηκε και το 2015, όπου σημειώθηκε νέα αύξηση:

α) στις αφίξεις μη-κατοίκων στη χώρα κατά 7,6%,

β) στα έσοδα από τον εξωτερικό τουρισμό κατά 5,5%,

γ) στον κύκλο εργασιών στους τομείς καταλύματος και εστίασης κατά 3,1% (-9,1% στο 4ο 3μηνο 2015) και

δ) στον κύκλο εργασιών στις αεροπορικές μεταφορές κατά 9,7%, αλλά με πτώση του κύκλου εργασιών στον κλάδο ταξιδιωτικών πρακτορείων κατά -3,9% (με μεγάλη πτώση του κατά -11,0% και -16,4% στο 3ο και το 4ο 3μηνο 2015, προφανώς λόγω της επιβολής των capital controls).

Ως αποτέλεσμα ο τουρισμός συνέβαλε στη συγκράτηση της πτώσης του ΑΕΠ το 2015 στο -0,2% συμβάλλοντας θετικά στο ποσοστό μεταβολής του ΑΕΠ κατά 0,41 π.μ. με βάση την αύξηση των εσόδων από τον εξωτερικό τουρισμό, κατά 0,31 π.μ. με βάση την αύξηση της προστιθέμενης αξίας στον κλάδο του Χ&Λ Εμπορίου, Μεταφορών και Παροχής Υπηρεσιών Καταλύματος και Εστίασης και κατά 0,92 π.μ. με βάση την αύξηση της συνολικής άμεσης και έμμεσης δαπάνης που προκλήθηκε στη χώρα από τον τουρισμό. Είχε επίσης μεγάλη συμβολή στην αύξηση της απασχόλησης, όπως προαναφέρθηκε.

Σημαντική εξέλιξη στις αφίξεις ξένων τουριστών στην Ελλάδα με βάση τη Έρευνα Συνόρων, είναι **η εντυπωσιακή άνοδος στις αφίξεις από τη Βουλγαρία** (1,9 εκατ. το 2015, από 0,69 εκατ. το 2013) **και από την ΠΓΔΜ** (3,02 εκατ. το 2015, από 1,6 εκατ. το 2013), που έφτασαν συνολικά τα 4,92 εκατ. από τις δύο χώρες, με αύξησή τους κατά 114,8% από το 2013. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 1 στο Κεφάλαιο 3, οι αφίξεις αυτής της κατηγορίας είναι αφίξεις γιαολιγοήμερες διακοπές – σε μεγάλο βαθμό τα Σαββατοκύριακα και φυσιολογικά συνεπάγονται **μειωμένη δαπάνη ανά ταξίδι**². Αυτή η εξέλιξη εξηγεί κατά κύριο λόγο και την παρατηρούμενη πτώση της δαπάνης ανά ταξίδι (με βάση τις αφίξεις που προκύπτουν από την Έρευνα Συνόρων)

στα € 582 το 2015, από € 590,2 το 2014, € 653,4 το 2013 και € 697 το 2009, παρά το ότι τα συνολικά έσοδα της χώρας από τον εξωτερικό τουρισμό ανήλθαν στα € 13,76 δισ. το 2015, από €10,4 δισ. το 2009.

Αντίθετα το 2015 παρατηρήθηκε αύξηση 6% της Μέσης Δαπάνης ανά Διανυκτέρευση. Επομένως, η παρατηρούμενη πτώση των εσόδων ανά ταξίδι από τον εξωτερικό τουρισμό είναι συνέπεια της ανάπτυξης του Ελληνικού Τουρισμού και στον τομέα των ολιγοήμερων διακοπών κατοίκων από γειτονικές χώρες, η οποία λαμβάνει χώρα ταυτόχρονα με τη σημαντική αύξηση των τουριστικών αφίξεων από τις παραδοσιακές χώρες προέλευσης. Για παράδειγμα, σημειώνεται η σημαντική αύξηση των αφίξεων από χώρες όπως Γερμανία (2015:+14,3%, 2014: +8,5%), Ηνωμένο Βασίλειο (2015: +14,7%, 2014: +13,2%), Γαλλία (2015: +4,0%, 2014: +27,0%), η Ιταλία (2015: +21,3%, 2014: +15,9%) και οι ΗΠΑ (2015: +26,8%, 2014: +26,9%), με σημαντική εξαίρεση τη μεγάλη πτώση των αφίξεων από τη Ρωσία το 2015. Από την άλλη πλευρά, είναι πολύ πιθανό ότι στα επόμενα χρόνια οι αφίξεις για ολιγοήμερες διακοπές από τις γειτονικές χώρες θα σταθεροποιηθούν σε (ή θα αυξηθούν ελαφρά από) τα υψηλά ήδη επίπεδα του 2015 και ότι οι αφίξεις από τις παραδοσιακές χώρες προέλευσης, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσίας, ή και από νέες χώρες προέλευσης (σημειώνεται η εντυπωσιακή αύξηση των αφίξεων το 2014 και το 2015 από την Πολωνία την Τσεχία και την Ουγγαρία) θα συνεχίσουν να αυξάνονται με ικανοποιητικούς ρυθμούς και στα επόμενα έτη. Αυτό, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη ικανοποιητική ανάπτυξη των οικονομιών των χωρών προέλευσης (Πίνακας 1), θα αυξήσει και πάλι το ποσοστό των αφίξεων για διακοπές περισσότερων ημερών και θα συμβάλει στην ανάκαμψη της δαπάνης ανά ταξίδι - ταυτόχρονα με την περαιτέρω σημαντική αύξηση των συνολικών εσόδων από τον εξωτερικό τουρισμό.

Η ανάπτυξη του τουρισμού το 2015, για 3ο συνεχόμενο έτος, ευνοήθηκε ουσιαστικά από τους ακόλουθους παράγοντες:

- Από την αυξημένη διεθνή ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας (Πίνακας 5 και Διάγραμμα 29), η οποία ενισχύεται ακόμη περισσότερο από τη διαμόρφωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του Ευρώ σε σχετικά χαμηλά επίπεδα (Διάγραμμα 1), με εξαίρεση το Ρούβλι της Ρωσίας και την Τουρκική Λίρα (Διαγράμματα 2 και 3).

- Από την ικανοποιητική θετική ανάπτυξη στις χώρες προέλευσης των ξένων τουριστών στην Ελλάδα (Πίνακας 1), η οποία προήλθε σε μεγάλο βαθμό από την πολιτική μηδενικών ή αρνητικών επιτοκίων και την πολιτική ποσοτικής αύξησης της ρευστότητας από τις κεντρικές τράπεζες (και ιδιαίτερα από την ΕΚΤ και από την ΤτΑγγλίας) και της εγχώριας ζήτησης, πολιτική που αναμένεται να συνεχιστεί και στη διετία 2016 - 2017.
- Από τη θεώρηση της Ελλάδος ως ασφαλούς τουριστικού προορισμού τα τελευταία χρόνια στα οποία η τρομοκρατία και οι αρνητικές επιπτώσεις σημαντικών γεωπολιτικών αναταραχών επιβαρύνουν πολλές από τις ανταγωνίστριες χώρες. Στην υψηλού επιπέδου οικονομική υποδομή στους τομείς των μεταφορών και των επικοινωνιών που συνέβαλαν στην αναβάθμιση πολλών περιοχών της χώρας όσον αφορά την ανάδειξή τους ως περιοχές προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών.
- Από την ικανοποιητική ανάπτυξη και αναβάθμιση του ξενοδοχειακού δυναμικού της χώρας, των παντός είδους καταλυμάτων και των επιχειρήσεων εστίασης και από την σταδιακά βελτιούμενη επιχειρηματικότητα σε όλους τους τομείς προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών, ακόμη και στην περίοδο 2010 - 2013 που η ελληνική οικονομία αντιμετώπιζε συνθήκες επιδεινούμενης ύφεσης. Ο τουρισμός αναδεικνύεται πλέον σε κατεξοχήν εξαγωγικό τομέα που δεσπόζει στην ελληνική οικονομία και επωφελείται από την συντελούμενη αναδιάρθρωση της οικονομίας υπέρ των κλάδων που παράγουν διεθνώς εμπορεύσιμα προϊόντα και υπηρεσίες.

Από την άλλη πλευρά, ο τουρισμός επιβαρύνθηκε το 2015 από τις ακόλουθες εξαιρετικά αρνητικές εξελίξεις:

- Την εκτροπή από την υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής και Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (ΠΔΠ&ΔΜ) και της άρνησης συνεργασίας με τους δανειστές στην περίοδο Ιαν.- Ιουλ. 2015, που οδήγησε στο κλείσιμο των τραπεζών τον Ιούλιο 2015 και στην επιβολή των capital controls και επιπλέον επώδυνων δημοσιονομικών μέτρων, μεταξύ των οποίων και η αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ σε κατεξοχήν τουριστικούς τομείς.

- Από την έξαρση του προσφυγικού προβλήματος και από την μη ικανοποιητική διαχείρισή του στα αρχικά στάδια.
- Από τη μεγάλη ύφεση (πτώση του ΑΕΠ κατά -3,7%) στην οικονομία της Ρωσίας, με κατακόρυφη διολίσθηση του Ρουβλίου έναντι του Ευρώ (Διάγραμμα 3). Ειδικότερα, η έξαρση του προσφυγικού προβλήματος από το 4ο 3μηνο 2015, σε συνδυασμό με τα capital controls και τη σημαντική αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ για τον τουρισμό, πιθανότατα συνέβαλαν στην ανακοπή στο 4ο 3μηνο 2015 της δυναμικής αυξητικής πορείας των βασικών μεγεθών του Τουρισμού έως το τέλος του 9μηνου 2015.

Η ανάπτυξη του Τουρισμού το 2016 επηρεάζεται ευνοϊκά από τους ίδιους παράγοντες που επηρέασαν ευνοϊκά τον Τουρισμό και κατά το 2015 και το 2013-2014. Ειδικότερα, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, η ανάπτυξη των οικονομιών των βασικών χωρών προέλευσης των ξένων τουριστών στην Ελλάδα το 2016 αναμένεται να κυμανθεί στα ίδια επίπεδα με το 2015 (Ζώνη του Ευρώ: 1,5%, ΗΠΑ: 2,4%, Ηνωμένο Βασίλειο: 1,9% - από 2,2% το 2015). Αναμένεται δε βελτίωση της κατάστασης και στη Ρωσία, όπου εκτιμάται τώρα πτώση του ΑΕΠ κατά -1,8% το 2016, από -3,7% το 2015, αλλά η ανάκαμψη της τιμής του πετρελαίου σε επίπεδα κοντά στα \$ 45/βαρέλι έχει ήδη συμβάλει στην ανάκαμψη του Ρουβλίου και μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερη πορεία και τη ρωσική οικονομία ως σύνολο. Επίσης, ικανοποιητική είναι και η αναπτυξιακή πορεία των χωρών της Κεντρικής Ευρώπης και των Βαλκανίων το 2015 και στο 1ο 3μηνο του 2016 (Ρουμανία: 3,7% και 4,2% αντίστοιχα, Βουλγαρία: 3,0% και 2,9% αντίστοιχα, Πολωνία: 3,6% και 2,5%, Τσεχία: 4,2%). Ωστόσο, σημαντική συμβολή στην προσέλκυση τουριστών στην Ελλάδα το 2016 αναμένεται από τον παράγοντα «Ασφαλής Προορισμός», σε μια εποχή έξαρσης των τρομοκρατικών επιθέσεων σε σημαντικές ανταγωνίστριες χώρες της Ανατολικής Μεσογείου. Επιπλέον, υπήρχαν οι προϋποθέσεις να περιοριστούν ουσιαστικά και οι σημαντικοί εσωτερικοί παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά τον Τουρισμό το 2015.

Ωστόσο, φαίνεται ότι η Ελλάδα δεν έχει ακόμη απαλλαγεί από την εμμονή των Θεσμών και ιδιαίτερα του ΔΝΤ σε αστήριχτες προβλέψεις υπερδιογκωμένων μελλοντικών δημοσιονομικών κενών και στη χρήση τους ως πρόσχημα για την

επιβολή στις ελληνικές Κυβερνήσεις υπερβολικών και επώδυνων αντιαναπτυξιακών μέτρων πολιτικής που πλήττουν την ανάπτυξη και ιδιαίτερα στον Τουρισμό.

Ειδικότερα:

Για ένα ολόκληρο 5μηνο έως τα μέσα Μαΐου 2016 οι Έλληνες και Ξένοι Επιχειρηματίες που εξετάζουν τη δραστηριοποίησή τους στην Ελλάδα προσπαθούσαν να καταλάβουν το πότε ακριβώς θα ολοκληρωνόταν και αν ποτέ θα ολοκληρωνόταν η 1η Αξιολόγηση του 3ου Μνημονίου και με τι επιπλέον επιβαρύνσεις στην οικονομία θα γινόταν αυτό.

Στο τέλος του 2015 είχαν εκπληρωθεί τα βασικά προαπαιτούμενα που προβλέπονταν από το 3ο Μνημόνιο και είχαν διαμορφωθεί πολύ καλές προϋποθέσεις για να λήξει έγκαιρα η 1η Αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης αυτού του Μνημονίου. Να σταματήσει δηλαδή η συνεχής υπονόμευση της διεθνούς αξιοπιστίας και του επιχειρηματικού και του οικονομικού κλίματος στη χώρα με τις ατέρμονες διαπραγματεύσεις και τις απειλές για νέο Grexit και με επιβολή συνεχώς νέων δημοσιονομικών μέτρων που καταπνίγουν κάθε προσπάθεια ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας σε όλους του κλάδους της οικονομίας και στον τουρισμό.

Παρόλα αυτά, αυτό που συνέβη ήταν η νέα καθυστέρηση των διαπραγματεύσεων για την αξιολόγηση, που απέτρεψε την έγκαιρη περαιτέρω ελάφρυνση και τελικά εξάλειψη των capital controls, με εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις για την ελληνική οικονομία. Ήδη, στο 1ο 3μηνο 2015 σημειώθηκε πτώση του ΑΕΠ κατά -1,35%, που ήταν σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της νέας μεγάλης πτώσης κατά -52,5% των εισροών εισοδημάτων από την ποντοπόρο ναυτιλία. Μάλιστα, η μεγάλη πτώση αυτών των εισροών συνεχίστηκε και τον Απρίλιο - Μάιο 2016 με αποτέλεσμα η πτώση στο 1ο πεντάμηνο 2016 να διατηρείται στο -54,5%. Αν είχε λήξει έγκαιρα η αξιολόγηση, θα μπορούσε να είχε περιοριστεί σημαντικά αυτή η πτώση και να είχαν περιοριστεί οι αρνητικές επιπτώσεις της στην μεταβολή του ΑΕΠ. Επίσης, σε συνδυασμό με το πρόβλημα των προσφύγων και των παράνομων μεταναστών, η διαιώνιση της αξιολόγησης συνέβαλε στη νέα επιδείνωση της εικόνας της χώρας στο εξωτερικό και στην κατώτερη του αναμενομένου επίδοση του τουρισμού στο 1ο 3μηνο 2016.

Τελικά, η ολοκλήρωση της 1ης αξιολόγησης του 3ου Μνημονίου έγινε στις αρχές Ιουνίου 2016 μετά την αποδοχή από την Ελληνική Κυβέρνηση της επιβολής νέων δημοσιονομικών μέτρων ύψους € 5,4 δισ. στην περίοδο 2016-2018.

Επιπλέον, η Κυβέρνηση αποδέχθηκε τη θεσμοθέτηση της υποχρέωσης για πρόσθετα μέτρα ύψους € 3,6 δισ. αν οι στόχοι για τα πρωτογενή πλεονάσματα στη γενική κυβέρνηση (ΓΚ) που προβλέπονται από το 3ο Μνημόνιο δεν επιτευχθούν. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Θεσμοί επέδειξαν αδιαλλαξία στην επιβολή αυτών των επιπλέον μέτρων παρά το ότι η εκτέλεση του Προϋπολογισμού του 2015 πραγματοποιήθηκε με πρωτογενές πλεόνασμα στη ΓΚ ύψους 0,7% του ΑΕΠ έναντι ελλείμματος -0,25% του ΑΕΠ που πρόβλεπε το 3ο Μνημόνιο και παρά τον ότι η εκτέλεση του Προϋπολογισμού του 2016 στο 1ο 3μηνο 2016 σηματοδοτεί την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος στη ΓΚ ύψους άνω του 1,0% του ΑΕΠ, από πλεόνασμα 0,5% του ΑΕΠ που προβλέπει το 3ο Μνημόνιο.

Με βάση αυτές τις εξελίξεις, τα επιπλέον μέτρα των € 3,6 δισ. είναι πολύ πιθανό ότι δεν θα χρειαστεί να εφαρμοστούν. Παρόλα αυτά, καθυστέρησαν την αξιολόγηση με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στο οικονομικό και επιχειρηματικό κλίμα στη χώρα και στην ανάκαμψη της οικονομίας από το 2016. Ειδικότερα, ο τουρισμός επιβαρύνεται από τα νέα μέτρα των € 5,4 δισ. (τα οποία σε μεγάλο βαθμό αυξάνουν επιπλέον την ήδη πολύ υψηλή φορολογική επιβάρυνση των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων στη χώρα και υπονομεύουν την ανάκαμψη και την ανάπτυξη της οικονομίας) από τη νέα αύξηση του πολύ υψηλού συντελεστή του ΦΠΑ στο 24% από 23%, καθώς και από την αύξηση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 1,0%, ενώ σχεδιάζεται και η επιβολή τέλους διανυκτέρευσης στα Ξενοδοχεία (φορολογία εξαγωγών) πιθανώς από το 2018.

Παρά τα ανωτέρω, η -έστω και πολύ καθυστερημένα- ολοκλήρωση της 1ης αξιολόγησης και η εκταμίευση τελικά της δόσης των € 10,3 δισ. (€7,5 δισ. στο 2ο 15ήμερο του Ιουνίου 2016 και € 2,8 δισ. τον Σεπτέμβριο 2016) αναμένεται ότι θα έχουν ευνοϊκές επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία και στον τουρισμό, τόσο στο υπόλοιπο του 2016 όσο και στα επόμενα έτη.

Θα σιγάσουν για μια ακόμη φορά τους νοσταλγούς του Grexit και θα ενισχύσουν τη ρευστότητα της οικονομίας με την σταδιακή περαιτέρω χαλάρωση των capital controls (με κύριο αποτέλεσμα την σταθεροποίηση και στη συνέχεια στην ανάκαμψη των εσόδων από τη ναυτιλία), την ανάκαμψη της πιστωτικής επέκτασης των τραπεζών και την πληρωμή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του δημοσίου προς τις επιχειρήσεις. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με τη δυναμική ανάπτυξη του τουρισμού και των εξαγωγών αγαθών, τη σταθεροποίηση και ανάκαμψη των επενδύσεων και τη συνεχιζόμενη αύξηση της απασχόλησης, μπορεί να αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις από τις νέες δημοσιονομικές επιβαρύνσεις. Επομένως, η λήξη της αξιολόγησης συμβάλλει ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων για την ανάπτυξη του τουρισμού και τη θετική ανάπτυξη της οικονομίας το 2016.

Το προσφυγικό πρόβλημα θέτει επίσης πολύ υψηλού επιπέδου οργανωτικές και νομικές απαιτήσεις και δυσκολίες αποτελεσματικής διαχείρισής του για τη χώρα και αν δεν αντιμετωπιστεί έγκαιρα και αποτελεσματικά θα μπορούσε να πλήξει και πάλι την τουριστική εικόνα της χώρας, ήορισμένων περιοχών της, στο εξωτερικό και στο εσωτερικό. Ωστόσο, αυτές οι απαιτήσεις και δυσκολίες μπορεί και πρέπει να αντιμετωπιστούν έγκαιρα και αποτελεσματικά, ιδιαίτερα μετά Ευρωπαϊκή Συμφωνία με την Τουρκία και τον δραστικό περιορισμό των αφίξεων νέων προσφύγων. Οι προκλήσεις και τα προβλήματα σε αυτόν τον τομέα μπορεί πράγματι να αντιμετωπιστούν κατά τέτοιο τρόπο που να ελαχιστοποιούν κατά το δυνατό τις όποιες αρνητικές επιπτώσεις τους στον Τουρισμό.

Για παράδειγμα, οι πρόσφυγες που παρέμεναν στα Νησιά και στο λιμάνι του Πειραιά και την Ειδομένη μεταφέρονται ήδη (με πολλές δυσκολίες είναι αλήθεια) κατά το μεγαλύτερο μέρος τους στην ενδοχώρα και σε οργανωμένα κέντρα φιλοξενίας και προωθείται η, εξαιρετικά δύσκολη, διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων χορήγησης ασύλου και η επαναπροώθησή τους είτε προς την Ευρώπη είτε προς την Τουρκία από όπου ήλθαν. Όλη αυτή η διαδικασία μπορεί να θέτει σημαντικές απαιτήσεις σε ανθρώπινο δυναμικό και σε εγκαταστάσεις στη χώρα, αλλά αυτά δεν είναι ανάγκη να δημιουργούν πρόβλημα στον Τουρισμό. Ήδη φαίνεται ότι εξασφαλίζεται έγκαιρα η απρόσκοπτη λειτουργία των τουριστικών μονάδων και υποδομών σε όλες τις τουριστικές περιοχές της χώρας, αφού και οι νέες αφίξεις προσφύγων και μεταναστών από την Τουρκία έχουν μειωθεί στο ελάχιστο.

Η ιδιωτικοποίηση των περιφερειακών αεροδρομίων και η διαχείρισή τους από μεγάλη εξειδικευμένη εταιρεία παγκοσμίου εμβέλειας, και ιδιαίτερα, η έναρξη της διαδικασίας της αναγκαίας αναβάθμισης και ανάπτυξής τους από το τρέχον έτος, αναμένεται να δημιουργήσει μια εντελώς νέα κατάσταση στις αεροπορικές μεταφορές στη χώρα. Σημειώνεται ότι η ανάπτυξη των αεροπορικών μεταφορών στη χώρα έχει ήδη λάβει εντυπωσιακές διαστάσεις με την είσοδο των αεροπορικών εταιρειών χαμηλού κόστους και πολλών ξένων αεροπορικών εταιρειών σε πτήσεις εσωτερικού που προφανώς επωφελούνται από την αυξανόμενη ταξιδιωτική κίνηση προς και από την Ελλάδα αλλά και στο εσωτερικό της χώρας.

Ήδη οι προγραμματισμένες αεροπορικές θέσεις για δρομολόγια εσωτερικού προς τα βασικά περιφερειακά αεροδρόμια της χώρας παρουσιάζονται αυξημένες το 2016 κατά 46% (ή κατά 1,11 εκατ. θέσεις) έναντι του 2015 (Πηγή ΕΑΣΠ, Επεξεργασία: SETE INTELLIGENCE). Το στοιχείο αυτό δείχνει ασφαλώς τον έντονο ανταγωνισμό που διεξάγεται από τις αεροπορικές εταιρείες στις πτήσεις εσωτερικού της χώρας, αλλά δείχνει και τις μεγάλες δυνατότητες που προσφέρονται στους ταξιδιώτες (και ιδιαίτερα στους τουρίστες) για χαμηλού κόστους μεταφορά τους στις τουριστικές περιοχές της χώρας.

Επίσης, οι αεροπορικές αφίξεις ξένων κατοίκων στην Ελλάδα (στακυριότερα αεροδρόμια της χώρας) ήταν αυξημένες κατά 8,2% στο 1ο 3μηνο 2016, μετά τη σημαντική αύξησή τους κατά 29,4% στο 1ο 3μηνο 2015 και κατά 20,6% στο 1ο 3μηνο 2014. Ωστόσο, σύμφωνα με το Ταξιδιωτικό Ισοζύγιο της Τραπεζής της Ελλάδος, οι συνολικές αφίξεις ξένων τουριστών στο 2μηνο Ιαν.- Φεβρ.2016 ήταν μειωμένες κατά -11,0%, μετά την αύξησή τους κατά 52,7% στο 2μηνο Ιαν.- Φεβρ.2015. Με αυτό το δεδομένο εκτιμάται τώρα (Πίνακας 9) ότι οι συνολικές αφίξεις μη κατοίκων με βάση την Έρευνα Συνόρων θα είναι μειωμένες κατά -2,8% στο 1ο 3μηνο 2016, μετά την πτώση τους κατά -2,1% στο 4ο 3μηνο 2015 και την αύξησή τους κατά 45,6% στο 1^ο 3μηνο 2015. Ωστόσο, η λήξη της αξιολόγησης στα τέλη Μαΐου 2016 μπορεί ακόμη να συμβάλει στην επίτευξη των βασικών στόχων για τον τουρισμό το 2016, όπως αναλύονται στο παρόν Δελτίο.

1.5Η Σημασία του Τουρισμού για την Ελληνική Οικονομία

Αρχής γενομένης το 1980, η Παγκόσμια και, κατά συνέπεια, η Ελληνική οικονομία ταλανίστηκε με κρίσεις που συνδέονταν κυρίως με το ενεργειακό πρόβλημα. Η Ελλάδα, κατά τη δεκαετία 1980-1990, υπέστη ακόμα μεγαλύτερη οικονομική κρίση, διότι το μεγαλύτερο ποσοστό του Ελληνικού Εμπορικού Στόλου άλλαξε σημαία. Η δευτερογενής παραγωγή (μεταποίηση = βιοτεχνία, βιομηχανία κλπ.) αλλά και η πρωτογενής (πρώτες ύλες = ορυκτά, μεταλλεύματα, γεωργικά προϊόντα κλπ.) δεν μπόρεσαν να ισορροπήσουν το κενό που δημιουργήθηκε και αναγκαστικά έπρεπε να δοθεί έμφαση σε τομείς της τριτογενούς παραγωγής (υπηρεσίες = τουρισμός, χρηματοοικονομικές – επενδυτικές υπηρεσίες κλπ.).

Αποτελεί κοινό τόπο ότι στην Ελλάδα και συγκεκριμένα στον ιδιωτικό τομέα, οι υπηρεσίες ανέκαθεν απασχολούσαν το μεγαλύτερο μέρος του ανθρώπινου δυναμικού της. Ευτυχώς, το μεγαλύτερο μέρος απασχολείται σε τομείς που συνδέονταν με τον τουρισμό. Αυτό αποτέλεσε την «πρώτη ύλη» για την επίτευξη των τουριστικών στόχων των προηγούμενων δεκαετιών.

1.6 Τουρισμός, Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π.)

Όπως προαναφέρθηκε, η τουριστική βιομηχανία κλήθηκε να καλύψει το παραγωγικό και εισοδηματικό κενό που προκάλεσε η κρίση της εμπορικής ναυτιλίας. Στον πίνακα 2.3 (ΣΕΤΕ, 2003β) αναλύονται, αφενός, η συμμετοχή της τουριστικής βιομηχανίας στο Α.Ε.Π. και αφετέρου η τουριστική απασχόληση ως ποσοστό της συνολικής.

Ως προς το Α.Ε.Π., το 2002 η τουριστική βιομηχανία κατέλαβε ποσοστό 15,00%. Στις βασικές ανταγωνίστριες χώρες, ήτοι την Ισπανία και την Πορτογαλία, τα ποσοστά ήταν 18,38% και 15,40% αντίστοιχα. Αυτό αποτελεί μία ακόμη απόδειξη της σημασίας που προσδίδουν στον τουρισμό οι χώρες αυτές και παράλληλα, μία ακόμη απόδειξη των κινδύνων που απειλούν την τουριστική Ελλάδα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται στον ίδιο πίνακα (2.3), ο ένας στους πέντε εργαζόμενους στην Ισπανία (20,11%) απασχολείται σε επαγγέλματα που συνδέονται

με τον τουρισμό. Στην Ελλάδα, το ποσοστό είναι ελαφρώς χαμηλότερο (17,38%) συγκριτικά με την Ισπανία, και ελαφρώς υψηλότερο από την Πορτογαλία (16,96%).

Το 2005 και μετά την αναθεώρηση του Α.Ε.Π. το ποσοστό συμμετοχής του τουρισμού ανήλθε στο 18,20%. Σύμφωνα με στοιχεία του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.) που επιβεβαιώνουν το προαναφερθέν ποσοστό, οι απασχολούμενοι στον τουρισμό ανήλθαν, σε ποσοστό επί της συνολικής απασχόλησης, στο 19,1% ήτοι σε 838.250 θέσεις εργασίας επί συνόλου 4.382.000.

Στον επόμενο πίνακα 2.4 (Σ.Ε.Τ.Ε., 2007) αποδεικνύεται η ανοδική πορεία της συμμετοχής του τουρισμού στο ΑΕΠ σε ποσοστά και αριθμούς. Τα στοιχεία του πίνακα αυτού για το 2002 δεν συμφωνούν με τα αντίστοιχα του προηγούμενου πίνακα (2.3), διότι έχουν ενδεχόμενα εξαχθεί, μετά την αναθεώρηση του ΑΕΠ.

Πίνακας 2.4: Πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του τουρισμού στην Οικονομία

Έτος	ΑΕΠ (σε εκατ. €)	Τουριστικές Εισπράξεις (σε εκατ. €)	% Συμμετοχή Τουριστικής Οικονομίας στο ΑΕΠ	Συμμετοχή Τουριστικής Οικονομίας στο ΑΕΠ (σε εκατ. €)
2001	163.514	10.579,9	16,20%	26.483,3
2002	174.529	10.284,7	15,81%	27.597,7
2003	189.790	9.495,3	15,67%	29.736,4
2004	205.893	10.347,8	16,13%	33.201,0
2005	220.671	10.835,5	16,35%	36.084,1

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2007 (Επεξεργασία στοιχείων Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας, Τράπεζας της Ελλάδος και WTTC)

Όσον αφορά την απασχόληση, στον πίνακα 2.5 (Σ.Ε.Τ.Ε., 2007) παρατηρούμε σταθερά ανοδικούς ρυθμούς ανάπτυξης, γεγονός που ενισχύει ακόμη περισσότερο την κοινωνική αξία της τουριστικής βιομηχανίας. Άλλωστε, η όξυνση του

προβλήματος της ανεργίας και οι χαμηλοί ρυθμοί απορρόφησης νέων εργαζομένων προβάλλουν την τουριστική ανάπτυξη ως λύση για τη θεραπεία του προβλήματος.

Πίνακας 2.5: Τουρισμός & Απασχόληση 2001-2005

Έτος	Αφίξεις	Άμεση Απασχόληση (000)	Συνολική (άμεση+έμμεση) Απασχόληση (000)	Συντελεστής Απασχόλησης
2001	13.019.202	409,92	779,15	1,901
2002	12.924.261	419,23	787,78	1,879
2003	12.850.835	423,49	793,78	1,874
2004	12.118.693	424,83	801,38	1,886
2005	12.798.268	434,44	838,25	1,930

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2007 (Επεξεργασία στοιχείων Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας και WTTC)

Ένα ενδιαφέρον αποτέλεσμα που εξάγεται από τον πίνακα 2.5 είναι ότι για τη βελτιστοποίηση των τουριστικών υπηρεσιών απαιτείται η αύξηση του απασχολούμενου δυναμικού καθώς και η εκπαίδευσή του. Εφόσον υφίσταται πρόθεση για ανάπτυξη νέων προϊόντων, η απασχόληση ειδικευμένου προσωπικού πρέπει να μπορεί να καλύψει τις ανάγκες μεγαλύτερου πλήθους αφίξεων.

1.7 Δυνάμεις Ανταγωνισμού

Σύμφωνα με πληροφορίες από ενημερωτικό υλικό του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, η μέση συμμετοχή του τουρισμού στο ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι περίπου 11,78% με έσοδα άνω των 250 δισεκατομμυρίων δολαρίων και τις αφίξεις να υπερβαίνουν τις 400.000.000 ετησίως. Η τουριστική αγορά είναι τεράστια και η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να αποσπάσει ακόμη μεγαλύτερο ποσοστό.

Ο καταδυτικός τουρισμός στο βαθμό που κερδίζει έδαφος ως προϊόν και με τους λάτρεις του να αυξάνονται, μπορεί να αποτελέσει ένα βασικό νέο τουριστικό προϊόν. Ο ανταγωνισμός στη Μεσόγειο είναι μεγάλος. Η Ισπανία και η Αίγυπτος έχουν ήδη

επενδύσει στον καταδυτικό τουρισμό, τη στιγμή που η Ελλάδα βρίσκεται ακόμη εκτός ανταγωνισμού. Η ανυπαρξία υποδομών σε συνδυασμό με την στρεβλωμένη άποψη για την οργάνωση καταδυτικών κέντρων στερούν από την Ελλάδα ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Το οικονομικό και, κατά συνέπεια, το τουριστικό περιβάλλον εξελίσσεται και η προσήλωση στη διεύρυνση των τουριστικών δραστηριοτήτων κρίνεται επιβεβλημένη.

Σήμερα στην Ευρώπη εκτιμάται ότι υπάρχουν πάνω από 3,5 εκατομμύρια ενεργοί δύτες, εκ των οποίων περισσότεροι από 800.000 κάθε χρόνο, πραγματοποιούν τουλάχιστον ένα καταδυτικό ταξίδι σε κάποιον καταδυτικό προορισμό, σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Υποβρύχιων Δραστηριοτήτων (European Underwater Federation) και του RSTC (Recreational Scuba Training Council). Κατά μέσον όρο, οι δύτες αυτοί σε κάθε ταξίδι τους, πραγματοποιούν 10 διανυκτερεύσεις και ξοδεύουν γι' αυτή τους τη δραστηριότητα πάνω από 1,4 δισ. ευρώ ετησίως. Σ' αυτό το ποσό θα πρέπει να προστεθούν και 520 εκατ. ευρώ επιπλέον, τα οποία δαπανώνται σε έμμεσα ταξίδια. Συνολικά, δηλαδή, ξοδεύουν περίπου 2 δισ. ευρώ κάθε χρόνο.

Από τους πιο δημοφιλείς καταδυτικούς προορισμούς στην Ευρώπη είναι η Ισπανία, η Μάλτα, η Κύπρος και η Ερυθρά Θάλασσα - Αίγυπτος, ενώ στον κατάλογο προστέθηκαν τα τελευταία χρόνια δύο νέες χώρες: η Κροατία και η Τουρκία. Τα τρία μικρά και υπεραλιευμένα νησιά στο αρχιπέλαγος Mendes, στο τουριστικό θέρετρο L'Estartit της Ισπανίας, αποτελούν σήμερα έναν από τους σημαντικότερους καταδυτικούς προορισμούς της Ευρώπης.

Τα νησιά Mendes μετετράπησαν σε καταδυτικό πάρκο το 1990. Σήμερα τα άλλοτε υπεραλιευμένα νησιά έχουν μεταμορφωθεί σε έναν από τους πιο ενδιαφέροντες και δημοφιλείς καταδυτικούς προορισμούς. Οι επισκέπτες δύτες ανέρχονται στους 20.000 ετησίως ή 9,3% του συνόλου των τουριστών που επισκέπτονται το L' Estartit, ενώ συνολικά πραγματοποιούνται 60.000 καταδύσεις κάθε χρόνο. Η τουριστική περίοδος στην περιοχή έχει αυξηθεί πλέον στους 10 μήνες, οι διαθέσιμες κλίνες ανέρχονται στις 30.000, ενώ η μαρίνα της περιοχής μπορεί να φιλοξενήσει περισσότερα από 740 σκάφη. Τα ετήσια έσοδα που προέρχονται μόνο από τον καταδυτικό τουρισμό ανέρχονται σε 3 εκατ. ευρώ (Κτενάς, 2005).

Ένα δεύτερο αντίστοιχο παράδειγμα αφορά το καταδυτικό πάρκο του Σαρμ Ελ Σείχ στην Αίγυπτο. Μέχρι το 1983 το Σαρμ Ελ Σείχ αποτελούσε έναν καταδυτικό προορισμό για λίγους που «διψούσαν» για περιπέτεια, καθώς η περιοχή πέρα από τη φυσική της ομορφιά, δεν διέθετε τίποτε άλλο. Το 2003, ύστερα από μια μεθοδευμένη αξιοποίηση και τουριστική ανάπτυξη της περιοχής, υποστηριζόμενη από διαφημιστικές εκστρατείες του αιγυπτιακού Υπουργείου Τουρισμού, το Σαρμ Ελ Σείχ μεταμορφώθηκε σε έναν καταδυτικό παράδεισο προσελκύοντας τουρίστες απ' όλον τον κόσμο. Με 40 καταδυτικά κέντρα, 300 καταδυτικά σκάφη και πάνω από 20.000 κλίνες, η τουριστική σεζόν στο Σαρμ Ελ Σείχ διαρκεί 364 ημέρες τον χρόνο, ενώ τα έσοδα από τον καταδυτικό τουρισμό ανέρχονται σε αρκετά εκατομμύρια ετησίως. Καθημερινά, κατά μέσον όρο 200 καταδυτικά σκάφη μεταφέρουν περίπου 6.000 δύτες. Το κόστος ανά κατάδυση ανέρχεται κατά μέσον όρο στα 50 ευρώ, αντιστοιχώντας σε έσοδα ύψους περίπου 36 εκατ. ευρώ ετησίως (Κτενάς, 2005).

1.8 Εναλλακτικός Τουρισμός - Έννοια, Λόγοι Ανάπτυξης και Χαρακτηριστικά

Οι μαζικές διαστάσεις που έλαβε ο τουρισμός τις τελευταίες δεκαετίες και οι αρνητικές συνέπειες που προέκυψαν, δημιούργησαν την ανάγκη εξεύρεσης νέων προτύπων τουριστικής ανάπτυξης, τα οποία θα μπορούσαν να εξασφαλίζουν την επιδιωκόμενη οικονομική ανάπτυξη σε συνδυασμό με το σεβασμό και την προστασία του φυσικού αλλά και πολιτισμικού περιβάλλοντος κάθε τόπου.

Στο πλαίσιο προσέγγισης και ανάπτυξης αυτού του νέου τουριστικού προτύπου, προέκυψε η ιδέα του εναλλακτικού τουρισμού ως ένα είδος ενεργητικού τουρισμού το οποίο διαφοροποιείται από το παραδοσιακό μοντέλο της μαζικής τουριστικής ανάπτυξης και ως προς τη φιλοσοφία αλλά και ως προς τα αποτελέσματα και τον τρόπο επίτευξής τους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Butler (1990), οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού (και τουρίστα) επιφέρουν λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής τουριστών χωρίς, όμως, να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα, πραγματικότητα επιθυμητή από όλους όσους βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά στην τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής καθώς και από το ντόπιο πληθυσμό.

Στην προσπάθεια διαμόρφωσης ενός εννοιολογικού πλαισίου για τον εναλλακτικό τουρισμό, η αντιπαράβολή με το κλασικό μοντέλο του μαζικού τουρισμού είναι σχεδόν πάντα αναπόφευκτη. Όπως άλλωστε σημειώνεται από τους Eadington & Smith (1992), μεγάλος αριθμός σχετικών μελετών δεν αναφέρεται στην πραγματική έννοια του εναλλακτικού τουρισμού, αλλά στις αρνητικές συνέπειες του μαζικού τουρισμού, καθώς είναι ευκολότερο να ασχοληθεί κάποιος με τις αρνητικές συνέπειες του μαζικού τουρισμού, παρά να διατυπώσει μια ρεαλιστική και συγκροτημένη άποψη για το τι πραγματικά είναι ο εναλλακτικός τουρισμός.

Παρόλα αυτά στο πλαίσιο ορισμού του εναλλακτικού τουρισμού μια σύντομη αλλά ολοκληρωμένη έννοια έχει διατυπώσει ο Inskeep (1991) σύμφωνα με την οποία : «ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μικρής κλίμακας, μη συμβατικής φύσης, μη μαζικής εξειδίκευσης καθώς και κοινωνικά και περιβαλλοντολογικά ευαίσθητος και γεμάτος σεβασμό, σε αντίθεση με το συμβατικό τύπο μαζικού τουρισμού σε μεγάλα θέρετρα».

Η διάκριση του εναλλακτικού από το μαζικό τουρισμό βασίζεται σε μια σειρά από διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά, μεταξύ των οποίων βασικό ρόλο διαδραματίζουν τα κίνητρα των τουριστών. Όπως αναφέρει ο Cazes (1989) τα κίνητρα που ωθούν κάποιο άτομο να επιλέξει διακοπές «εναλλακτικού τύπου» διαφέρουν από τα κίνητρα του συνηθισμένου μαζικού τουρίστα και μπορούν να νοηθούν ως κίνητρα τουρισμού ενεργητικού τύπου (περιπλάνηση, αναρρίχηση, περίπατος), εξερευνητικού χαρακτήρα και συνάντησης (ιστορικοί/αρχαιολογικοί χώροι, συναναστροφή με ντόπιους, τοπικό πολιτισμό, ήθη κι έθιμα) ή ακόμα και δεσμευτικού χαρακτήρα (εθελοντική εργασία, προσφορά βοήθειας και ενίσχυσης, συμμετοχή σε αρχαιολογικές ανασκαφές, κλπ).

Υπό μια έννοια, στη βάση των κινήτρων εδράζεται και η διάκριση των διάφορων μορφών εναλλακτικού τουρισμού όπως είναι ενδεικτικά, ο αθλητικός, ο πολιτιστικός, ο θρησκευτικός, ο συνεδριακός τουρισμός, ο αγροτουρισμός και ο τουρισμός στη φύση.

Συνοπτικά, όπως αναφέρεται από τον Ανδριώτη (2003), στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι διακοπές δεν αποτελούν απλά μια μεμονωμένη απόπειρα φυγής από

την καθημερινότητα αλλά το ταξίδι αποκτά νόημα με κοινωνικές, πολιτιστικές, περιβαλλοντολογικές και εκπαιδευτικές προεκτάσεις.

Στα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού εντάσσονται και άλλες παράμετροι, όπως ο τουριστικός προορισμός που συνδυάζεται με την αναζήτηση της αυθεντικότητας, αλλά και το μέγεθος των τουριστικών επιχειρήσεων που επιλέγει ο εναλλακτικός τουρίστας και οι οποίες κατά κανόνα είναι μικρής κλίμακας και διαχειριζόμενες από ντόπιους κατοίκους. Άλλωστε, η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στην τουριστική ανάπτυξη αποτελεί μια από τις προϋποθέσεις ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού και μια ακόμη ειδοποιό διαφορά του σε σύγκριση με το μοντέλο της μαζικής τουριστικής ανάπτυξης (Ανδριώτης 2003). Ο εναλλακτικός τουρισμός αντιτίθεται στις κλασσικές μορφές μαζικού τουρισμού και υπό τους όρους της αναπτυξιακής διαδικασίας, αφού προωθεί την ενδογενή τουριστική ανάπτυξη σε αντίθεση με την εξωγενή τουριστική ανάπτυξη που κατά κανόνα εντοπίζεται στη βάση του μαζικού τουρισμού.

Όπως ενδεικτικά σημειώνει ο Fennel (2001): «οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού δίνουν στις χώρες την ευκαιρία να εκμηδενίσουν τις εξωγενείς επιδράσεις, να αναπτύξουν τη δική τους υποδομή και ανωδομή, ώστε να συμμετέχουν οι ίδιες στην ορθολογική ανάπτυξή τους - ουσιαστικά να κερδίσουν τη μάχη σε σημαντικά θέματα, αντί να τα παραχωρούν όλα σε ξένους επιχειρηματίες και ξένους θεσμικούς παράγοντες του τουριστικού χώρου».

Η εμπλοκή των κατοίκων μιας τουριστικής περιοχής βάσει του εναλλακτικού μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης, μπορεί να διερευνηθεί, αφενός σε σχέση με τη συμμετοχή τους στα οφέλη από την τουριστική ανάπτυξη και αφετέρου σε σχέση με τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων για την αναπτυξιακή διαδικασία και το σχεδιασμό του προσφερόμενου προϊόντος (Mcintosh & Goeldner 1986, Timothy 1999, Tosun 2000). Όπως αναφέρει ο Hall (2000), η συμμετοχή των κατοίκων στην αναπτυξιακή διαδικασία αποτελεί μια μορφή σχεδιασμού από κάτω προς τα πάνω, με έμφαση στην τοπικά ελεγχόμενη ανάπτυξη αντί για την ανάπτυξη της ίδιας της κοινότητας. Σε κάθε περίπτωση, μέσω της συμμετοχής τους στην αναπτυξιακή διαδικασία, οι κάτοικοι μιας τουριστικής περιοχής έχουν την ευκαιρία να καθορίσουν οι ίδιοι την έκταση και τη μορφή της τουριστικής ανάπτυξης καθώς και

τον τρόπο που θέλουν να «πωλήσουν» την περιοχή τους (Γαλάνη-Μουταφή 1992, Timothy 1998).

Παρόλα αυτά η συμμετοχή των ντόπιων κατοίκων στον αναπτυξιακό σχεδιασμό δεν επιδιώκεται ούτε ενθαρρύνεται πάντοτε. Σε κάποιες περιπτώσεις οι κυβερνήσεις (που τις περισσότερες φορές αναλαμβάνουν το ρόλο του αξιοποιητή) δεν είναι πρόθυμες να διαπραγματευτούν ορισμένα προβλήματα εξαιτίας πιθανού πολιτικού κόστους ή γιατί τα ενδιαφέροντα τους στοχεύουν προς άλλες κατευθύνσεις (Pearce, Moscardo & Ross 1996), ενώ πολλοί επενδυτές και φορείς ανάπτυξης αποφεύγουν την ενεργή εμπλοκή της κοινωνίας, με τη σκέψη ότι μπορεί να αποβεί χρονοβόρα στη λήψη αποφάσεων, θεωρώντας την, ως εκ τούτου, δυσλειτουργική ή και ανώφελη (Ανδριώτης 2003).

Όπως επισημαίνουν αρκετοί ερευνητές, και στην περίπτωση της Ελλάδας τις περισσότερες φορές, οι κάτοικοι δεν συμμετέχουν στην αναπτυξιακή διαδικασία που επηρεάζει την ίδια τους τη ζωή (Andriotis 2002, Παπαϊωάννου, Σερντεδάκης και Τσιώλης, 1998).

1.9 Η συμβολή του εναλλακτικού τουρισμού στην τοπική τουριστική ανάπτυξη

Ο εναλλακτικός τουρισμός προέκυψε ακριβώς ως μια εναλλακτική πρόταση τουριστικής ανάπτυξης, αντιτιθέμενος στην μαζικοποίηση της τουριστικής διακίνησης και τα αποτελέσματα του μαζικού αναπτυξιακού μοντέλου τουρισμού.

Το νέο αυτό πρότυπο απέκτησε ποικίλους οπαδούς και υποστηρικτές από ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών ομάδων, οι οποίοι υποστηρίζουν με διαφορετικούς τρόπους την αναζήτηση της ποιότητας, τη σύνδεση της διαμονής τους σ' έναν τόπο με την προστασία του περιβάλλοντος και της εντόπιας κουλτούρας αλλά και την αναζήτηση ενός διαφορετικού προτύπου τοπικής ανάπτυξης (Τσάρτας 1996).

Άλλωστε, τα κίνητρα του τουρίστα εναλλακτικού τύπου, εμπεριέχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την προστασία της κοινωνίας, του πολιτισμού και του περιβάλλοντος

του τόπου υποδοχής, συμβάλλοντας καθ' αυτό τον τρόπο στην αειφόρο ανάπτυξη και τη μακροβιότητα των υπαρχόντων πόρων.

Μολονότι ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρείται ήπια μορφή τουριστικής ανάπτυξης με πολλά οφέλη για έναν τουριστικό προορισμό, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν παρουσιάζει καμία αρνητική επίπτωση (Ανδριώτης 2003). Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο ίδιος, δεν υπάρχει καμία μορφή τουρισμού χωρίς αρνητικές συνέπειες για το περιβάλλον. Ο εναλλακτικός τουρισμός όμως, μπορεί να χαρακτηριστεί ως τουρισμός μειωμένων αρνητικών επιπτώσεων, αφού σε σχέση και με τη φέρουσα ικανότητα μιας τουριστικής περιοχής, υποδεικνύει περισσότερους περιορισμούς (Ανδριώτης 2003).

Στη συλλογική έκδοση *CaringfortheEarth*(1991) του Παγκόσμιου Οργανισμού για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN), του Προγράμματος Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP) και του Παγκόσμιου Ταμείου για τη Φύση (WWF), ως περιβαλλοντική φέρουσα ικανότητα ορίζεται "η ικανότητα ενός οικοσυστήματος να υποστηρίζει υγιείς οργανισμούς διατηρώντας ταυτόχρονα την παραγωγικότητα, την προσαρμοστικότητα και την ικανότητά του για ανανέωση".

Η τουριστική φέρουσα ικανότητα αποτελεί ένα συγκεκριμένο τύπο της προαναφερόμενης περιβαλλοντικής και αναφέρεται στην φέρουσα ικανότητα μιας περιοχής σε σχέση με την τουριστική δραστηριότητα και ανάπτυξη (Wolters 1991). Κατ' ουσία αντιπροσωπεύει το μέγιστο επίπεδο τουριστικής χρήσης και τουριστικής υποδομής, το οποίο μπορεί μια περιοχή να αντέξει. Εάν αυτό το όριο ξεπεραστεί, οι αναμενόμενες συνέπειες θα είναι η επιδείνωση των φυσικών πόρων με την αντίστοιχη μείωση της ικανοποίησης των επισκεπτών και/ή οι δυσμενείς επιπτώσεις στην κοινωνία, την οικονομία και τον πολιτισμό της περιοχής (McIntyreandHetherington, 1991).

Μολονότι η έννοια της φέρουσας ικανότητας γίνεται εύκολα αντιληπτή σε θεωρητικό επίπεδο, όπως σημειώνει ο Ceballos-Lascurain (1996), είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθεί και να μετρηθεί σε πρακτικό επίπεδο, αφού εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, όπως το μέρος, την εποχή, τη συμπεριφορά των επισκεπτών, τις υποδομές, τα συστήματα διαχείρισης αλλά και τη δυναμική του ίδιου του

περιβάλλοντος. Παρόλα αυτά ο υπολογισμός της αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για το σχεδιασμό μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Στόχος είναι η διασφάλιση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος, αφού ενδεχόμενη ζημία θα επιφέρει αντίστοιχη πτώση στην τουριστική δραστηριότητα.

Μέσω της συμμετοχής των ντόπιων κατοίκων, όπως πρεσβεύουν οι αρχές του εναλλακτικού τουρισμού, δύναται να διασφαλιστεί το περιβάλλον το οποίο αποτέλεσε τον αρχικό πόλο έλξης για τους επισκέπτες και η συνεχής ροή τους, με αποτέλεσμα και τη μακροχρόνια ευημερία των ίδιων των κατοίκων (Dogart&Dogart 1996). Παράλληλα, οι επενδύσεις μικρής κλίμακας που προωθούνται μέσω του εναλλακτικού τουρισμού διατηρούν τον έλεγχο της τουριστικής ανάπτυξης από τους ντόπιους και εξασφαλίζουν αυξημένα οικονομικά οφέλη ενισχυμένα και από τη μείωση της διαρροής χρημάτων προς εξωγενείς φορείς. Για την τοπική ανάπτυξη ιδιαίτερα σημαντική είναι και η αυξημένη διασύνδεση που παρουσιάζει ο εναλλακτικός τουρισμός με άλλους τομείς της οικονομίας όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία και η χειροτεχνία. Ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί επίσης να μειώσει αισθητά το πρόβλημα της υπανάπτυξης, αφού προσελκύει τουρίστες σε απομονωμένες περιοχές με μικρές αναπτυξιακές δυνατότητες και να αποτρέψει την μετανάστευση των ντόπιων κατοίκων και ειδικά των νέων, μέσω της προσφοράς ευκαιριών για απασχόληση. Τέλος, μέσω της ανάπτυξης του εναλλακτικού τουρισμού, τα οφέλη και οι ζημιές διανέμονται περισσότερο ισομερώς μέσα στην τοπική κοινωνία, επιτρέποντας έτσι σε ένα μεγαλύτερο τμήμα του ντόπιου πληθυσμού να ωφελείται από την τουριστική ανάπτυξη αντί να υφίσταται μόνο τις ζημιές (Ανδριώτης, 2003).

Για αυτούς τους λόγους, όπως σημειώνει ο Ανδριώτης (2003), στις περιπτώσεις που η ενδογενής τουριστική ανάπτυξη δεν είναι δυνατή, οι κυβερνήσεις πρέπει να καταβάλλουν προσπάθειες ώστε ένα μεγάλο ποσοστό ελέγχου της ανάπτυξης να διατηρείται από το ντόπιο πληθυσμό, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή της ντόπιας κοινωνίας στην αναπτυξιακή διαδικασία π.χ. με τη χορήγηση κινήτρων για επενδύσεις σε τοπικούς επιχειρηματίες ή προωθώντας νομοθετικά μέτρα για απασχόληση των ντόπιων στον τουρισμό. Εναλλακτικά, εάν ο προορισμός έχει τη δυνατότητα και τους οικονομικούς πόρους για ενδογενή ανάπτυξη, η κυβέρνηση πρέπει να ενθαρρύνει τους ντόπιους κατοίκους να επενδύσουν στην τουριστική

βιομηχανία και να προσπαθήσουν να αξιοποιήσουν λογικά τους διαθέσιμους κοινωνικο-πολιτιστικούς και περιβαλλοντικούς πόρους.

Κεφάλαιο 2 – Ο Καταδυτικός Τουρισμός και οι εκφάνσεις του

2.1 Καταδύσεις: Ιστορική εξέλιξη και είδη καταδύσεων

Ο άνθρωπος ένιωσε την ανάγκη να γνωρίσει το υποβρύχιο περιβάλλον από αρχαιοτάτων χρόνων. Οι πρώτες προσπάθειες του ανθρώπου να εξερευνήσει τον υποθαλάσσιο κόσμο χρονολογούνται γύρω στα 4.500 π.Χ. μέσα από ανασκαφές που έγιναν στη Μεσοποταμία και οι οποίες έφεραν στο φως στρείδια και μαργαριτάρια. Από την προ Χριστού εποχή επίσης, οι γυναίκες Αμα των νησιών του Ειρηνικού καταδύονταν σε μεγάλα βάθη προκειμένου να αλιεύσουν μαργαριτάρια και κοχύλια, μια παράδοση που επιβιώνει μέχρι σήμερα.

Ο Όμηρος κάνει αναφορά στην κατάδυση με σκοπό την αλιεία σφουγγαριών, ενώ ο Θουκυδίδης αναφέρεται στη χρήση Αθηναίων δυτών κατά τη διάρκεια επίθεσης στις Συρακούσες για την καταστροφή των υποβρύχιων φραγμάτων. Σύμφωνα με ιστορικές πηγές, για τον ίδιο ακριβώς λόγο χρησιμοποιήθηκαν δύτες και από τον Μέγα Αλέξανδρο στην πολιορκία της Τύρου.

Ο Μέγας Αλέξανδρος μνημονεύεται και ως ο πρώτος που πραγματοποίησε κατάδυση με «κώδωνα». Οι κώδωνες ή καμπάνες αποτέλεσαν τις πρώτες συσκευές αυτόνομης κατάδυσης, οι οποίες αντεστραμμένες με κάθετη κάθοδο στο νερό παγίδευαν τον αέρα βοηθώντας έτσι την αναπνοή. Στο πέρασμα των αιώνων, πολλοί εφευρέτες και μηχανικοί ασχολήθηκαν με το σχεδιασμό και την κατασκευή συσκευών και μηχανισμών που θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν στον άνθρωπο μεγαλύτερη παραμονή στο νερό. Μια σημαντική εξέλιξη στην επιστήμη και την ιστορία των καταδύσεων αποτέλεσε η κατασκευή από τον Γερμανό Augustus Siebe και τον Άγγλο John Deane του σκαφάνδρου, το οποίο περιλάμβανε ένα είδος ολόσωμης στολής και ένα μεταλλικό κάλυμμα που εφαρμοζόταν στο κεφάλι. Η εφεύρεση αυτή αποτέλεσε τον πρόδρομο του σκαφάνδρου που ως συσκευή, δεχόμενη συνεχώς βελτιώσεις από άλλους εφευρέτες, χρησιμοποιήθηκε για πολλά χρόνια παγκοσμίως αλλά και στην Ελλάδα, βοηθώντας σημαντικά την ανάπτυξη της σπογγαλιείας με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τους σφουγγαράδες της Καλύμνου.

Δύο εφευρέτες που εξέλιξαν σημαντικά το σκάφανδρο ήταν οι Γάλλοι Benoit Rouquayrol και Auguste Denayrouze. Εκτός από την κατασκευή ενός ελαφρύτερου καλύμματος της κεφαλής, οι εφευρέτες αυτοί κατάφεραν να δημιουργήσουν την πρώτη συσκευή κλειστού κυκλώματος, η οποία μέσω μιας βαλβίδας επέτρεπε την παροχή αέρα στον δύτη, όταν ο ίδιος το επιθυμούσε, χαρίζοντας του έτσι μεγάλη αυτονομία, αφού δεν εξαρτώταν πλέον από την επιφάνεια για πρόσληψη αέρα, ένας περιορισμός που μέχρι τότε δεν είχε γίνει δυνατό να ξεπεραστεί.

Η τελειοποίηση της κατασκευής των Γάλλων εφευρετών ήρθε αρκετά χρόνια αργότερα από δύο συμπατριώτες τους, τον παγκοσμίως γνωστό Jacques Yves Cousteau και τον μηχανικό Emile Gagnan. Ξεκινώντας να δουλεύουν το 1942 στο Παρίσι πάνω στα σχέδια του δεύτερου, κατάφεραν να δημιουργήσουν ένα μοντέρνο ρυθμιστή αέρος αλλάζοντας δραματικά την ιστορία των καταδύσεων. Τον Ιούνιο του 1943 ο Cousteau καταδύθηκε με τη νέα συσκευή φτάνοντας σε βάθος 18μ. (60 ποδιών) (Συμεωνίδης, 2000).

Οι συνεχείς τελειοποιήσεις και αυτής της σημαντικής εφεύρεσης είχαν ως αποτέλεσμα τις σύγχρονες αυτόνομες υποβρύχιες αναπνευστικές συσκευές ανοικτού κυκλώματος. Από τα αρχικά της ονομασίας των συσκευών αυτών στην αγγλική (Self-Contained Underwater Breathing Apparatus) προκύπτει η διεθνώς αναγνωρίσιμη λέξη SCUBA που προσδιορίζει την αυτόνομη κατάδυση.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ο Cousteau που είχε ήδη διαπιστώσει τις δυνατότητες ανάπτυξης των καταδύσεων ως σπορ, ασχολήθηκε με την εξερεύνηση του υποθαλάσσιου κόσμου φωτογραφίζοντας τα ευρήματά του και κινηματογραφώντας τα υποβρύχια ταξίδια του. Τα βιβλία και τα γνωστά ντοκυμαντέρ του, έριξαν φως στα μυστήρια του βυθού και προκάλεσαν το ενδιαφέρον εκατομμυρίων ανθρώπων παγκοσμίως να γνωρίσουν το θαυμαστό του κόσμο (Συμεωνίδης, 2000).

Ο Συμεωνίδης, (2000), διακρίνει τέσσερις βασικές κατηγορίες καταδύσεων ανάλογα με το σκοπό πραγματοποίησής τους, οι οποίες αναλύονται ως ακολούθως: (α) οι

επαγγελματικές καταδύσεις: πραγματοποιούνται στο πλαίσιο υποβρύχιων εργασιών όπως για παράδειγμα, συντηρήσεις θαλάσσιων πλατφορμών, έργα σε λιμένες, καθαρισμοί και επισκευές πλοίων. *(β) οι επιστημονικού ενδιαφέροντος καταδύσεις:* σχετίζονται με υποθαλάσσιες αρχαιολογικές έρευνες ή με μελέτες και έρευνες γύρω από την υποθαλάσσια χλωρίδα και πανίδα. *(γ) οι καταδύσεις που σχετίζονται με πολεμικές δραστηριότητες:* έχουν προφανή σκοπό και πραγματοποιούνται από ειδικά εκπαιδευμένους βατραχάνθρωπους. *(δ) οι ερασιτεχνικές καταδύσεις:* πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των προσωπικών ενδιαφερόντων κάθε ερασιτέχνη δύτη και συνηθέστερα ως μια διαφορετικού είδους ψυχαγωγική δραστηριότητα.

Μια διαφορετική μορφή κατάδυσης είναι η ελεύθερη κατάδυση που πραγματοποιείται χωρίς τη χρήση αναπνευστικής συσκευής. Παλαιότερα οι άνθρωποι επιδίδονταν σε ελεύθερη κατάδυση καθαρά για πρακτικούς λόγους. Σύμφωνα με μια πληροφορία, το 1913 ο Έλληνας σφουγγαράς Γεώργιος Κάγγης έφτασε σε βάθος 75μ. για να περάσει ένα σχοινί στην άγκυρα Ιταλικού πολεμικού σκάφους. Σήμερα η ελεύθερη κατάδυση αποτελεί ένα δύσκολο τεχνικά αλλά και συναρπαστικό σπορ με στόχο την κατάδυση σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο βάθος. Το πρώτο επίσημο ρεκόρ σημειώθηκε το 1969 από τον Bob Croft ο οποίος έφτασε στα 75μ. (247 πόδια) και έκτοτε τα ρεκόρ συνεχίζονται με τους αθλητές της ελεύθερης κατάδυσης να φτάνουν πλέον σε απίστευτα βάθη. Η πλειοψηφία πάντως των ανθρώπων που επιχειρούν ελεύθερες καταδύσεις έχει ως στόχο το κυνήγι υποβρύχιων θηραμάτων και όχι τα ρεκόρ. (Συμεωνίδης, 2000).

2.2 Το Καταδυτικό Περιβάλλον

Το υποθαλάσσιο περιβάλλον διαφέρει σημαντικά από τόπο σε τόπο και κατά τον ίδιο τρόπο διαφέρουν και οι καταδυτικές περιοχές μεταξύ τους. Η θερμοκρασία του νερού, η ορατότητα, οι θαλάσσιες δυνάμεις όπως τα κύματα, τα ρεύματα και οι παλίρροιες, η μορφολογία του βυθού και φυσικά η θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα αποτελούν ειδοποιά φυσικά χαρακτηριστικά, τα οποία με τη σειρά τους επηρεάζονται από φυσικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες όπως η εποχή του έτους, οι κλιματικές συνθήκες αλλά και η κατάσταση των ακτών. Η γνώση και η μελέτη των παραγόντων αυτών είναι σημαντική τόσο για την ασφάλεια των αυτοδυτών όσο και για τις προσδοκίες τους. (NAUI, 2004).

Η μορφολογία του βυθού παρουσιάζει αρκετές διαφοροποιήσεις και, κατά κανόνα, το υποθαλάσσιο έδαφος έχει κοινά χαρακτηριστικά με τη μορφολογία των κοντινών ακτών χωρίς να αποκλείονται οι εξαιρέσεις. Υπάρχουν βραχώδεις βυθοί, βυθοί με βότσαλα, αμμώδεις και λασπώδεις βυθοί και περιοχές με κοραλλιογενείς υφάλους. Στους βυθούς με άμμο, η παρουσία υποθαλάσσιας ζωής είναι πιο φτωγή και περιορισμένη απ' ό,τι στους βραχώδεις που προσφέρουν μια καλή βάση για την ανάπτυξη θαλάσσιων φυτών αλλά και εστία σε πολλά είδη θαλάσσιων ζώων. Οι κοραλλιογενείς ύφαλοι είναι από τα πλουσιότερα και παλαιότερα φυσικά περιβάλλοντα στον πλανήτη και αποτελούνται αποκλειστικά από σχηματισμούς κοραλλιών. Αποτελούν από τις πιο ενδιαφέρουσες περιοχές για καταδύσεις και η άψογη ορατότητα στα νερά αυτών των βυθών βοηθάει την παρατήρηση του μαγευτικού θεάματος που προσφέρουν. Η κατάδυση σ' αυτό το περιβάλλον απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή αλλά και σεβασμό από τους αυτοδύτες, αφού οποιαδήποτε σκόπιμη ή μη φθορά, θα χρειαστεί δεκάδες χρόνια προκειμένου να αποκατασταθεί. Οι πιο γνωστοί κοραλλιογενείς ύφαλοι βρίσκονται στην Αυστραλία με μεγαλύτερο και δημοφιλέστερο όλων, τον GreatBarrierReef.

Στη Μεσόγειο υπάρχουν κοραλλιογενείς βυθοί που βρίσκονται μετά τα 35μ. και τα χρώματά τους είναι εντυπωσιακά. Υπάρχουν επίσης ανάμικτοι βυθοί όπου μπορεί κανείς να συναντήσει μαλάκια όπως σουπιές και χταπόδια, ενώ υπάρχουν και βυθοί καλυμμένοι με την Ποσειδωνία (*Posidoniaoceanica*). Πρόκειται για λεπτά, φύκια με μεγάλο μήκος, που συνήθως φιλοξενούν μικρά θαλάσσια ζώα όπως ιππόκαμπους, κοχύλια, χειλούδες και καβούρια (Συμεωνίδης 2000).

Η συνάντηση με τα διάφορων ειδών θαλάσσια πλάσματα και η παρατήρησή τους, κάνει τις καταδύσεις αναψυχής πιο συναρπαστικές και ενδιαφέρουσες. Πέρα όμως από ένα πλήθος ακίνδυνων για τον άνθρωπο θαλάσσιων ζώων υπάρχουν και κάποια που είναι δυνατόν να μετατρέψουν την καταδυτική εξόρμηση σε μια δυσάρεστη εμπειρία. Οι περιπτώσεις ωστόσο να συναντηθεί ένας δύτες με ζώα επικίνδυνα για τη ζωή του όπως καρχαρίες ή φάλαινες –δολοφόρους, είναι εξαιρετικά σπάνιες καθώς τα ίδια τα ζώα το αποφεύγουν. Ακριβώς για το λόγο αυτό, υπάρχουν δύτες που είναι πρόθυμοι να πληρώσουν διόλου ευκαταφρόνητα ποσά προκειμένου να βιώσουν μια τόσο σπάνια εμπειρία.

Κατά κανόνα, κανένα θαλάσσιο ζώο δεν επιτίθεται εκτός αν προκληθεί ή νιώσει ότι απειλείται. Αυτό ισχύει και για είδη που είναι ικανά να επιφέρουν σοβαρό τραυματισμό με το δάγκωμα ή τις τοξικές ουσίες που εκλύουν με το κέντρισμά τους όπως τα μαρακούντα και τα χέλια ή τα σαλάχια και κάποια είδη κοχυλιών που συναντά κανείς στους τροπικούς βυθούς (NAUI, 2004). Ψάρια με δηλητηριώδη αγκάθια που συναντά κανείς στη Μεσόγειο είναι οι σμέρνες, οι δράκαινες και συγκεκριμένα είδη σελαχιών για τα οποία ισχύει το ίδιο (Συμεωνίδης, 2000). Συνηθέστερες περιπτώσεις μικροτραυματισμών προκαλούνται από την επαφή με εντελώς φιλήσυχα ζώα όπως μέδουσες και αχινούς και οφείλονται στην απροσεξία των δυτών. Για την αποφυγή κάθε ενδεχόμενου τραυματισμού πρέπει να τηρούνται από τους δύτες οι βασικοί κανόνες της προσεκτικής παρατήρησης του βυθού, οι προσεκτικές κινήσεις και φυσικά η αποφυγή κάθε εξερεύνησης μέσω της αφής (NAUI, 2004).

Εκτός από τα φυσικά καταδυτικά περιβάλλοντα υπάρχουν και άλλα που δημιουργήθηκαν με ανθρώπινη παρέμβαση. Σ' αυτά περιλαμβάνονται τεχνητοί ύφαλοι, κυματοθραύστες, εγκαταστάσεις θαλάσσιων γεωτρήσεων καθώς και ναυάγια. Ειδικά τα τελευταία, θεωρούνται από πολλούς δύτες από τα πλέον συναρπαστικά καταδυτικά περιβάλλοντα. Η ιδιαιτερότητά τους όμως, επιβάλλει πρόσθετη εξειδικευμένη εκπαίδευση και αντίστοιχο εξοπλισμό (NAUI, 2004).

2.3 Στατιστικά στοιχεία καταδύσεων

Σύμφωνα με έναν ορισμό του TravelandTourismAnalyst, ως διακοπές περιπέτειας νοούνται «εκείνες οι οποίες περιέχουν ένα στοιχείο προσωπικής πρόκλησης, μέσω ελεγχόμενου κινδύνου, τόλμης και/ή διέγερσης, συχνά σε ένα απροσπέλαστο περιβάλλον» (MarketSegments, 1992). Η αυτόνομη κατάδυση αποτελεί μια δραστηριότητα η οποία εμπίπτει στο πλαίσιο αυτού του ορισμού και έχει γνωρίσει μεγάλη άνοδο σε δημοτικότητα παράλληλα με τη γενικότερη αύξηση των δραστηριοτήτων περιπέτειας (Meisel και Cottrell, 2004).

Σύμφωνα με στοιχεία της National Sporting Goods Association (2002) για την Αμερική, οι καταδύσεις αποτελούν μια από τις γρηγορότερα αναπτυσσόμενες

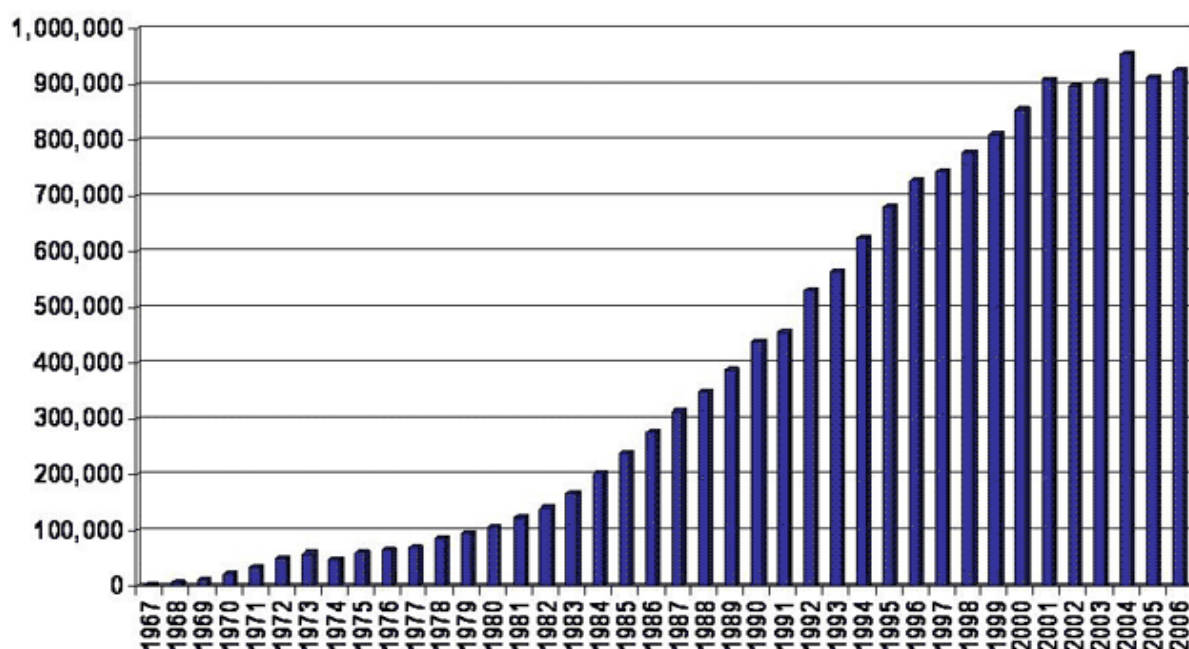
δραστηριότητες σε συμμετοχή. Βάσει ετήσιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε το έτος 2001 για 65 κατηγορίες αθλητικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων, ο κλάδος των καταδύσεων κατέλαβε την τέταρτη θέση στη λίστα των δραστηριοτήτων με τη μεγαλύτερη άνοδο στη συμμετοχή, σημειώνοντας αύξηση της τάξεως 10%, με τον αντίστοιχο αριθμό των συμμετεχόντων να φτάνει τα 2.1 εκατομμύρια. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ίδιας έρευνας οι καταδύσεις δικαίωναν τον τίτλο του ανδροκρατούμενου σπόρ, αφού οι γυναίκες, εκπροσωπούνταν με ποσοστό 31%. Εντούτοις, η συμμετοχή τους έχει σημειώσει σταδιακή αύξηση στο πέρασμα του χρόνου (National Sporting Goods Association 2002). Η παραπάνω διαπίστωση, άλλωστε, επιβεβαιώνεται από ακόμη πιο πρόσφατα στοιχεία του ίδιου φορέα βάσει των οποίων, το 2007 πλέον, το ποσοστό της γυναικείας συμμετοχής στην καταδυτική δραστηριότητα έφτασε το 41,3% (National Sporting Goods Association, 2007).

Όπως μαρτυρούν τα στατιστικά στοιχεία της PADI (Professional Association of Diving Instructors), που αποτελεί το μεγαλύτερο παγκόσμιο Οργανισμό Εκπαίδευσης και Πιστοποίησης Καταδύσεων, από το 1967 έως και το 2006 έχουν απονεμηθεί μέσω των μελών της (καταδυτικά κέντρα, εκπαιδευτικοί οργανισμοί, πιστοποιημένοι εκπαιδευτές) 15.654.928 πτυχία όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων αυτόνομης κατάδυσης (Πίνακας 2.6) Όπως φαίνεται και από το Γράφημα 2.2 ειδικά από το 2001 και μετά, ο αριθμός των δυτών όλων των βαθμίδων που πιστοποιούνται από την PADI και μόνο κάθε χρόνο, ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 1 εκατομμύριο.

Πίνακας 2.6: Συνολικός Αριθμός Πιστοποιήσεων της PADI (σε παγκόσμια κλίμακα)

Year	Certifications Per Year	Cumulative Certifications	Growth Percentage
1967	3,226	3,226	
1968	8,442	11,668	161.69%
1969	12,168	23,836	44.14%
1970	23,736	47,572	95.07%
1971	36,490	84,062	53.73%
1972	51,842	135,904	42.07%
1973	60,120	196,024	15.97%
1974	49,834	245,858	-17.11%
1975	61,244	307,102	22.90%
1976	66,609	373,711	8.76%
1977	69,771	443,482	4.75%
1978	86,187	529,669	23.53%
1979	95,193	624,862	10.45%
1980	107,404	732,266	12.83%
1981	124,365	856,631	15.79%
1982	141,429	998,060	13.72%
1983	168,778	1,166,838	19.34%
1984	203,001	1,369,839	20.28%
1985	240,384	1,610,223	18.42%
1986	277,378	1,887,601	15.39%
1987	315,468	2,203,069	13.73%
1988	350,000	2,553,069	10.95%
1989	387,767	2,940,836	10.79%
1990	440,418	3,381,254	13.58%
1991	456,046	3,837,300	3.55%
1992	529,463	4,366,763	16.10%
1993	564,672	4,931,435	6.65%
1994	625,487	5,556,922	10.77%
1995	680,263	6,237,185	8.76%
1996	728,295	6,965,480	7.06%
1997	742,930	7,708,410	2.01%
1998	779,467	8,487,877	4.92%
1999	809,912	9,297,789	3.91%
2000	854,052	10,151,841	5.45%
2001	908,188	11,060,029	6.34%
2002	896,551	11,956,580	-1.28%
2003	905,278	12,861,858	0.97%
2004	955,381	13,817,239	5.53%
2005	913,419	14,730,658	-4.39%
2006	924,270	15,654,928	1.19%

Πηγή: www.padi.com/padi/en/footerlinks/certhistorynum.aspx

Γράφημα 2.2: Συνολικός Αριθμός Πιστοποιήσεων της PADI (σε παγκόσμια κλίμακα)

Πηγή: www.padi.com/padi/en/footerlinks/certhistorygraph.aspx

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης τα στοιχεία της PADI για τους αριθμούς πιστοποιήσεων στη βαθμίδα της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης. Όπως φαίνεται από τον

πίνακα 2.7 ο συνολικός αριθμός πιστοποιήσεων απ' όλα τα παραρτήματα της PADI παγκοσμίως, παρουσιάζει από το 2000 και έπειτα συνεχόμενη αύξηση. Το στοιχείο αυτό είναι ενδεικτικό του ενδιαφέροντος που επιδεικνύουν οι εκπαιδευόμενοι να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους από τη στιγμή που θα εμπλακούν σοβαρότερα με την καταδυτική δραστηριότητα. Δεδομένου επίσης ότι τα πτυχία αυτής της κατηγορίας επιτρέπουν την επαγγελματική ενασχόληση σε διάφορους επιμέρους τομείς των καταδύσεων και αποτελούν προϋπόθεση για την απόκτηση των ανώτατων πτυχίων Εκπαιδευτών (MasterInstructor και CourseDirector), δύναται να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι ένα σημαντικό ποσοστό ενασχολούμενων βλέπουν στο χώρο των καταδύσεων μια ενδιαφέρουσα επαγγελματική προοπτική.

Πίνακας 2.7: Πιστοποιήσεις Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης της PADI (σε παγκόσμια κλίμακα)

PADI Office	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
PADI Americas	88,802	92,056	91,151	91,438	96,082	103,964	105,950
PADI Asia Pacific	57,788	69,946	73,157	75,135	76,037	65,784	70,280
PADI Canada	6,773	7,258	7,174	7,136	7,651	7,766	7,365
PADI Europe	62,753	66,105	68,326	71,734	86,337	87,263	86,116
PADI International Ltd.	48,668	54,177	56,626	60,891	67,209	74,219	74,182
PADI Japan	36,236	36,191	35,906	33,459	32,835	31,710	35,607
PADI Nordic	7,810	8,383	8,152	8,456	8,027	7,327	6,937
Total All PADI Offices	308,830	334,116	340,492	348,249	374,178	378,133	386,437

Πηγή: www.padi.com/padi/en/footerlinks/conedcertnum.aspx

Όσον αφορά κάποια δημογραφικά χαρακτηριστικά των αυτοδυντών, σύμφωνα με στοιχεία της PADI για τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, το 1990, ο μέσος όρος ηλικίας ήταν κοινός για τους άνδρες και τις γυναίκες στα 28,5 έτη, ενώ μια δεκαετία

αργότερα, το 2000, ο γενικός μέσος όρος ηλικίας ανέβηκε στα 29,4 έτη (29,7 για τις γυναίκες και 29,3 για τους άνδρες).

Σύμφωνα πάντα με στοιχεία της PADI, ο αριθμός των ενεργών αυτοδυτών παγκοσμίως υπολογίζεται σε 5.000.000-7.000.000. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με εκτιμήσεις, ο αριθμός των δυτών που πιστοποιούνται για διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης κατά τα πρότυπα της PADI, ανέρχεται σε 5.000-6.000 (Ποζίδης, προσωπ. επικ/νία., 2007).

Στον ευρωπαϊκό χώρο μέσω των φορέων-μελών της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Υποβρύχιων Δραστηριοτήτων (European Underwater Federation- E.U.F) εκπροσωπούνται περισσότεροι από 3.000.000 δύτες, 5.000 σωματεία, 60.000 εκπαιδευτές καταδύσεων και 2.500 καταδυτικές σχολές.

2.4 Λόγοι Πραγματοποίησης Καταδύσεων

Μαζί με τη γενικότερη άνοδο που έχουν γνωρίσει στην προτίμηση του κοινού οι δραστηριότητες αναψυχής οι οποίες ενέχουν το στοιχείο της περιπέτειας και στις οποίες συγκαταλέγεται η αυτόνομη κατάδυση, ηγέρθη και το ερώτημα γύρω από τους λόγους που ωθούν τους αυτοδύτες να ασχοληθούν με τη συγκεκριμένη δραστηριότητα.

Σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2001-2002 στη Φλόριντα της Αμερικής σε δείγμα 243 αυτοδυτών, μαθητών και εκπαιδευτών από 4 τάξεις καταδυτικής εκπαίδευσης, οι λόγοι που υποδείχθηκαν από τους συμμετέχοντες ως οι σημαντικότεροι παράγοντες ώθησης για ενασχόληση με τις καταδύσεις, περιγράφονται ως εξής:

- Για την παρατήρηση της υποβρύχιας πανίδας και χλωρίδας
- Γιατί πρόκειται για κάτι διεγερτικό και συναρπαστικό
- Για να εξερευνήσουν
- Για την περιπέτεια που συνεπάγεται

Στην ίδια έρευνα οι μελετητές προσπάθησαν να αποκαλύψουν τυχόν διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες, πάντα σε σχέση με τους λόγους που τους ωθούν στην πραγματοποίηση καταδύσεων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι για τους άνδρες σημαντικότεροι λόγοι ήταν:

- Το ρίσκο
- Η χρήση του εξοπλισμού τους
- Η δυνατότητα να δουν ιδιαίτερα αξιοθέατα όπως ναυάγια αλλά και,
- Η δυνατότητα να συλλέξουν σπάνια αντικείμενα

Οι γυναίκες αντιθέτως, ως σημαντικότερους λόγους υπέδειξαν:

- Να αποδείξουν στον εαυτό τους ότι μπορούν
- Να νιώσουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση
- Να κάνουν κάτι δημιουργικό, όπως λήψη φωτογραφιών ή βίντεο
- Να μάθουν περισσότερα για το υποβρύχιο περιβάλλον και,
- Επειδή ήθελαν να ανταποκριθούν στην πρόκληση

Οι αξιοσημείωτες διαφορές ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στην αξιολόγηση των παραγόντων ώθησης για πραγματοποίηση καταδύσεων, αποκαλύπτουν σύμφωνα με τους ερευνητές, ότι οι άνδρες υπακούν κυρίως σε «εξωτερικά» κίνητρα ενώ οι γυναίκες κινούνται με γνώμονα πιο «εσωτερικές» ανάγκες, μια από τις οποίες ενδεχομένως αφορά και την ενδόμυχη ανάγκη να αποδείξουν στους εαυτούς τους και στους συντρόφους τους ότι μπορούν να συμμετάσχουν σε ένα ανδροκρατούμενο σπορ (Meyer, ThapaandPennington- Gray, 2002).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα άλλης έρευνας που διεξήχθη στην ελληνική περιφέρεια (Γκιουζέπας, 2002), σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τους ενασχολούμενους με τις καταδύσεις, προέκυψαν τα παρακάτω:

- Διάθεση για μια περιπετειώδη εμπειρία,
- Ενδιαφέρον για τη θαλάσσια βιολογία,
- Θεώρηση των καταδύσεων ως ένα "διαφορετικό" σπορ,
- Ενδιαφέρον για συγκεκριμένες δραστηριότητες, όπως φωτογράφιση και βιντεοσκόπηση,

- Τάση για απόκτηση απλά νέων εμπειριών,
- Τάση για ρίσκο

2.5 Η αγορά των καταδύσεων αναψυχής- Καταδυτική εκπαίδευση και Καταδυτικά Κέντρα

Προκειμένου να μπορέσει ο κάθε ενδιαφερόμενος να πραγματοποιήσει αυτόνομη κατάδυση ή να εκπαιδευτεί σε αυτή συστηματικότερα, θα πρέπει να απευθυνθεί σε κάποιο καταδυτικό κέντρο. Στα αναγνωρισμένα καταδυτικά κέντρα παρέχεται εκπαίδευση μέσω πιστοποιημένων εκπαιδευτών, ενώ προσφέρονται ακόμη ενοικίαση και πώληση εξοπλισμού καθώς και διοργάνωση καταδυτικών εκδρομών.

Η καταδυτική εκπαίδευση διακρίνεται χονδρικά σε τρία επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αφορά την εκπαίδευση των ερασιτεχνών αυτοδύτων. Το δεύτερο επίπεδο αφορά την εκπαίδευση όσων επιθυμούν ν' ασχοληθούν επαγγελματικά με τις καταδύσεις, ενώ στο τρίτο επίπεδο παρέχεται περισσότερο εξειδικευμένη και τεχνική εκπαίδευση (π.χ. για καταδύσεις σε πολύ μεγάλα βάθη ή ναυάγια, εκπαίδευση για παρασκευή των αέριων μειγμάτων κ.α.). Σε κάθε επίπεδο διακρίνονται διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης και η ολοκλήρωση κάθε μιας απ' αυτές, μέσα από την παρακολούθηση θεωρητικών και πρακτικών μαθημάτων, οδηγεί στην απονομή του αντίστοιχου διπλώματος από διεθνώς αναγνωρισμένους φορείς εκπαίδευσης και πιστοποίησης όπως η PADI. Άλλοι Εκπαιδευτικοί Οργανισμοί Κατάδυσης αναγνωρισμένοι από το ελληνικό κράτος είναι η ANDI, η IANTD, η NAUI και η SSI, ενώ πτυχίο αυτοδύτη παρέχεται και από την Ελληνική Ομοσπονδία Υποβρύχιας Δραστηριότητας, Αθλητικής Αλιείας και Τεχνικής Κολύμβησης (Ε.Ο.Υ.Δ.Α.Α.Τ.Κ.).

Ενδεικτικά, η εκπαίδευση για το πρώτο δίπλωμα ερασιτεχνικής κατάδυσης ολοκληρώνεται σε περίπου οκτώ ημέρες. Οι εκπαιδευόμενοι παρακολουθούν θεωρητικά και πρακτικά μαθήματα, ενώ στο εκπαιδευτικό πακέτο περιλαμβάνεται εκτός από το εκπαιδευτικό υλικό, ο πλήρης εξοπλισμός καθώς και το σκάφος μεταφοράς. Το κόστος για όλα τα παραπάνω κυμαίνεται ανάμεσα στα 300 με 400 €, ενώ μπορεί να διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα.

Στην κατηγορία επαγγελματικής εκπαίδευσης η πρώτη βαθμίδα αντιστοιχεί στην απόκτηση πτυχίου Divemaster. Ο κάτοχος του πτυχίου αυτού μπορεί να επιτηρεί εκπαιδευτικές και μη σχετικές δραστηριότητες, να σχεδιάζει, να οργανώνει και να κατευθύνει καταδύσεις, ενώ συνδράμει με διάφορους τρόπους τον εκπαιδευτή στο έργο του. Η απόκτηση αυτού του πτυχίου αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να μπορέσει κάποιος να φτάσει στη βαθμίδα του εκπαιδευτή (Instructor). Εντούτοις, υπάρχουν διάφορες βαθμίδες εκπαιδευτών για κάθε μία από τις οποίες ισχύουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις γνώσεων και καταδυτικής εμπειρίας βάσει των προτύπων που τίθενται από τους Διεθνείς Οργανισμούς Εκπαίδευσης και Πιστοποίησης (PADI, 1995).

Όσον αφορά την ελληνική καταδυτική αγορά, σύμφωνα με στοιχεία του Πανελληνίου Συνδέσμου Εκπαιδευτών Κατάδυσης (Π.Σ.Ε.Κ.), σήμερα στην Ελλάδα λειτουργούν 143 αναγνωρισμένα καταδυτικά κέντρα, η κατανομή των οποίων ανά γεωγραφική περιφέρεια απεικονίζεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2.8: Καταδυτικά κέντρα στην Ελλάδα ανά περιφέρεια

Γεωγραφική Περιφέρεια	Αριθμός
Αττική – Αργοσαρωνικός	28
Πελοπόννησος	10
Κυκλάδες	20
Δωδεκάνησα	9
Κρήτη	24
Β.Α. Αιγαίο	6
Μακεδονία - Θράκη	11
Σποράδες	2
Ήπειρος - Ιόνιο	24
Θεσσαλία - Στερεά Ελλάδα	9
ΣΥΝΟΛΟ	143

Πηγή: (Π.Σ.Ε.Κ. – www.greekdiving.gr)

2.6 Στοιχεία Καταδυτικού Τουρισμού

Η αγορά του τουρισμού περιπέτειας έχει γνωρίσει σταθερή ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια παράλληλα με την αύξηση των πιστοποιημένων αυτοδύτων, γεγονός που γεννά την ανάγκη για κατανόηση της αγοράς των καταδύσεων αναψυχής (Meisel&Cottrell 2003).

Η παραπάνω ανάγκη εντείνεται από το γεγονός ότι ο καταδυτικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κλάδο της διεθνούς οικονομίας, με ετήσιο τζίρο που ανέρχεται σε δισεκατομμύρια δολάρια. Σύμφωνα με στοιχεία του RSTCEurope από τους περίπου 3.200.000 ενεργούς ευρωπαίους αυτοδύτες, 825.500 τείνουν να ταξιδεύουν μια φορά το χρόνο προς τον καταδυτικό προορισμό της αρεσκείας τους. Με μέση διάρκεια παραμονής τις 10 ημέρες, υπολογίζεται ότι η ετήσια δαπάνη τους μπορεί και να ανέλθει σε 3, 8 δις € περίπου.

Άλλωστε από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Υποβρύχιων Δραστηριοτήτων (E.U.F.) εκτιμάται ότι ο τζίρος από τις καταδύσεις και μόνο ανέρχεται στο 1,4 δις € το χρόνο. Για μια περισσότερο ολοκληρωμένη εικόνα της οικονομικής δυναμικής του τομέα αυτού, στο παραπάνω ποσό θα πρέπει να προστεθεί και το εκτιμώμενο πόσο των 520.000.000€ περίπου που προκύπτει από την έμμεση εμπλοκή ταξιδιωτικών και άλλων τουριστικών επιχειρήσεων.

Υπάρχουν κράτη (όπως, για παράδειγμα, οι Σεϋχέλλες και οι Μαλδίβες,) η οικονομία των οποίων στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό στον καταδυτικό τουρισμό, ενώ σε κάποιες χώρες, όπως η Ταϊλάνδη, τα Κανάρια Νησιά, η Αίγυπτος, η Μάλτα κ.α. τα κέρδη από τον καταδυτικό τουρισμό αντιπροσωπεύουν μεγάλο τμήμα του κυβερνητικού προϋπολογισμού (SudaraandNateeharnchanalap 1988, Craic 1992 στο VanTreeck&Schumacher 1999). Σύμφωνα με στοιχεία της LTU, ο αριθμός των δυτών που αφίχθησαν από τη Γερμανία στις Μαλδίβες, στις αρχές του 1990, αντιπροσώπευε περίπου το 25% του Α.Ε.Π. της χώρας (VanTreeck&Schumacher 1999).

Η ανάπτυξη των ταξιδιών με σκοπό την κατάδυση είναι τέτοια, ώστε, σύμφωνα με έρευνες, τα ταξίδια αυτά ισοδυναμούν με το μισό των ετήσιων συνολικών πωλήσεων της καταδυτικής βιομηχανίας και αυτό όχι όλο με τη μεσολάβηση καταδυτικών

κέντρων τα οποία οργανώνουν ειδικά πακέτα εκδρομών με σκοπό την κατάδυση (PADI, 1995).

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με στοιχεία του 2001(Ποζίδης, προσωπ. επικ/νία),όταν υπήρχαν 127 αναγνωρισμένα καταδυτικά κέντρα, δέχονταν κατά μέσο όρο 398 επισκέψεις ανά κέντρο επί 2,5 άτομα (που αντιστοιχεί στους συνοδούς ή την οικογένεια του αυτοδύτη). Με βάση τα παραπάνω, στο σύνολο των καταδυτικών κέντρων αντιστοιχούσαν 126.365 επισκέπτες. Πολλαπλασιαζόμενος ο αριθμός αυτός με μέσο όρο διανυκτερεύσεων 14, δίνει ως αποτέλεσμα σύνολο διανυκτερεύσεων 1.769.110.

Οι παραπάνω αριθμοί είναι ενδεικτικοί του μεγέθους αλλά κυρίως της δυνατότητας ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα με όλες τις συνεπακόλουθες θετικές συνέπειες για τον ελληνικό τουρισμό και την ελληνική οικονομία.

2.7 Εμπλεκόμενοι Φορείς στην Ανάπτυξη του Καταδυτικού Τουρισμού στην Ελλάδα

2.7.1 Κεντρική και Περιφερειακή Διοίκηση

➤ Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής

Η αυτοτέλεια του Λιμενικού Σώματος επετεύχθη με τον Νόμο 345/1936 με τον οποίο ιδρύθηκε το Υφυπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας. Από το 1945 το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας μεταφέρθηκε στον Πειραιά.

Η Πολιτική Ηγεσία του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής δομείται ως εξής: Υπουργός, Υφυπουργός, Γενικός Γραμματέας, Γενικός Γραμματέας Λιμένων και Λιμενικής Πολιτικής, Γενικός Γραμματέας Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής. Η Στρατιωτική Ηγεσία του Λιμενικού Σώματος αποτελείται από τον Αρχηγό του Λ.Σ., ο οποίος φέρει το βαθμό του Αντιναυάρχου, τους δύο Υπαρχηγούς του, που φέρουν το βαθμό του Υποναυάρχου και το Γενικό Επιθεωρητή Λ.Σ., που φέρει επίσης το βαθμό του Υποναυάρχου.

Οι λειτουργίες που επιτελούνται στο Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής στο μεγαλύτερο βαθμό είναι σύνθετες και απαιτούν την εμπλοκή και τη συνεργασία με ένα μεγάλο αριθμό συναρμόδιων Υπουργείων και Υπηρεσιών του Κράτους, περιφερειακών υπηρεσιών, αλλά και κοινωνικών εταίρων. Στο πλαίσιο αυτό, το ΥΕΝΑΝΠ:

- Μεριμνά για την οργάνωση, βελτίωση, προστασία και ανάπτυξη της ναυτιλίας,
 - τη σύνδεσή της με την εθνική οικονομία,
 - τη στήριξη του θαλάσσιου τουρισμού,
 - την εξυπηρέτηση των θαλάσσιων συγκοινωνιών,
 - την προστασία της ανθρώπινης ζωής και περιουσίας στη θάλασσα,
 - την έρευνα και διάσωση,
 - την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος,
 - την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας,
 - την προστασία των πλοίων και των λιμένων από έκνομες ενέργειες καθώς και,
 - την άσκηση της ναυτιλιακής πολιτικής της χώρας.
- Οργανώνει και εποπτεύει τη ναυτική εκπαίδευση, ρυθμίζει και επιλύει θέματα ναυτικής εργασίας και εποπτεύει την οργάνωση και διοίκηση Οργανισμών και Ασφαλιστικών Ιδρυμάτων.
- Εποπτεύει τη διοίκηση, οργάνωση, λειτουργία και εκμετάλλευση των λιμένων της χώρας, την οργάνωση και διοίκηση της πλοηγικής υπηρεσίας και ασκεί τη λιμενική πολιτική της χώρας.
- Οργανώνει και εποπτεύει την αστυνόμευση των πλοίων, λιμένων, θαλάσσιου χώρου, καθώς και των θαλάσσιων συνόρων σύμφωνα με την ελληνική/κοινοτική νομοθεσία και τις διεθνείς συμβάσεις.

Οι σχετικές δράσεις του Υπουργείου στηρίζονται στην εθνική, κοινοτική και διεθνή ναυτιλιακή νομοθεσία, ενώ η κύρια επιδίωξη είναι ο συνεχής εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της αποδοτικότητας του Λιμενικού Σώματος, με την αξιοποίηση των νέων έξυπνων τεχνολογιών και την αναθεώρηση όλων των σχεδίων δράσης.

➤ Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης

Το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης ανασυστάθηκε με το Π.Δ. 122/2004 (ΦΕΚ 85/Α/17.03.04) και έχει τις αρμοδιότητες που ορίζονται από τον ν.3270/04 (ΦΕΚ 187/Α/11.10.2004). Στο Π.Δ. 149/2005 (ΦΕΚ 211/Α/22.08.05) ορίζεται ο οργανισμός του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, καθώς και η διάρθρωση και οι αρμοδιότητες των υπηρεσιών του.

Αποστολή του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης είναι ο προγραμματισμός και η χάραξη της τουριστικής πολιτικής, καθώς και ο σχεδιασμός της τουριστικής ανάπτυξης της χώρας.

Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης συστήνονται οι ακόλουθες οργανικές μονάδες: α) Γραφείο Υπουργού, β) Γραφείο Υφυπουργού, γ) Γραφείο Γενικού Γραμματέα, δ) Γραφείο Ειδικού Γραμματέα, ε) Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων, στ) Γραφείο Κοινοβουλευτικού Ελέγχου, ζ) Διεύθυνση Πολιτικού Σχεδιασμού Έκτακτης Ανάγκης, η) Ενιαίος Διοικητικός Τομέας Οργάνωσης Διοίκησης και Εποπτείας, θ) Γενική Διεύθυνση Τουριστικής Ανάπτυξης, ι) Γενική Διεύθυνση Τουριστικής Προβολής.

➤ **Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (ΕΟΤ)**

Ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου υπό την εποπτεία του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης. Ιδρύθηκε το 1950 με τον Α.Ν. 1565/50 που κυρώθηκε με τον Ν.1624/51 και έκτοτε αποτελεί βασικό κρατικό φορέα του τουριστικού τομέα.

Σύμφωνα με τον ν.3270/04 (ΦΕΚ 187/Α/11.10.2004) ο Ε.Ο.Τ. διαρθρώνεται σε Κεντρική Υπηρεσία, με έδρα την Αθήνα και σε Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού (ΠΥΤ) από 1.1.2005. Η διάρθρωση των υπηρεσιών του ΕΟΤ και οι αρμοδιότητες της κάθε υπηρεσιακής μονάδας περιλαμβάνονται στο Π.Δ. 343/2001 (ΦΕΚ 231 Α).

Άλλοι φορείς εποπτευόμενοι από το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης είναι:

- ο Οργανισμός Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΤ.Ε.Κ.),
- η Ανώνυμη Εταιρεία «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα» (Ε.Τ.Α. Α.Ε.),
- το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος,

- τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) που εκ της υφιστάμενης νομοθεσίας εποπτεύονται από το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, καθώς και
- οι εταιρείες και κάθε είδους επιχειρήσεις, στις οποίες τα άνω νομικά πρόσωπα είναι αποκλειστικοί μέτοχοι ή μέτοχοι πλειοψηφίας.

➤ **Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος**

Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος αποτελεί έναν από τους φορείς τουρισμού του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης. Λειτουργεί από το 1935 ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου. Ως νομοθετημένος σύμβουλος της Πολιτείας σε θέματα τουρισμού έχει εκ του νόμου ως μέλη, όλα τα ξενοδοχειακά καταλύματα και τις οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις της χώρας.

Το Διοικητικό Συμβούλιο απαρτίζεται από εκπροσώπους του κράτους καθώς επίσης και από αιρετούς αντιπροσώπους ξενοδοχείων και οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων από όλη τη χώρα. Είναι μέλος της Συνομοσπονδίας των Εθνικών Ενώσεων Ξενοδοχείων Εστίασης και Αναψυχής των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Hotrec).

Η Νομική δομή του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου της Ελλάδος αποτελείται από τη Γενική Νομοθεσία, Νομοθεσία περί κατάταξης ξενοδοχείων σε κατηγορίες αστέρων αλλά και από τη Νομοθεσία περί τίτλων ξενοδοχείων.

Αναφορικά με τα μέλη του παρέχει συμβουλευτική στήριξη σε οικονομικά, εργασιακά και νομικά θέματα, καθώς επίσης εκδίδει και διανέμει δωρεάν το μηνιαίο ενημερωτικό δελτίο «ΞΕΝΙΑ».

Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο της Ελλάδος δραστηριοποιείται στη μελέτη, υπόδειξη και εφαρμογή όλων των μέτρων που συντελούν στην ανάπτυξη της ξενοδοχειακής βιομηχανίας της χώρας. Συλλέγει και παρέχει πληροφορίες στατιστικών δελτίων και εκδίδει ετήσιο οδηγό με πληροφορίες ξενοδοχείων ανά την Ελλάδα, καθώς επίσης συμμετέχει σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις.

2.7.2 Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η ελληνική επικράτεια-με εξαίρεση την περιοχή του [Αγίου Όρους](#), για την οποία προβλέπεται ιδιαίτερο καθεστώς- είναι διαιρεμένη σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ).

Οι ΟΤΑ σκοπό έχουν να δημιουργήσουν ευκαιρίες ενεργητικής συμμετοχής του πολίτη στα κοινά και να ενδυναμώσουν το αίσθημα ευθύνης και καθήκοντος του πολίτη απέναντι στη κοινωνία. Ο θεσμός της τοπικής Αυτοδιοίκησης κατοχυρώνεται από το [Σύνταγμα](#) (άρθρο 102), το οποίο θεμελιώνει τον Α΄ και Β΄ βαθμό Αυτοδιοίκησης.

Πρώτη βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης (Δήμοι-Κοινότητες). Τους ΟΤΑ αποτελούν οι Δήμοι και οι Κοινότητες. Σήμερα υπάρχουν 914 Δήμοι και 120 Κοινότητες (προηγούμενη κατάσταση: 5.800 περίπου Δήμοι και Κοινότητες). Επικεφαλής των Δήμων είναι οι Δήμαρχοι, οι Κοινοτάρχες και τα Δημοτικά και Κοινοτικά Συμβούλια αντίστοιχα.

Οι ΟΤΑ αποτελούν Ν.Π.Δ.Δ.(Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου) και απολαύουν διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας. Έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις, δική τους περιουσία, δικό τους προϋπολογισμό και απασχολούν δικούς τους υπαλλήλους. Η οικονομική τους δυνατότητα είναι βασικός παράγοντας για την ουσιαστική λειτουργία τους. Γι' αυτό, το κράτος μεριμνά για την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων τους. Η μέριμνα αυτή πραγματοποιείται με ρυθμίσεις εκ μέρους του κράτους που να εξασφαλίζουν έσοδα, όπως π.χ. από τον φόρο ακίνητης περιουσίας. Η πολιτεία ασκεί διοικητική εποπτεία στους ΟΤΑ με τρόπο, όμως, που να μην εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους.

Στην αρμοδιότητα των ΟΤΑ ανήκουν οι τοπικές υποθέσεις, εκείνες που αναφέρονται στην προαγωγή των συμφερόντων των κατοίκων της περιφέρειας των ΟΤΑ. Τέτοιες

αρμοδιότητες αποτελούν: Η κατασκευή, συντήρηση και βελτίωση των κοινόχρηστων δημοτικών χώρων (δρόμοι, πάρκα, πλατείες, κ.λπ.), η καθαριότητα και η περισυλλογή των απορριμμάτων, η συντήρηση των σχολικών κτιρίων, η διαχείριση των δημοτικών επιχειρήσεων, η κατασκευή και συντήρηση βρεφονηπιακών σταθμών και νοσηλευτικών ιδρυμάτων, κ.λ.π.

Τα όργανα των ΟΤΑ εκλέγονται απευθείας από το λαό με άμεση, μυστική, και καθολική ψηφοφορία κάθε 4 χρόνια. Η αμεσότητα της εκλογής των οργάνων αποτελεί έκφραση λαϊκής κυριαρχίας. Διακρίνονται σε μονομελή: ο Δήμαρχος ή ο αντιδήμαρχος για τους δήμους, ο Πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος για τις κοινότητες και σε συλλογικά: το Δημοτικό Συμβούλιο και η Δημαρχιακή Επιτροπή, για τη δε κοινότητα, το κοινοτικό συμβούλιο. Ο Δήμαρχος και ο Πρόεδρος εκτελούν τις αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων, προΐστανται των υπηρεσιών του δήμου ή της κοινότητας και τους εκπροσωπούν.

Για την καλύτερη συνεργασία των ΟΤΑ έχουν συσταθεί οι Ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων. Οι ενώσεις αυτές είναι ΝΠΔΔ και διακρίνονται σε τοπικές (κατά περιφέρεια νομού) και την Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, καθώς και την Ένωση Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδας. Η συμμετοχή των δήμων και κοινοτήτων στις ενώσεις αυτές είναι υποχρεωτική. Σκοπός των ενώσεων είναι η προαγωγή της αυτοδιοίκησης, η έρευνα και μελέτη σχετικών προβλημάτων κ.λ.π.

Δεύτερη βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση): Μέχρι το έτος 1994 οι επικεφαλής των Νομών, Νομάρχες, διορίζονταν και παύονταν με ΠΔ που εκδιδόταν μετά από πρόταση του Υπουργού Εσωτερικών. Από το 1994 (Ν. 2218/1994 και 2240/1994) οι νομοί αποτέλεσαν τον Β΄ βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης και αποτελούν ΝΠΔΔ. Τα όργανά τους και το Νομαρχιακό Συμβούλιο είναι αιρετά και αποτελούν όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. ("Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης" Π.Δ. 30/96 ΦΕΚ Α' 21) Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση διακρίνεται στις απλές διοικητικές περιφέρειες, (Νομός) και στις διευρυμένες (διοικητική περιφέρεια περισσότερων νομών). Οι διευρυμένες είναι : α) Αθηνών-Πειραιώς, β) Ροδόπης-Έβρου και γ) Δράμας –Καβάλας – Ξάνθης). Οι δυο βαθμίδες τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και ως εκ τούτου, οι Ν.Α. δεν ασκούν εποπτεία στους Δήμους και στις Κοινότητες.

Για την εκπλήρωση του σκοπού τους οι Ν.Α. διαθέτουν πόρους που προέρχονται από ίδια έσοδα (φόροι, τέλη, δικαιώματα κ.λπ.) και από κρατική επιχορήγηση. Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων των Νομαρχιών καθίσταται προβληματική, γιατί αυτές βρίσκονται ανάμεσα στις αρμοδιότητες της κρατικής διοίκησης αφενός και στις αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων αφετέρου. Στις Ν.Α. ανήκει πάντως η αρμοδιότητα διοίκησης τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου. π.χ. χορήγηση αδειών εγκατάστασης, επέκτασης, διαρρύθμισης και λειτουργίας βιομηχανιών, εξασφάλιση της δημόσιας υγιεινής, κατασκευή σχολικών κτιρίων, κ.τ.λ. Όργανα των Ν.Α. είναι: α) το Νομαρχιακό Συμβούλιο, β) Οι Νομαρχιακές Επιτροπές και γ) ο Νομάρχης. Ο Νομάρχης και τα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία και η θητεία τους είναι τετραετής. Όλες οι πράξεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων και των Νομαρχιακών Επιτροπών αποστέλλονται στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας για να ελεγχθούν αν είναι νόμιμες ή όχι. Η ΚΕΔΚΕ και ΤΕΔΚΝΑ δημιούργησαν το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ι.Τ.Α.), για να καλύψουν την ανάγκη της μελέτης και επιστημονικής προσέγγισης των ζητημάτων που αφορούν την Αυτοδιοίκηση.

2.7.3 Εξειδικευμένοι Φορείς

➤ Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.)

Το Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών ιδρύθηκε με Κυβερνητικό Διάταγμα της 3^{ης} Ιουνίου 2003 με σκοπό να συντονίσει την κρατική χρηματοδοτούμενη θαλάσσια έρευνα στην Ελλάδα. Το ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε. διαθέτει εγκαταστάσεις σε διαφορετικούς χώρους και λειτουργεί με ενιαία διοικητική δομή.

Αποτελείται από 5 Ινστιτούτα, καθένα από τα οποία είναι υπεύθυνο για ένα διαφορετικό θεματικό αντικείμενο. Το Ινστιτούτο Ωκεανογραφίας είναι εξοπλισμένο με άρτια, τελευταίας τεχνολογίας εργαστηριακά όργανα κι ασχολείται με την καταγραφή, μελέτη και έρευνα των φυσικών, χημικών, βιολογικών και γεωλογικών συνθηκών του θαλάσσιου οικοσυστήματος και στα φυσικά του όρια με την ατμόσφαιρα, το βυθό και την ακτή. Επίσης δραστηριοποιείται στη θαλάσσια

μετεωρολογία, τη μέτρηση και πρόγνωση της κατάστασης των θαλασσών. Το Ινστιτούτο Υδατοκαλλιεργειών εστιάζει την ερευνητική του προσπάθεια αφενός στην μελέτη της βιολογίας των ειδών και αφετέρου στις τεχνολογίες και στις τεχνικές εκτροφής τους, συμβάλλοντας στην επίλυση προβλημάτων του κλάδου των υδατοκαλλιεργειών σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Το Ινστιτούτο Θαλασσίων Βιολογικών Πόρων παράγει επιστημονική πληροφορία, η οποία είναι απαραίτητη για την ορθολογική χρήση των αλιευμάτων, ασχολείται με την παρακολούθηση και εκτίμηση των ιχθυοαποθεμάτων, καθώς και με τη μελέτη της βιολογίας και δυναμικής των ιχθυοπληθυσμών που παρουσιάζουν εμπορικό ενδιαφέρον. Οι πρόσφατες δραστηριότητες και οι προοπτικές έρευνας και τεχνολογίας του Ινστιτούτου Εσωτερικών Υδάτων καλύπτουν τομείς, όπως η συμβατική και τηλεματική παρακολούθηση του υδάτινου περιβάλλοντος, ο περιορισμός-αποτροπή της ρύπανσης, καθώς και η συμβολή στην παραγωγή γνώσης για την προστασία, διατήρηση κι αποκατάσταση των υδάτινων οικοσυστημάτων. Τέλος, το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας και Γενετικής έχει ως κύρια ερευνητική προτεραιότητα την επιστημονική μελέτη της γενετικής ποικιλομορφίας της θαλάσσιας ζωής σε όλα τα επίπεδα της βιολογικής οργάνωσης.

Το ερευνητικό προσωπικό περιλαμβάνει, κατά κύριο λόγο, Ερευνητές και Ειδικούς Λειτουργικούς Επιστήμονες, οι οποίοι, την τελευταία πενταετία, έχουν πραγματοποιήσει μια σειρά από προγράμματα και μελέτες με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, Δημόσιους και Ιδιωτικούς φορείς κι έχουν κάνει πολυάριθμες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά και παρουσιάσεις σε συνέδρια.

Για να μπορέσει το κέντρο να διεκπεραιώσει τα ερευνητικά του προγράμματα, υπάρχει διοικητική και τεχνική υποστήριξη, στην οποία συμπεριλαμβάνονται τα ερευνητικά σκάφη (ΑΙΓΑΙΟ, ΦΙΛΙΑ), το επανδρωμένο υποβρύχιο (Βαθυσκάφος ΘΕΤΙΣ) και τα τηλεκατευθυνόμενα υποβρύχια ρομπότ ROV, τα οποία είναι διαθέσιμα και σε ιδιωτικούς φορείς, Υπουργεία, Υπηρεσίες (π.χ. Εφορία Εναλίων Αρχαιοτήτων) για παροχή υπηρεσιών, όπως μελέτες, ή ανάκτηση αντικειμένων.

Επιπλέον, το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών παρέχει ευρέος φάσματος εφαρμοσμένες υπηρεσίες, προϊόντα και παραγωγές πολυμέσων, όπως video και CD-ROM με πλούσιο εκπαιδευτικό κι ενημερωτικό υλικό. Οι εφαρμογές πληροφορικής

αποτελούν σημαντικότατο τμήμα των άμεσων υπηρεσιών του ΕΛ.ΚΕ.ΘΕ. στην Ελληνική Οικονομία, καθώς και στη Θαλάσσια και Αλιευτική Βιομηχανία, εξασφαλίζοντας άμεση πρόσβαση σε διάφορες τράπεζες πληροφοριών σχετικά με την πρόβλεψη του καιρού, με συστήματα Γεωγραφικής Πληροφορίας και Θαλάσσιας Δορυφορικής Τηλεπισκόπησης.

➤ **Ελληνική Ομοσπονδία Υποβρύχιας Δραστηριότητας Αθλητικής Αλιείας και Τεχνικής Κολύμβησης**

Η Ομοσπονδία έχει για σκοπό την καλλιέργεια και ανάπτυξη: α) της τεχνικής κολύμβησης με πτερύγια ή πτερύγιο, με ή χωρίς αναπνευστική συσκευή ή άλλα εξαρτήματα, όλων των υποβρύχιων και συναφών, ατομικών και ομαδικών αθλημάτων, καθώς και την επιστημονική, τεχνολογική, πολιτιστική και καλλιτεχνική μελέτη, έρευνα ή ενασχόληση του υποθαλάσσιου κόσμου, β) της αθλητικής αλιείας και γλυκών υδάτων, γ) την οργάνωση και συμμετοχή των μελών της σε αγώνες ταχύτητας μηχανοκίνητων σκαφών, αθλητικής αλιείας και σε αγώνες θαλασσοπλοΐας γενικά μικρών και μεγάλων αποστάσεων, δ) της ναυαγοσωστικής και ασφάλειας θάλασσας, ε) της οργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων και φεστιβάλ.

Συμβάλλει δε, επίσης, στην προστασία της υποθαλάσσιας πανίδας και χλωρίδας της χώρας μας και γενικότερα του φυσικού πλούτου της:

α) ενημερώνοντας τα μέλη της για τους νόμους και διατάξεις του Κράτους, οι οποίες αφορούν την προστασία των θαλασσών – λιμνών – ποταμών και του φυσικού περιβάλλοντος γενικά.

β) εισηγούμενη στους αρμόδιους φορείς σχέδια νόμου για την προστασία θαλάσσιων ειδών τα οποία κινδυνεύουν να εκλείψουν και για την προστασία των θαλασσών – λιμνών – ποταμών από τη ρύπανση.

Η επίτευξη των σκοπών της Ε.Ο.Υ.Δ.Α.Τ.Κ. υποστηρίζεται από Επιτροπές που ασχολούνται με αντικείμενα της Ομοσπονδίας. Την επίτευξη του σκοπού της η Ομοσπονδία επιδιώκει ιδίως με:

α) Τη διοργάνωση, διεξαγωγή, έγκριση και εποπτεία κάθε μορφής αθλητικών αγώνων των πιο πάνω αθλημάτων μεταξύ των σωματείων - μελών της και τη συμμετοχή

αυτών και των αντιπροσωπευτικών εθνικών ομάδων σε αγώνες που διοργανώνονται από τις διεθνείς ομοσπονδίες και ενώσεις αυτών των αθλημάτων.

β) Την ηθική και υλική ενίσχυση των σωματείων – μελών της.

γ) Τη συνεργασία με το αρμόδιο για θέματα αθλητισμού Υπουργείο, με την Ελληνική Ολυμπιακή Επιτροπή (Ε.Ο.Ε.), με άλλα εμπλεκόμενα με το άθλημα Υπουργεία, με τους υπεύθυνους φορείς για τον αθλητισμό που καλλιεργείται στα σχολεία, στις ένοπλες δυνάμεις, στα μαζικά προγράμματα, σε εργασιακούς χώρους και στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης όλων των βαθμών.

δ) Την εκπροσώπηση της Ελλάδας στο εξωτερικό και τη συμμετοχή της στην Παγκόσμια και Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία.

ε) Τη διοργάνωση εκδηλώσεων αθλητικού περιεχομένου.

στ) Κάθε άλλο μέσο που αποσκοπεί στην προαγωγή των αθλημάτων της και την ανάπτυξη γενικά του αθλητισμού.

➤ **AIDA (International Association for the Development of Apnea)**

Ο AIDA είναι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Ελεύθερης Κατάδυσης. Ιδρύθηκε το 1992 διοικεί και εποπτεύει την αναγνώριση των ανώτατων επιδόσεων (ρεκόρ), την οργάνωση των αγώνων και θέτει τα κριτήρια εκπαίδευσης για την ελεύθερη κατάδυση. Από το 1993 ο AIDA έχει καταγράψει 199 επίσημα παγκόσμια ρεκόρ. Εκπροσωπείται σε 25 χώρες και έχει 4000 μέλη.

2.7.4 Οργανισμοί Εκπαίδευσης και Πιστοποίησης – Παροχείς Καταδυτικών Υπηρεσιών Αναψυχής

Υπάρχουν παγκόσμιοι εκπαιδευτικοί Οργανισμοί οι οποίοι έχουν λάβει ISO και CE και αναγνωρίζονται από το Ελληνικό Κράτος. Οι επισήμως αναγνωρισμένοι Οργανισμοί εκπαίδευσης και πιστοποίησης είναι οι:

- PADI

- NAUI
- CMAS
- Iantd
- Andi

οι οποίοι μετά από σειρά μαθημάτων πιστοποιούν την ικανότητα αυτόνομης κατάδυσης. Τα πιστοποιητικά δίδονται από τους παροχείς αδειών. Σύμφωνα με το άρθρο 1, της Απόφασης 2123/02 (ΦΕΚ 449/Β/13.4.2006) για την έκδοση Άδειας Παροχέα Καταδυτικών Υπηρεσιών Αναψυχής (Παροχέας) από την αρμόδια Λιμενική Αρχή σε φυσικό πρόσωπο, θα πρέπει το πρόσωπο αυτό να πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις :

α) να είναι Έλληνας υπήκοος και να έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του,

β) να είναι πιστοποιημένος από Οργανισμό Πιστοποίησης Αυτοδυτών του άρθρου 4 του ν. 3409/2005, για την παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης αυτοδυτών και πιστοποιημένος από διαπιστευμένο προς τούτο φορέα πιστοποίησης προϊόντων των κρατών – μελών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (Ε.Ο.Χ.), για την παροχή υπηρεσιών οργανωμένης – καθοδηγούμενης κατάδυσης ή υπηρεσιών εκμίσθωσης καταδυτικού εξοπλισμού,

γ) να μην έχει καταδικασθεί για ανθρωποκτονία από πρόθεση, κατασκοπεία, ληστεία, κλοπή, υπεξαίρεση, δόλια χρεοκοπία, λαθρεμπορία, φοροδιαφυγή, δωροδοκία, δωροληψία, παραχάραξη, πλαστογραφία, απιστία, απάτη, εκβίαση, συκοφαντική δυσφήμιση, έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας, οικονομική εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής, παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών και περί μεσαζόντων, παράνομη αλιεία με χρήση εκρηκτικών ή χημικών ή φυτικών υλών ή συσκευών που παράγουν ηλεκτρικές εκκενώσεις, παράβαση του α.ν.192/1936 και σε οποιαδήποτε ποινή με την οποία καταγνώσθηκε έστω και μερική αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων, καθώς και να μην διώκεται ως φυγόποινος ή φυγόδικος. Επίσης να μην έχει κηρυχθεί σε κατάσταση πτώχευσης και να μην έχει υποβληθεί σε στερητική ή επικουρική δικαστική συμπαράσταση,

δ) να μην συμμετέχει στην μετοχική δομή ή στη διοίκηση Οργανισμού, αναγνωρισμένου σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 3409/2005,

ε) εφόσον διαθέτει σκάφος, ιδιόκτητο ή μισθωμένο, τα πιστοποιητικά αυτού να είναι σε ισχύ. Το σκάφος θα πρέπει να έχει τα απαραίτητα για την κατηγορία 5742 του εφόδια, φαρμακείο με το απαραίτητο φαρμακευτικό και επιδεσμικό υλικό στο οποίο θα συμπεριλαμβάνεται υποχρεωτικά μία φιάλη παροχής ιατρικού οξυγόνου με μάσκα και ένα πτυσσόμενο φορείο για την μεταφορά τυχόν τραυματιών.

ζ) να εφαρμόζει την εκάστοτε κείμενη εργατική και ασφαλιστική νομοθεσία για το απασχολούμενο σε αυτόν προσωπικό.

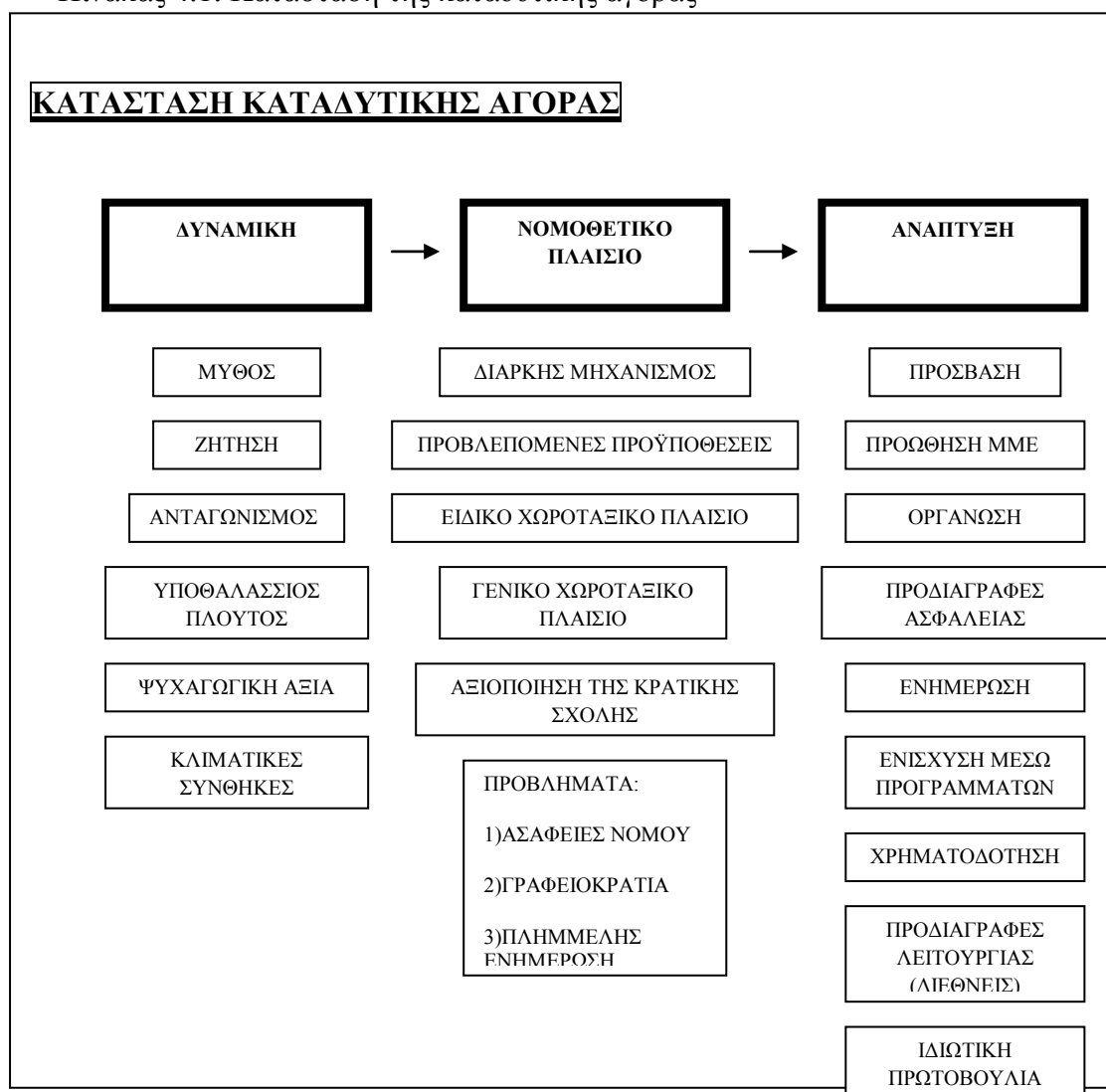
Είναι δυνατή η έκδοση άδειας Παροχέα και σε νομικό πρόσωπο, εφόσον η άσκηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας προβλέπεται ρητά από το καταστατικό του. Στην περίπτωση αυτή, οι προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν και στο πρόσωπο ενός τουλάχιστον από τους νόμιμους εκπροσώπους του νομικού προσώπου, του οποίου τα στοιχεία δηλώνονται στη Λιμενική Αρχή. Στην άδεια αναγράφεται η επωνυμία του νομικού προσώπου και συμπεριλαμβάνονται τα στοιχεία του νόμιμου εκπροσώπου.

➤ **Εμπορικά Καταστήματα Καταδυτικού Εξοπλισμού**

Εμπορικά καταστήματα αμιγώς καταδυτικού χαρακτήρα και όχι σε συνδυασμό με καταστήματα αλιευτικού εξοπλισμού, υπάρχουν περίπου 50 σε ολόκληρη την Ελλάδα και συγκεκριμένα στις μεγάλες παραλιακές πόλεις, όπως Πειραιά, Πάτρα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα κ.α.

Οργανωμένος ειδικός κλάδος για τα εμπορικά καταστήματα καταδυτικού εξοπλισμού στην Ελλάδα δεν υφίσταται μέχρι σήμερα και ως εκ τούτου ανήκουν στο εμπορικό επιμελητήριο της περιοχής που βρίσκεται το κάθε κατάστημα.

Πίνακας 4.1: Κατάσταση της καταδυτικής αγοράς

2.8 Ζητήματα Καταδυτικής Αγοράς

Στην πρώτη κατηγορία διερευνήθηκε η κατάσταση των ζητημάτων της καταδυτικής αγοράς. Η ανάλυση των πληροφοριών απέδωσε τη δημιουργία των εξής τριών

θεματικών κατηγοριών: (1) Δυναμική, (2) Νομοθετικό Πλαίσιο και (3) Ανάπτυξη. Τα υποθέματα κάθε μίας εκ των παραπάνω κατηγοριών έχουν ως εξής:

1. Δυναμική: (1) Μύθος, (2) Ζήτηση, (3) Ανταγωνισμός, (4) Υποθαλάσσιος Πλούτος, (5) Ψυχαγωγική Αξία και (6) Κλιματικές Συνθήκες.
2. Νομοθετικό Πλαίσιο: (1) Διαρκής Μηχανισμός, (2) Προβλεπόμενες Προϋποθέσεις, (3) Αξιοποίηση της Κρατικής Σχολής, (4) Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο, (5) Γενικό Χωροταξικό Πλαίσιο, (6) Αξιοποίηση της Κρατικής Σχολής, (7) Προβλήματα.
3. Ανάπτυξη: (1) Πρόσβαση, (2) Προώθηση από Μ.Μ.Ε., (3) Οργάνωση, (4) Προϋποθέσεις Ασφαλείας, (5) Ενημέρωση, (6) Ενίσχυση μέσω Προγραμμάτων, (7) Χρηματοδότηση, (8) Προδιαγραφές Λειτουργίας, (9) Ιδιωτική Πρωτοβουλία.

Κεφάλαιο 3 -Ο καταδυτικός τουρισμός διεθνώς

3.1 Οργάνωση και Διαχείριση καταδυτικών Πάρκων: Η Διεθνής Εμπειρία

Τα ταξίδια και ο τουρισμός προώθησαν περισσότερο από το 10% του Παγκόσμιου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (GDP), καταναλωτικής δαπάνης και επένδυσης κεφαλαίου το 1997 (Hawkins 1998). Η ανάπτυξη και η διαχείριση του θαλάσσιου και του βασιζόμενου στη φύση τουρισμού είναι σημαντικά θέματα για τους διεθνείς κοραλλιογενείς υφάλους. Εκτός της Αυστραλίας, των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, οι περισσότεροι κοραλλιογενείς ύφαλοι βρίσκονται σε αναπτυσσόμενες χώρες. Τα οφέλη του αειφόρου επί του υφάλου εξαρτώμενου τουρισμού περιλαμβάνουν αλλοδαπό και εγχώριο εισόδημα από επενδύσεις, αυξημένη απασχόληση, αυξημένη υποδομή, κίνητρο για εγκαθίδρυση των θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών και εκτόπιση των περιβαλλοντικά καταστροφικών πρακτικών (Vogt, 1997). Οι διαχειριστικές πρακτικές σε αρκετές διεθνείς προστατευόμενες περιοχές κοραλλιογενών υφάλων επανεξετάστηκαν από τον Aiello (1997), ο οποίος συμπέρανε ότι η επιτυχία ήταν μικτή και ευρέως εξαρτώμενη επί των διαθέσιμων πόρων για τη διαχείριση του πάρκου και επί των τοπικών κοινοτήτων.

Τα σημαντικά οικονομικά οφέλη θεωρούνται ως το κυριότερο κίνητρο για την προστασία και διαχείριση των κοραλλιογενών υφάλων σε πολλές χώρες. Οι Muthiga και McClanahan (1997) ανέφεραν ότι η φθορά σε έναν ανθρακοειδή ύφαλο της Κένυας ήταν μικρότερη κατά τη διάρκεια έντονης τουριστικής επισκεψιμότητας από όταν οι αλιευτικές πιέσεις ήταν υψηλές. Τα οικονομικά οφέλη από μια διαχειριζόμενη θαλάσσια περιοχή των Φιλιππίνων, λόγω της αλίευσης μεγάλων ποσοτήτων αλιευμάτων και του εισοδήματος από τον τουρισμό, υπερέβησαν το κόστος διαχείρισης, από αναφορά των Whiteetal (2000). Οι ίδιοι σημειώνουν ότι τα έσοδα από τα εισιτήρια του καταδυτικού τουρισμού στο Πάρκο θα συντηρούσαν οικονομικά τη διαχείριση του υφάλου.

Τα μειονεκτήματα της μεγάλης τουριστικής ανάπτυξης σε αυτές τις περιοχές περιλαμβάνουν ανεξέλεγκτη ανάπτυξη σε περιοχές με ισχυρή περιβαλλοντική νομοθεσία ή αναγνώριση των συσσωρευτικών επιπτώσεων, εκτόπιση των ντόπιων από τις τοποθεσίες τουριστικού ενδιαφέροντος, μικρή ωφέλιμη αύξηση από τα

μεγάλα τουριστικά θέρετρα προς τις τοπικές κοινότητες και ανεπιθύμητες κοινωνικές επιπτώσεις στο γηγενή πολιτισμό (Moscardo 1997, Hill 1998). Σε πολλές περιπτώσεις, μια κύρια αιτία ανησυχίας σχετίζεται με την ανεξέλεγκτη παράκτια ανάπτυξη των μεγάλων τουριστικών θέρετρων πλησίον των υφάλων, οι οποίοι είναι η κύρια εστία της τουριστικής αγοράς (Ormondetal 1997). Στην Καραϊβική, μπορεί να συμβεί κοινωνική εξάρθρωση, αφού 100 εκατομμύρια επισκεπτών κάθε χρόνο συνενώνονται με 170.000 μόνιμους κατοίκους (Hill 1998). Στο Αιγυπτιακό τμήμα της Ερυθράς Θάλασσας, η δεκαπλάσια αύξηση του καταδυτικού τουρισμού σε μια δεκαετία δημιούργησε τεράστιες επιπτώσεις από την αναχωμάτωση υφάλου για οικοδόμηση τουριστικού θέρετρου, καθώς επίσης και ανησυχίες σχετικά με τις άμεσες συνέπειες του μεγάλου αριθμού δυτών στους υφάλους. (Hawkins και Roberts 1994, Ormond et al 1977).

3.2 Το Θαλάσσιο Πάρκο Medes στην Ισπανία

Τα νησιά Medes συνιστούν ένα μικρό αρχιπέλαγος που αποτελείται από 7 νησίδες και πολυάριθμους υφάλους. Απέχουν περίπου 1 ν.μ. από το τουριστικό θέρετρο L' Estartit στα Βορειοανατολικά της Ισπανίας, εντός της αυτόνομης Περιφέρειας της Καταλονίας (Mundet&Ribera, 2001). Η γεωγραφική τους θέση στο μέσο της CostaBrava, μιας περιοχής με τη μεγαλύτερη τουριστική επισκεψιμότητα στην Καταλονία και από τις πιο σημαντικές σ' ολόκληρη την Ισπανία, συνέβαλε στο να εξελιχθεί το αρχιπέλαγος Medes σε έναν από τους σπουδαιότερους καταδυτικούς προορισμούς στη Δυτική Μεσόγειο (Jenner&Smith, 1992).

Στην εξέλιξη αυτή, σημαντικό παράγοντα διαδραμάτισε το φυσικό κάλλος της περιοχής. Η ιδιαίτερη μορφολογία και σύνθεση του βυθού, εκτός από ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον καταδυτικό σκηνικό, αποτελεί κυρίως ένα πρόσφορο χώρο για τη διαβίωση μεγάλης ποικιλίας θαλάσσιων ζώων και φυτών. Ενδεικτική της πλούσιας βιο-ποικιλότητας των νησιών Medes είναι η καταγραφή περισσότερων από 1345 ειδών θαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας.

Τα νησιά Medes αποτελούν προστατευόμενη περιοχή που ανήκει στο κράτος και διοικείται από το Plad' Espaisd' InterèsNatural (PEIN), ένα νομικό φορέα αρμόδιο

για την προστασία περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους στην Καταλονία. Η προστατευόμενη έκταση περιλαμβάνει χερσαία και υδάτινα τμήματα καλύπτοντας συνολικά 40 εκτάρια (Mundet&Ribera, 2001).

Η αλματώδης ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού στην περιοχή υπήρξε αποτέλεσμα της προσπάθειας για εξεύρεση και προσφορά εναλλακτικών τουριστικών προϊόντων προς τους επισκέπτες, καθώς την τουριστική άνθιση των προηγούμενων δεκαετιών, η οποία είχε στηριχθεί στο απλό μοντέλο προσφοράς θάλασσας και ήλιου, διαδέχτηκε μια σοβαρή ύφεση κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 (Priestley&Mundet, 1998). Τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας που επιβλήθηκαν το 1990, ωφέλησαν την περιοχή με διττό τρόπο: αφενός η υποθαλάσσια ζωή αναζωογονήθηκε σημαντικά και αφετέρου η περιοχή ξανάρθε στο προσκήνιο του τουριστικού ενδιαφέροντος (Mundet&Ribera, 2001).

Η θερμή υποδοχή αυτού του νέου τουριστικού προϊόντος αποδεικνύεται από τα στατιστικά στοιχεία βάσει των οποίων, το καλοκαίρι του 1990 στην περιοχή πραγματοποιούνταν γύρω στις 3.000 καταδύσεις ημερησίως (Zabala, 1999). Εντούτοις, η θεαματική αυτή αύξηση του καταδυτικού τουρισμού ενείχε σοβαρό κίνδυνο διατάραξης της οικολογικής ισορροπίας της περιοχής με αποτέλεσμα, το 1995 οι Κυβερνητικές Αρχές της Καταλονίας να προβούν στην υιοθέτηση μέτρων, περιορίζοντας τον αριθμό των επιτρεπόμενων καταδύσεων σε 450 ημερησίως. Οι επαγγελματίες του χώρου προσαρμόζοντας τη λειτουργία τους βάσει των νέων μέτρων, ανέπτυξαν τη στρατηγική αύξησης των τιμών κατά τους μήνες αιχμής, ενώ κατεύθυναν μέρος της δραστηριότητάς τους εκτός της προστατευόμενης περιοχής. Παράλληλα, τιμολογώντας τις υπηρεσίες φθηνότερα τους μήνες με χαμηλή τουριστική κίνηση πέτυχαν την επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν και την προσέλκυση νέων πελατών (Mundet&Ribera, 2001).

Πλέον, τους μήνες Απρίλιο, Μάιο και Οκτώβριο οι αυτοδύτες που επισκέπτονται την περιοχή, αποτελούν σύμφωνα με εκτιμήσεις το 90% του συνολικού αριθμού τουριστών, ενώ, πάντα βάσει εκτιμήσεων, οι αυτοδύτες που συρρέουν στην περιοχή ανέρχονται σε 20.000.000 ετησίως, αριθμός που αντιπροσωπεύει το 9,3% της συνολικής τουριστικής κίνησης. Σύμφωνα δε, με τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήχθη από τους Mundet και Ribera (2001), το 1998-1999 σε δείγμα αυτοδυτών

που επισκέφτηκαν την περιοχή, ο μέσος όρος παραμονής τους ανέρχονταν σε 12 μέρες.

Στο πλαίσιο της ίδιας έρευνας διερευνήθηκαν πέρα από τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των αυτοδυτών, οι λόγοι για τους οποίους επέλεξαν το συγκεκριμένο προορισμό. Το 90% των ερωτηθέντων υπέδειξε ως πρώτο και κύριο λόγο την πλούσια θαλάσσια ζωή της περιοχής απάντηση που έχουν δώσει δύτες σε σχετικές έρευνες για άλλους καταδυτικούς προορισμούς (Tabata 1992). Η διαπίστωση αυτή υπογραμμίζει την ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος, προκειμένου να υπάρξει συνέχεια για την καταδυτική αγορά της περιοχής αλλά και για την τουριστική κίνηση γενικότερα, γεγονός που αναφέρεται και από τους ίδιους τους επισκέπτες –αυτοδύτες (Mundet&Ribera 2001). Όπως άλλωστε επισημαίνουν οι ερευνητές, το βασικό θέμα συνίσταται στο συνδυασμό του οικονομικού κέρδους από την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού στην περιοχή με την δυνατότητα της περιοχής να ανταπεξέλθει στην εντατική καταδυτική δραστηριότητα, χωρίς να ζημιωθεί το περιβάλλον. Ως παράδειγμα προς αποφυγή αναφέρεται η περίπτωση του Sharm-el-Sheik στην Ερυθρά Θάλασσα της Αίγυπτου, όπου η ταχύτατη ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού μετά το 1985 αποδείχτηκε καταστροφική για τις αποικίες κοραλλιών της περιοχής (Hawkins&Roberts 1993), ενώ ζημιά είχε υποστεί και το υποθαλάσσιο περιβάλλον των νησιών Medes, προτού η περιοχή τεθεί υπό καθεστώς προστασίας (Zabala 1999).

Ως άλλοι παράγοντες, που συνέβαλαν στην επιλογή του συγκεκριμένου καταδυτικού προορισμού, υπεδείχθησαν η προσβασιμότητα λόγω γεωγραφικής θέσης (61.8%), η ποιότητα των υποδομών (50%), η καθαρότητα της θάλασσας (43%) και η περίοδος του χρόνου που προτιμάται για κατάδυση (42,2%). Η ύπαρξη συμπληρωματικών τουριστικών επιλογών προσμετρήθηκε πολύ λιγότερο ως παράγοντας, γεγονός που φανερώνει ότι οι επισκέπτες των Medes με σκοπό την κατάδυση δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για την άσκηση κάποιας άλλης δραστηριότητας, εάν δεν σχετίζεται με κάποιο τρόπο με την κατάδυση.

Οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να αναφέρουν προτάσεις για τη βελτίωση των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στο πάρκο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δήλωσε ότι θα ήθελε να ενημερωθεί εκτενέστερα για την περιοχή με

έμφαση σε θέματα θαλάσσιας βιολογίας, υποβρύχιας φωτογραφίας αλλά και περιβαλλοντικής προστασίας. Από την γενική αποτίμηση των απόψεων των ερωτηθέντων αναδεικνύονται ως σημαντικοί παράγοντες για την ικανοποίηση των επισκεπτών, η ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν τα καταδυτικά κέντρα (ποιότητα σκαφών, διάρκεια των καταδυτικών εκδρομών) αλλά και η δυνατότητα για πραγματοποίηση αυτόνομης κατάδυσης χωρίς ξεναγό, ειδικά από πιο έμπειρους αυτοδύτες (Mundet&Ribera 2001).

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι η παραμονή των επισκεπτών στην εν λόγω περιοχή επιβεβαίωσε τις προσδοκίες των περισσότερων από αυτούς. Καθώς, όπως αποκαλύφθηκε από την έρευνα, οι περισσότεροι πληροφορήθηκαν για τον προορισμό αυτό κυρίως μέσω φίλων και γνωστών, καθίσταται σαφές ότι η ικανοποίηση των επισκεπτών αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την βιωσιμότητα της περιοχής ως καταδυτικός προορισμός. Άλλωστε μόνο το 2,2% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι ενημερώθηκαν για το συγκεκριμένο προορισμό μέσω ταξιδιωτικών πρακτορείων και μόνο 5,2% οργάνωσαν το ταξίδι τους μέσω αυτών (Mundet&Ribera 2001), με την πλειοψηφία των επισκεπτών να οργανώνουν μόνοι τους το ταξίδι τους, ελαχιστοποιώντας την ανάγκη για παρέμβαση διαμεσολαβητών.

3.3 Το Θαλάσσιο Καταφύγιο Poor Knights στη Νέα Ζηλανδία

Το Θαλάσσιο Καταφύγιο PoorKnights αποτελεί έναν από τους δημοφιλέστερους καταδυτικούς προορισμούς της Νέας Ζηλανδίας αλλά και παγκοσμίως. Ο ίδιος ο JacquesYvesCousteau συμπεριέλαβε τα νησιά PoorKnights στη λίστα με τους 10 κορυφαίους καταδυτικούς προορισμούς ανά τον κόσμο. Το 1981 η θαλάσσια περιοχή που περικλείει τα νησιά PoorKnights ανακηρύχτηκε προστατευόμενο θαλάσσιο καταφύγιο, το δεύτερο μέχρι εκείνη την εποχή στη Νέα Ζηλανδία.

Η περιοχή χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Σε αυτό συμβάλλει η πλούσια μορφολογία του βυθού που περιλαμβάνει σπηλιές, αψίδες, πλαγιές, κρημνούς και κορυφές αλλά και υφάλους με ζωηρά χρώματα. Η πλούσια υποθαλάσσια χλωρίδα και πανίδα ενισχύεται από σπάνια είδη τροπικών ψαριών

που φτάνουν στην περιοχή μέσω θερμών θαλάσσιων ρευμάτων. Άλλοι παράγοντες, όπως η καλή ορατότητα λόγω της διαύγειας των νερών και οι ευνοϊκές θερμοκρασίες (γύρω στους 23°C το καλοκαίρι και 14°C το χειμώνα), καθιστούν την περιοχή εκτός από ενδιαφέρουσα, εξαιρετικά πρόσφορη για καταδυτική δραστηριότητα αλλά και για άλλες συναφείς δραστηριότητες, όπως η υποβρύχια φωτογραφία. Ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι στην ευρύτερη περιοχή του Καταφυγίου υπάρχουν πάνω από 50 καταδυτικά σημεία με μεγάλη ποικιλία χαρακτηριστικών, που μπορούν να καλύψουν όλα τα ειδικότερα ενδιαφέροντα των δυτών αλλά και τα διάφορα επίπεδα καταδυτικής ικανότητας και εμπειρίας.

Η πρόσβαση στην προστατευόμενη περιοχή του Καταφυγίου που εκτείνεται σε απόσταση 800 μέτρων περιμετρικά των νησιών, γίνεται ακτοπλοϊκώς. Το κοντινότερο λιμάνι απέχει γύρω στα 30 χλμ. και αποτελεί τη βάση γραφείων που πραγματοποιούν οργανωμένες εκδρομές στα νησιά. Για όσους δεν επιθυμούν να καταδυθούν, εναλλακτικές δραστηριότητες αποτελούν το κολύμπι με μάσκα και αναπνευστήρα (snorkeling), η βαρκάδα και το κανό. Γενικότερα, η ναυσιπλοΐα και η αγκυροβόληση εντός της προστατευόμενης περιοχής επιτρέπονται, αρκεί να τηρούνται ορισμένοι κανόνες, όπως συγκεκριμένα όρια ταχύτητας και ιδιαίτερη προσοχή στον τρόπο χρήσης της άγκυρας. Εντός του Καταφυγίου απαγορεύεται αυστηρά κάθε αλιευτική δραστηριότητα, η ρίψη αντικειμένων και η με κάθε τρόπο ρύπανση του περιβάλλοντος, καθώς επίσης η αποκομιδή και η ενόχληση οργανισμών οιασδήποτε μορφής. Η αποβίβαση στα χερσαία τμήματα του Καταφυγίου επιτρέπεται υπό όρους και συνήθως περιορίζεται μόνο στις αμμώδεις ακτές για παιχνίδια στην άμμο και πικ-νικ.

Για την προστασία και τη διαχείριση του PoorKnights αλλά και των υπόλοιπων θαλάσσιων καταφυγίων έχει συσταθεί ειδικός αρμόδιος φορέας από το 1971. Ο Φορέας Διαχείρισης είναι υπεύθυνος για τη σηματοδότηση των ορίων των καταφυγίων, για την επιβολή των νόμων και των κανονισμών, για την έκδοση αδειών για επιστημονικούς λόγους καθώς και για την παρακολούθηση και καταγραφή των όποιων περιβαλλοντικών αλλαγών. Μέσω των προγραμμάτων εντατικής παρακολούθησης της υποθαλάσσιας χλωρίδας και πανίδας επιχειρείται να διαπιστωθεί το είδος και ο βαθμός ανταπόκρισης των οργανισμών αυτών στα λαμβανόμενα μέτρα προστασίας. Τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών

υποδεικνύουν σε μεγάλο βαθμό την κατεύθυνση που πρέπει να λάβει η πολιτική προστασίας και διαχείρισης του καταφυγίου.

3.4 Ζητήματα ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης: εμπειρίες από τις περιοχές Mabini και Tingloy των Φιλιππίνων

Η ολοκληρωμένη παράκτια διαχείριση κρίνεται, όλο και περισσότερο, ως ένα αποτελεσματικό μέσο διαχείρισης παράκτιων πόρων σε όλο τον κόσμο. Το 1991 στις Φιλιππίνες, με την ψήφιση του κώδικα Τοπικής Αυτοδιοίκησης η διαχείριση των παράκτιων περιοχών Mabini και Tingloy, μεταβιβάστηκε στην τοπική αυτοδιοίκηση. Κατά το χρονικό διάστημα της αποκέντρωσης, οι παράκτιες κοινότητες δεν είχαν πληροφόρηση για τα καθήκοντα που σχετίζονται με τη διαχείριση των παράκτιων πόρων. Επιπροσθέτως, πολλές κοινότητες διαπίστωσαν ότι η οικονομική και τεχνική υποστήριξη που προσέφερε η κεντρική κυβέρνηση, δεν επαρκούσε για την κάλυψη των πρόσθετων ευθυνών. Σήμερα, οι τοπικές μονάδες αυτοδιοίκησης, αγωνίζονται προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν επαρκώς στο σχεδιασμό και την υλοποίηση δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης και να επιβάλλουν τη σχετική νομοθεσία (Milne, Christie και Jackson, 2005).

Όπως αποκάλυψε η σχετική έρευνα των Milneetal. (2005), για τις περιοχές Mabini και Tingloy του Batangas των Φιλιππίνων, αυτή η δυσχέρεια οφείλεται εν μέρει στις ελλείψεις της δημοσιονομικής διαχείρισης αλλά και στη λανθασμένη ιεράρχηση προτεραιοτήτων από πολλές κοινότητες της περιοχής. Στο πλαίσιο της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε, συμμετείχε ένας μεγάλος αριθμός εμπλεκομένων στις παράκτιες ζώνες φορέων, από τοπικό έως εθνικό επίπεδο, και προέκυψε ποικιλία απόψεων για το θέμα χρηματοδότησης της ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης.

Γενικά, τα περισσότερα προγράμματα ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης που εφαρμόστηκαν σε αναπτυσσόμενες χώρες, απέτυχαν να συνεχιστούν μετά την άρση υποστήριξης. Στο πλαίσιο του Ερευνητικού Προγράμματος για την Αειφορία της Ολοκληρωμένης Παράκτιας Διαχείρισης, συντάχτηκε μια πολυσύνθετη μελέτη σε σχέση με τη διατήρηση των δράσεων ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης στις Φιλιππίνες, μετά την επίσημη ολοκλήρωση του Προγράμματος. Μια εκ των

συνιστωσών της νομικής έρευνας στόχευε: (α) να αναγνωρίσει το πλαίσιο πολιτικής, νομικής και θεσμικής υποστήριξης της εφαρμογής ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης και (β) να αναδείξει τη σημασία της ύπαρξης και της εφαρμογής ενός αποτελεσματικού νομικού πλαισίου για τη διατήρηση της ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης ακόμα και μετά την άρση της υποστήριξης (Eisma, Christie και Hershman, 2005).

Η εργασία των Eismaetal (2005), επιχειρηματολογεί ακριβώς επ' αυτού: ότι δηλαδή, η ύπαρξη ενός νομικού πλαισίου και η αποτελεσματική εφαρμογή του υποστηρίζουν την αειφορία της ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης. Νόμοι, ρυθμίσεις, διατάξεις και άλλες νομικές πράξεις δύνανται να στηρίξουν ουσιαστικά την αειφόρο υλοποίηση προγραμμάτων ολοκληρωμένης παράκτιας διαχείρισης, εφόσον εφαρμόζονται ή επιβάλλονται. Στις Φιλιππίνες, μολονότι υπάρχει πλήθος νόμων οι οποίοι παρέχουν το κανονιστικό πλαίσιο και τις κατευθύνσεις για ολοκληρωμένη παράκτια διαχείριση, εν τούτοις δεν εφαρμόζονται για πολλούς και διάφορους λόγους. Προκειμένου να ανακαλύψουν ποιοι παράγοντες επηρεάζουν το θέμα της εφαρμογής των νόμων, οι ερευνητές διεξήγαγαν επιτόπια έρευνα σε δύο περιοχές των Φιλιππίνων: στο Mabini του Batangas και στο BaisBay του NegrosOriental. Από την ποιοτική ανάλυση των αποτελεσμάτων προέκυψε ότι η ανεπαρκής εφαρμογή των νόμων στις δύο παραπάνω περιοχές οφείλεται στη σύγκρουση των υιοθετούμενων πολιτικών, στη σύγχυση των ρόλων, στην πολιτική ανάμειξη, στην έλλειψη ενδιαφέροντος για διεκπεραίωση υποθέσεων μέχρι τέλους, στην επιλεκτική εφαρμογή νόμων αλλά και στην εφαρμογή τους μέσω άτυπων μηχανισμών.

Μια άλλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε γύρω από τις προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές Mabini και Tingloy των Φιλιππίνων από τον MajanenTerhi(2007),είχε ως θέμα τις συγκρούσεις χρήσεως των πόρων. Μέσω της ανάλυσης των αποτελεσμάτων διαπιστώθηκαν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις διάφορες ομάδες εμπλεκόμενων φορέων ως προς τα αναμενόμενα οφέλη, τις δαπάνες διατήρησης και τον τουρισμό εν γένει, οι οποίες και έχουν οδηγήσει τις ομάδες αυτές σε σύγκρουση. Μέσω των συγκρούσεων αυτών, στη βάση των οποίων εντοπίζονται σχέσεις με άνισες δυνάμεις επιρροής, οι επαγγελματίες αλιείς αναδεικνύονται ως οι πλέον αδύναμοι εμπλεκόμενοι φορείς. Προκύπτει επίσης, ότι οι ίδιοι συγκεντρώνουν τα

χαμηλότερα ποσοστά ενημέρωσης και συμμετοχής σε δράσεις προστασίας και διατήρησης. Το βασικό συμπέρασμα της έρευνας συνίσταται στο ότι, προκειμένου να μπορέσουν τα προγράμματα προστασίας και διατήρησης να ενταχθούν αποτελεσματικά στις κοινωνικές και νομικές δομές των Mabini και Tingloy, οι συγκρούσεις σχετικά με τη χρήση των πόρων χρήζουν άμεσης προσοχής.

3.5 Το Σύστημα Κοραλλιογενών Υφάλων Great Barrier στην Αυστραλία

Το GreatBarrier στην Αυστραλία είναι το μεγαλύτερο σύστημα υφάλου στον κόσμο. Έχει μήκος 2.500 χλμ., καλύπτει μια περιοχή 344.000 τ. χλμ. και αποτελείται από 2.900 ασύνδετους κοραλλιογενείς υφάλους και 940 νησιά, εκ των οποίων τα 27 περιέχουν θέρετρα (Zann, 1996). Κάθε ύφαλος έχει κατά μέσον όρο εμβαδόν περίπου 10 τ. χλμ. και περίμετρο περίπου 10 χλμ. (Harriot, 2002). Γεωγραφικά βρίσκεται λίγο έξω από την ανατολική ακτή του Queensland και εκτείνεται από τα νότια της Παπούα - Νέας Γουινέας έως το Bundaberg (Skeat, 2003).

Ο ύφαλος του GreatBarrier είναι ένας ογκώδης σχηματισμός που αποτελεί και τη μοναδική έμβια δομή η οποία είναι ορατή από τη σελήνη – οι αστροναύτες τον περιγράφουν ως «μια λεπτή λευκή γραμμή στο μπλε ωκεανό». Οι σημερινοί έμβιοι ύφαλοι του έχουν αναπτυχθεί από την τελευταία εποχή των παγετώνων 8.000 χρόνια πριν, ενώ όλα τα αμμώδη νησιά εντός του υφάλου GreatBarrier είναι κάτι λιγότερο από 6.000 ετών.

Ο ύφαλος GreatBarrier είναι το μεγαλύτερο, πολυπλοκότερο και πιο πολυποίκιλο κοραλλιογενές σύστημα υφάλου στον κόσμο. Αποτελεί εστία για περισσότερα από 1.500 είδη ψαριών, 400 είδη κοραλλιών και πολλών σπάνιων και προς εξαφάνιση ειδών. Η περιοχή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την εύρεση τροφής και την αναπαραγωγή φαλαινών και δελφινιών ενώ εδώ επίσης εντοπίζονται έξι από τα επτά είδη θαλάσσιων χελώνων που υπάρχουν παγκοσμίως.

Πέρα από φυσικό θαύμα, ο Ύφαλος GreatBarrier αποτελεί κοιτίδα μιας πλούσιας πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς, επί χιλιάδες ετών, αυτό το μοναδικό θαλάσσιο

περιβάλλον έχει υπάρξει το επίκεντρο της κοινωνικής, οικονομικής και πνευματικής ζωής των Αβοριγίνων και των ανθρώπων του TorresStraitIsland.

Το 1981 σε αναγνώριση της φυσικής του σπουδαιότητας, ο ύφαλος GreatBarrier καταγράφηκε ως περιοχή Παγκόσμιας Κληρονομιάς και αποτελεί τη μεγαλύτερη περιοχή που ανακηρύχτηκε ποτέ ως τέτοια. Βάσει της Συμβάσεως Παγκόσμιας Κληρονομιάς, η Αυστραλία έχει τη διεθνή υποχρέωση να προστατεύει, να διατηρεί, να παρουσιάζει αλλά και να κληροδοτήσει αυτήν τη θαυμάσια περιοχή στις μελλοντικές γενεές (Skeat, 2003)

3.6 Το Θαλάσσιο Πάρκο του Υφάλου Great Barrier και η Τουριστική του Ανάπτυξη

Το Θαλάσσιο Πάρκο του υφάλου GreatBarrier αποτελεί προστατευόμενη περιοχή η οποία περιλαμβάνει σχεδόν το σύνολο της έκτασης του υφάλου. Περικλείει μια περιοχή 344.000 τ. χλμ. περίπου, η οποία αρχίζει από το άκρο του ακρωτηρίου του York και εκτείνεται κατά μήκος της ακτής του Queensland έως στα βόρεια του Bundaberg. Στο Θαλάσσιο Πάρκο περιλαμβάνεται και όλο το υποθαλάσσιο περιβάλλον, με εξαίρεση ένα μικρό αριθμό περιοχών γύρω από κύριους λιμένες (Skeat, 2003).

Μολονότι βασικός στόχος είναι η προστασία της περιοχής και των πολιτισμικών αξιών της, μια σειρά εμπορικών και εξαγωγικών δραστηριοτήτων πραγματοποιείται εντός του Θαλασσιού Πάρκου με κυριότερες τον τουρισμό, την εμπορική και ερασιτεχνική αλιεία και τη ναυτιλία (Skeat, 2003).

Η πρώτη περίπτωση οργανωμένου τουρισμού στον Ύφαλο GreatBarrier ήταν κατά τη δεκαετία του 1890, όταν το GreenIsland στα ανοικτά του Cairns έγινε προορισμός για κρουαζιέρες αναψυχής. Τη δεκαετία του 1930 τουριστικά θέρετρα είχαν ήδη αρχίσει να αναπτύσσονται στο GreenIsland και νοτιότερα στο νησί Heron. Κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού του 20^{ου} αιώνα, η μεγαλύτερη τουριστική δραστηριότητα εντοπιζόταν κοντά στην ακτή και πλησίον των τοπικών κέντρων, καθώς

περιοριζόταν από την τεχνολογία των σκαφών εκείνης της εποχής αλλά και από τις ανεπαρκείς συγκοινωνιακές συνδέσεις με μεγάλες πόλεις του νότου.

Τις δεκαετίες του 1960 και 1970 σημειώθηκε σταθερή αύξηση του αριθμού των επισκεπτών, ιδιαίτερα στο GreenIsland και στο νησί Whitsundays. Προς το τέλος της δεκαετίας του 1970, νέα ταχύτερα σκάφη επέκτειναν την εμβέλεια μιας ημερήσιας εκδρομής στον Ύφαλο κατά 15-20 ναυτικά μίλια.

Ο τουρισμός στον Ύφαλο αναπτύχθηκε αλματωδώς τη δεκαετία του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990, χάρη στη βελτίωση της πρόσβασης από αέρος (συμπεριλαμβανομένου και ενός διεθνούς αεροδρομίου στο Cairns) αλλά και στη βελτίωση των οδικών συνδέσεων. Στην αρχή της δεκαετίας του 1980 οι αριθμοί των επισκεπτών στο Θαλάσσιο Πάρκο αυξάνονταν κατά 30% περίπου κάθε χρόνο. Εντός του ίδιου διαστήματος υπήρξε μια επίσης σταθερή αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα ο όγκος, το φάσμα και η ποικιλία των προσφερόμενων προϊόντων να διευρυνθούν αξιοσημείωτα. Σύγχρονα ταχύπλοα σκάφη επέκτειναν πλέον την εμβέλεια μιας ημερήσιας εκδρομής στον ύφαλο, περισσότερο από 50 ναυτικά μίλια (Skeat, 2003).

Σήμερα, ο τουρισμός αποτελεί τη μεγαλύτερη εμπορική δραστηριότητα στο Θαλάσσιο Πάρκο του Υφάλου GreatBarrier. Αποδίδοντας περισσότερο από ένα δις δολάρια ετησίως, η βιομηχανία του θαλάσσιου τουρισμού αποτελεί ένα βασικό παράγοντα για την τοπική αλλά και για την οικονομία της Αυστραλίας γενικότερα.

Περίπου 1.600.000 τουρίστες επισκέπτονται πλέον το Θαλάσσιο Πάρκο του Υφάλου GreatBarrier κάθε χρόνο. Ο αριθμός αυτός έχει μείνει σχετικά στατικός από τα μέσα της δεκαετίας του 1990. Περίπου το 85% των τουριστών επισκέπτονται το Θαλάσσιο Πάρκο στην παράκτια περιοχή του Cairns και στο Whitsundays, μια περιοχή αθροιστικά μικρότερη από το 10% του Θαλάσσιου Πάρκου.

Υπάρχουν περίπου 730 τουριστικοί φορείς και 1.500 σκάφη και αεροσκάφη που έχουν άδεια να λειτουργούν και να κινούνται στο Θαλάσσιο Πάρκο του Υφάλου GreatBarrier. Το 60% περίπου των εγκεκριμένων αυτών φορέων δραστηριοποιούνται ενεργά στην τουριστική λειτουργία του Θαλάσσιου Πάρκου.

Για την κάλυψη των διαφόρων αναγκών των επισκεπτών του Υφάλου έχει αναπτυχθεί ένα πολυδιάστατο πεδίο τουριστικών δραστηριοτήτων. Παρόλα αυτά, στη βάση οποιουδήποτε ταξιδιού στον Ύφαλο εντοπίζονται δραστηριότητες που αφορούν την επαφή με τη φύση και εστιάζουν στην κοραλλιογενή και στις άλλες μορφές θαλάσσιας ζωής. Ως χαρακτηριστικές τέτοιες δραστηριότητες αναφέρονται: το κολύμπι με μάσκα και αναπνευστήρα, η κατάδυση με μπουκάλες, το ψάρεμα, εκδρομές με σκάφη με γυάλινη καρίνα και με ημι-καταδυόμενα σκάφη αλλά και εκπαιδευτικές δραστηριότητες για την εκμάθηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος (Skeat, 2003).

Η βιομηχανία του θαλάσσιου τουρισμού διαδραματίζει σημαντικό ρόλο όσον αφορά την παρουσίαση αυτής της περιοχής Παγκόσμιας Κληρονομιάς σε ένα ευρύ φάσμα επισκεπτών, καθώς μέσω αυτής δύναται η πλειοψηφία των ανθρώπων να βιώσει την εμπειρία του Ύφάλου GreatBarrier (Illetetal, 2002) αλλά και να ενημερωθεί για την αξία του ως φυσικού μνημείου Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Skeat, 2003).

3.6.1 Η διαχείριση του αειφόρου τουρισμού στον Ύφαλο GreatBarrier

Η Διοικούσα Αρχή του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier αποτελεί υπηρεσία της κυβέρνησης της Κοινοπολιτείας και είναι υπεύθυνη για την εξασφάλιση της πολλαπλής και αειφόρας χρήσης του Θαλάσσιου Πάρκου και της κληροδότησής του στις επόμενες γενεές. Η ίδια υπηρεσία αποτελεί και την εγγυήτρια Αρχή για τη συμμόρφωση της Αυστραλίας με τις διατάξεις της Συμβάσεως Παγκόσμιας Κληρονομιάς (Skeat, 2003).

Καθώς ο τουρισμός αποτελεί μια σημαντική εμπορική δραστηριότητα στην περιοχή του Υφάλου GreatBarrier η οποία συνεπάγεται την εισροή εκατομμυρίων επισκεπτών κάθε χρόνο, απαιτείται ιδιαίτερα προσεκτική διαχείριση από τη Διοικούσα Αρχή του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier, και την Υπηρεσία Πάρκων και Άγριας Ζωής του Queensland. (Harriott, 2002) Η συνεργασία και οι συντονισμένες προσπάθειες των παραπάνω φορέων με διάφορους ακόμα κυβερνητικούς

οργανισμούς, τη βιομηχανία του θαλάσσιου τουρισμού αλλά και άλλους εμπλεκόμενους φορείς κρίνονται επίσης απαραίτητοι παράγοντες προκειμένου να μπορέσει να διατηρηθεί η ποικιλία, η ακεραιότητα αλλά και η παραγωγικότητα του Υφάλου και να ελαχιστοποιηθούν οι επιδράσεις από τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο Θαλάσσιο Πάρκο. Στόχος είναι η εξασφάλιση της προστασίας, της συνετής χρήσης, της ορθής αντίληψης και απόλαυσης του Υφάλου του GreatBarrier εις το διηνεκές (Skeat, 2003).

Στο πλαίσιο διαχείρισης της τουριστικής χρήσης του Θαλάσσιου Πάρκου ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στα κάτωθι:

- προστασία των κοραλλιογενών υφάλων και της υπόλοιπης πανίδας και χλωρίδας, όπως το θαλάσσιο γρασίδι, από φθορές που προκαλούνται από άγκυρες, ανορθόδοξες τεχνικές κατάδυσης, ρίψη σκουπιδιών και επεμβάσεις των επισκεπτών
- προστασία των χελώνων και των θαλάσσιων πτηνών από ενοχλήσεις, ειδικά κατά την περίοδο κατασκευής των φωλιών τους
- σεβασμός της πολιτισμικής σπουδαιότητας του Υφάλου GreatBarrier για τους Αβορίγινες και τους αυτόχθονες του TorresStrait
- ελαχιστοποίηση των συγκρούσεων των σχετικών με την πρόσβαση σε αυτό το πολυχρηστικό Θαλάσσιο Πάρκο
- πληροφόρηση της κοινότητας για τον Ύφαλο GreatBarrier και την αξία του ως φυσικό μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς
- ενθάρρυνση για την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών από τις τουριστικές επιχειρήσεις
- υποβοήθηση της βιομηχανίας του θαλάσσιου τουρισμού ώστε να συνεισφέρει σε διαχειριστικές πρωτοβουλίες και προγράμματα εποπτείας

Θεμελιώδης για τη διαχείριση του Υφάλου είναι η Πράξη του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier η οποία ουσιαστικά παρέχει το κανονιστικό πλαίσιο για την εδραίωση, τη φροντίδα και την αειφόρο διαχείριση του Θαλάσσιου Πάρκου (Skeat, 2003).

Η Διοικούσα Αρχή του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier σε συνεργασία με την Υπηρεσία Πάρκων και Άγριας Ζωής του Queensland έχουν εφαρμόσει ένα σύνολο διαχειριστικών πρακτικών στην Περιοχή Παγκόσμιας Κληρονομιάς του Υφάλου GreatBarrier (Plettetal, 2002). Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται ένα σύστημα διαχωρισμού ολόκληρου του υφάλου σε ζώνες, βάσει του οποίου για κάθε ζώνη ορίζεται ένα σύνολο αντικειμενικών στόχων παράλληλα με την περιγραφή των επιτρεπόμενων ή μη, δραστηριοτήτων και ιδιαιτέρως εκείνων που σχετίζονται με την εξαγωγή, καθώς και εκείνων που απαιτούν άδεια.

Άλλωστε, άδεια απαιτείται για όλες τις τουριστικές δραστηριότητες εντός του Θαλάσσιου Πάρκου. Μέσω των αδειών προσδιορίζονται οι δραστηριότητες που μπορούν να αναληφθούν από τους τουριστικούς φορείς και περιγράφονται οι εκάστοτε απαιτούμενες προϋποθέσεις.

Τα θέματα που σχετίζονται με την τουριστική χρήση συγκεκριμένων περιοχών αντιμετωπίζονται συστηματικότερα μέσω προγραμμάτων διαχείρισης. Τέτοιου είδους προγράμματα έχουν αναπτυχθεί για τις περιοχές Cairns και Whitsundays (που αποτελούν και τους δύο κύριους τουριστικούς κόμβους του Θαλάσσιου Πάρκου). Αυτά τα προγράμματα έχουν εκπονηθεί για να διαχειρίζονται:

- τη περιβαλλοντική προστασία αυτών των υψηλής χρήσης περιοχών
- το διαχωρισμό των διαφορετικών χρήσεων
- την επίλυση αντιτιθέμενων χρήσεων και,
- τον περιορισμό της χρήσης όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο

Γενικά για τους πιο δημοφιλείς υφάλους και κόλπους επιχειρείται μια περισσότερο εξειδικευμένη διαχείριση. Σε αυτές τις περιπτώσεις, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε θέματα τοπικής σημασίας και τα σχετικά προγράμματα και οι στρατηγικές διαχείρισης αναπτύσσονται σε στενή συνεργασία με τους εντόπιους χρήστες.

Επιπλέον, έχει αναπτυχθεί ένα σύνολο βέλτιστων πρακτικών το οποίο διέπει τις δραστηριότητες των επαγγελματιών του τουρισμού αλλά και των επισκεπτών στο Θαλάσσιο Πάρκο. Πολλές από τις τουριστικές ενώσεις έχουν αναπτύξει εθελοντικά κώδικες καλής συμπεριφοράς για να διασφαλίσουν ότι οι δραστηριότητες των μελών

τους συνάδουν με την επιδιωκόμενη αιεφορία. Η Διοικούσα Αρχή του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier παρέχει πληροφορίες για τις προϋποθέσεις ορθής διαχείρισης και αιεφόρου χρήσης, μέσα από ένα φάσμα προϊόντων ποιοτικής πληροφόρησης αλλά και επιμορφωτικών δράσεων.

Η Διοικούσα Αρχή του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier αναγνωρίζει, όλο και περισσότερο, το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η βιομηχανία του θαλάσσιου τουρισμού στην παρουσίαση της περιοχής προς το ευρύ κοινό αλλά και τη δυναμική που διαθέτει, ώστε δουλεύοντας σε συνεργασία με τους διαχειριστές να επιτευχθούν οι βέλτιστες πρακτικές και η αιεφόρος χρήση του Θαλάσσιου Πάρκου. Η λιγότερο εντεταλμένη και περισσότερο συνεργατική προσέγγιση από κοινού των κυβερνητικών φορέων και της τουριστικής βιομηχανίας προτείνεται και ως μια περισσότερο εξελιγμένη μέθοδος διαχείρισης του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier σύμφωνα και με τη μελέτη των Illetetal (2002).

3.6.2 Ιδιαιτερότητες του Υφάλου GreatBarrier και της διαχείρισης της τουριστικής δραστηριότητας

Η παράκτια ανάπτυξη αποτελεί ένα ουσιώδες ζήτημα για την Αυστραλία, η οποία, εντούτοις, διαθέτει επαρκή νομοθεσία και συστήματα ελέγχου της ανάπτυξης, συγκριτικά με πολλές χώρες του εξωτερικού, συμπεριλαμβανομένης της νομοθεσίας για την ανάπτυξη της ενδοχώρας, η οποία πιθανόν να έχει επιπτώσεις στο Θαλάσσιο Πάρκο του Υφάλου GreatBarrier. Οι κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις στις τοπικές κοινότητες είναι επίσης σημαντικές στην Αυστραλία, αλλά λιγότερο από ό,τι σε άλλες χώρες οι οποίες δεν εντάσσονται στο Ευρωκεντρικό πολιτισμικό πρότυπο. Τα ενδιαφέροντα των Αβοριγίνων στην περιοχή του Υφάλου GreatBarrier αποτελούν αντικείμενο αυξημένης μέριμνας. Οι ανησυχίες ότι οι ραγδαία αυξανόμενοι αριθμοί τουριστών θα απομακρύνουν τους ντόπιους κατοίκους από τη χρήση των υφάλων οι οποίοι βρίσκονται πλησίον πληθυσμιακών κέντρων, δημιουργούν πρόσθετη ευθύνη.

Σύμφωνα με την Harriott (2002) δύο σημαντικοί παράγοντες διαφοροποιούν τον Υφαλο GreatBarrier από οποιοδήποτε άλλο ύφαλο στον κόσμο σε σχέση με τον τουρισμό και τις επιπτώσεις του: το μεγάλο του μέγεθος και το καλά εδραιωμένο

καθεστώς διαχείρισης. Η γεωγραφική κλίμακα του συστήματος του υφάλου GreatBarrier που συντηρεί το θαλάσσιο τουρισμό είναι πελώρια συγκριτικά με π.χ. τους υφάλους της Φλόριδας, οι οποίοι είναι σχετικά μικροί σε εμβαδόν και προσεγγίζονται από πολύ μεγάλους αριθμούς τουριστών. Επίσης, η πλειοψηφία των υφάλων στην Περιοχή Παγκόσμιας Κληρονομιάς του Υφάλου του GreatBarrier βρίσκονται σε σημαντική απόσταση από την ακτή, συγκριτικά με τους περισσότερους υφάλους σε άλλες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, οι ύφαλοι, οι οποίοι αποτελούν τη βάση της τουριστικής βιομηχανίας, βρίσκονται σε απόσταση 10-60 χλμ. από την ξηρά και καθώς οι περισσότεροι τουρίστες διαμένουν σε ξενοδοχεία και θέρετρα της ενδοχώρας, ο μόνος τρόπος για να φθάσουν σε αυτούς τους υφάλους είναι με σκάφος. Άλλωστε, η εστίαση της τουριστικής δραστηριότητας στις περιοχές του Cairns και του Whitsundays σημαίνει ότι το υπόλοιπο 93% του Θαλάσσιου Πάρκου έχει πολύ χαμηλό επίπεδο τουριστικής επιρροής. Επίσης, η παράκτια περιοχή, η παρακείμενη του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier, συντηρεί χαμηλούς αριθμούς πληθυσμού μειώνοντας τις περιβαλλοντικές πιέσεις, ιδιαίτερα σε σύγκριση με τους υφάλους της Νοτιοανατολικής Ασίας (Burkeetal, 2002).

Ο δεύτερος παράγοντας αφορά τη διαχείριση του Θαλάσσιου Πάρκου του Υφάλου GreatBarrier, η οποία συστήθηκε το 1975. Όπως επισημαίνει ο Aiello (1997) έχει αναγνωρισθεί ως πρωτοπόρα και ειδικά τα συστήματα διαχείρισης που εφαρμόζονται στον Ύφαλο του GreatBarrier έχουν χρησιμοποιηθεί ως πρότυπο για την ανάπτυξη θαλάσσιων πάρκων σε άλλες περιοχές. Αναγνωρίζοντας την κρισιμότητα του τουρισμού στο πλαίσιο διαχείρισης του θαλάσσιου πάρκου, πλήθος συστημάτων έχουν δημιουργηθεί για να συντονίζουν και να ελέγχουν τις τουριστικές δραστηριότητες και τις συνέπειές τους. Σε αυτά περιλαμβάνονται η ανάγκη αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τις όποιες οικοδομικές δραστηριότητες, η υπό προϋποθέσεις χορήγηση αδειών για τουριστικές δραστηριότητες, η επιβολή Διαχειριστικού Περιβαλλοντικού Τέλους από το 1993 για την υποστήριξη έρευνας και διαχείρισης του Θαλάσσιου Πάρκου και η ύπαρξη κατάλληλου προσωπικού για επιβολή των κανονισμών εντός του θαλάσσιου πάρκου. Πολύ λίγα άλλα θαλάσσια πάρκα κοραλλιογενούς υφάλου είναι τόσο εντατικά διαχειριζόμενα (Harriott, 2002).

Οι ανωτέρω δύο παράγοντες σε συνδυασμό, συνεπάγονται ότι η τουριστική επίδραση στο περίπου 93% του Υφάλου GreatBarrier είναι πολύ χαμηλή και τα εντατικά και καλώς – επινοημένα διαχειριστικά συστήματα είναι στην κατάλληλη θέση να διαχειριστούν τον τουρισμό και τις συνέπειές του στις γεωγραφικά περιορισμένες, εντατικής χρήσης περιοχές. (Harriott, 2002)

3.7 Έρευνα για τις διαφορές στα κίνητρα και τις προσδοκίες των δυτών στα Keys της Φλόριντας

Η μελέτη των Meisel και Cottrell (2004) εστιάζει στα κίνητρα και τις προσδοκίες σε σχέση με τον τουρισμό περιπέτειας, ενός αναπτυσσόμενου τομέα των υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής.

Η αίσθηση της ελευθερίας και η εσωτερική παρακίνηση αποτελούν βασικά προσδιοριστικά χαρακτηριστικά οποιασδήποτε δραστηριότητας αναψυχής. Ο Neulinger (1974) όρισε την αίσθηση της ελευθερίας ως «μια κατάσταση κατά την οποία ένα πρόσωπο αισθάνεται ότι εκείνο το οποίο κάνει, γίνεται κατ' επιλογή του/της και διότι αυτός ή αυτή θέλουν να το κάνουν». Οι εκ των έσω παρακινούμενες συμπεριφορές, βασίζονται σε «εσωτερικές ψυχολογικές ανάγκες» για αυτό-προσδιορισμό και ικανότητα.

Πέρα απ' αυτό, όπως αναφέρει ο Crompton (1979), υπάρχουν παράγοντες ώθησης και έλξης οι οποίοι παρακινούν τους ανθρώπους να ασχοληθούν με κάποιες δραστηριότητες. Οι παράγοντες έλξης σχετίζονται με τον προορισμό και παραπέμπουν σε απτά χαρακτηριστικά, όπως η διαμονή, τα φυσικά θέλγητρα, οι ακρογιαλιές, κ.ο.κ. Οι παράγοντες ώθησης σχετίζονται με την αφετηρία και παραπέμπουν σε εσωτερικά κίνητρα, όπως η επιθυμία για διαφυγή, ανάπαυση και χαλάρωση.

Τα κίνητρα μεταξύ των δυτών διαφόρων επιπέδων έχουν διερευνηθεί και στη μελέτη των Todd, Graefe, & Mann (2001) που πραγματοποιήθηκε μεταξύ δυτών στο GreatLakes της Νέας Υόρκης. Η μελέτη τους φανέρωσε σημαντικές διαφορές μεταξύ του επιπέδου καταδυτικής εμπειρίας και των κινήτρων για κατάδυση. Ως εκ τούτου η

μεταβλητή επιπέδου καταδυτικής εμπειρίας των Toddetal. χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα των Meisel και Cottrell (2004).

Σύμφωνα με τον Mannell (1997), η ικανοποίηση που προκύπτει από την αναψυχή μπορεί να βασίζεται στην παρακίνηση ή την αξιολόγηση της εμπειρίας. Στην μελέτη των Meisel και Cottrell (2004) η ικανοποίηση γίνεται αντιληπτή ως στενά συνδεδεμένη με την παρακίνηση. Οι άνθρωποι που πραγματοποιούν αυτόνομη κατάδυση αναμένεται να ικανοποιηθούν όταν βιώσουν ή ικανοποιήσουν συγκεκριμένες ψυχαγωγικές ανάγκες και κίνητρα μέσω της ενασχόλησής τους με την κατάδυση.

Άλλες σχετικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί από μελετητές, όπως τον Oliver (1980) και τους Churchill&Suprenant (1982), έχουν αποκαλύψει ότι οι προσδοκίες, με το να επηρεάζουν την αναμενόμενη απόδοση, έχουν άμεσο αντίκτυπο στην ικανοποίηση του πελάτη.

Ευρήματα άλλων ερευνών, όπως των Danaher και Arweiler (1996), επιβεβαιώνουν ότι τα επίπεδα ικανοποίησης δύναται να εξαρτώνται και να ποικίλουν ανάλογα με τη χώρα προέλευσης. Μολονότι στην έρευνα τους χρησιμοποιήθηκε ένα περιορισμένο δείγμα, εντόπισαν διαφορές στο επίπεδο ικανοποίησης από την άσκηση υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής μεταξύ των επισκεπτών τεσσάρων διαφορετικών εθνικοτήτων στη Νέα Ζηλανδία.

Στη βιβλιογραφία τη σχετική με την άθληση και την ψυχαγωγία, ο βαθμός δεξιότητας των συμμετεχόντων αναγνωρίζεται ως ένας σημαντικός δείκτης ικανοποίησης και σπουδαιότητας της δραστηριότητας. Η δεξιότητα ορίζεται ως μια λειτουργία ικανότητας, εμπειρίας και μάθησης. Σύμφωνα και με την ορολογία του Csiksentmihalyi (1982), η πρόκληση και η ικανότητα χειρισμού της, μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά την ικανοποίηση που πηγάζει από την ενασχόληση με τη δραστηριότητα.

Προβλέπεται ότι τα κίνητρα απορρέουν από την επιθυμία εκπλήρωσης συγκεκριμένων αναγκών και ότι οι δύτες από διαφορετικές χώρες προέλευσης έχουν εξίσου διαφορετικές προσδοκίες από τις υπηρεσίες που παρέχονται προς ικανοποίηση

των αναγκών αυτών. Συνεπώς, η εθνικότητα χρησιμοποιήθηκε ως μια κατηγορία της μεταβλητής «τύπος ομάδας», προκειμένου να εντοπιστούν διαφορές μεταξύ των δυτών διεθνούς προέλευσης και αυτών από τις ΗΠΑ.

Οι Turner και Flucker (2000) πραγματοποιώντας μια έρευνα γύρω από συμμετέχοντες σε μια εμπορικού τύπου εμπειρία rafting, διαπίστωσαν ότι οι προσδοκίες διέφεραν σημαντικά ανάμεσα στους συμμετέχοντες με και δίχως προηγούμενη εμπειρία. Οι συμμετέχοντες που στερούνταν προηγούμενης εμπειρίας προσδοκούσαν να βιώσουν μια έκρηξη αδρεναλίνης, να κατέβουν απότομους καταρράκτες, να προκληθούν. Στον αντίποδα, οι συμμετέχοντες που διέθεταν εμπειρία δεν προσδοκούσαν αυτή τη συγκίνηση αλλά μάλλον να γνωρίσουν καινούργιους ανθρώπους, να βρεθούν στη φύση και να διασκεδάσουν, καθιστώντας έτσι τις προσδοκίες τους ρεαλιστικότερες.

Πάνω σε αυτή τη διαπίστωση έχουν τοποθετηθεί οι Anderson, Fornell και Lehmann (1994), οι οποίοι περιγράφουν πως οι προσδοκίες των πελατών προσαρμόζονται και διαφοροποιούνται σύμφωνα με τα επίπεδα προηγούμενης εμπειρίας και πρόσθετης ενημέρωσης ενώ, οι Schreyer και Roggenbuck (1978) αναγνωρίζουν πέντε κυρίαρχα σημεία στην έρευνα γύρω από το θέμα των προσδοκιών:

- Οι άνθρωποι επιδεικνύουν μια μεγάλη ποικιλία προσδοκιών σχετικά με τη συμμετοχή τους σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες
- Οι προσδοκίες συνήθως διαφέρουν από δραστηριότητα σε δραστηριότητα
- Άνθρωποι που συμμετέχουν όλοι στην ίδια δραστηριότητα αναζητούν διαφορετικά αποτελέσματα, και
- Προϋπάρχουσες συνθήκες, όπως δημογραφικές, κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντολογικές μεταβλητές, σπανίως προδίδουν από μόνες τους τα κίνητρα των ψυχαγωγούμενων.

Οι Turner και Flucker (2000) εξέτασαν τις διαφορές ανάμεσα στις προσδοκίες που υπήρχαν πριν την εμπειρία του rafting και το βαθμό εκπλήρωσης των προσδοκιών αυτών μετά τη συμμετοχή. Στην έρευνα τους χρησιμοποιήθηκε ένα πλαίσιο επιβεβαίωσης / διάψευσης διακρίνοντας κενά μεταξύ των κινήτρων, των προσδοκιών και της ικανοποίησης από την εμπειρία της υπαίθριας δραστηριότητας.

Σκοπός της μελέτης των Meisel και Cottrell (2004) ήταν η αύξηση της κατανόησης γύρω από τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των δυτών, την προηγούμενη καταδυτική εμπειρία τους, καθώς και τα κίνητρα και τις προσδοκίες τους από την κατάδυση στα Keys της Φλόριδας.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της έρευνας τους, εξετάστηκε η σχέση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών ομάδων (ναυτοπρόσκοποι, αυτοδύτες από τις ΗΠΑ και αλλοδαποί) και του επιπέδου καταδυτικής εμπειρίας (αρχάριο, ενδιάμεσο, προχωρημένο, ανώτερο, ανώτατο) προκειμένου να εντοπιστούν τυχόν διαφορές αναφορικά με τα κίνητρα και τις προσδοκίες. Διερευνήθηκε επίσης ο συσχετισμός καταδυτικής εκπαίδευσης και στόχων μαρκέτινγκ για τους επαγγελματίες των καταδύσεων στα Keys της Φλόριδας. Η ανάλυση χάσματος (gap) επιβεβαίωσης / διάψευσης διασκευασμένη από τους Turner και Fluker (2000) αποτέλεσε το θεωρητικό πλαίσιο της εν λόγω έρευνας.

Η μελέτη ανέδειξε διαφορές στα κίνητρα και τις προσδοκίες στις διάφορες υποκατηγορίες αυτοδυτών. Οι αρχάριοι και οι δύτες προχωρημένου επιπέδου εμφάνισαν διαφορές στα κίνητρα και τις προσδοκίες για την εμπειρία, γεγονός που υποδηλώνει ότι το επίπεδο εμπειρίας θα μπορούσε να αποτελέσει γνώμονα για τους εμπλεκόμενους στην καταδυτική βιομηχανία φορείς, ως προς τον επιμερισμό της αγοράς. Οι αρχάριοι δύτες φάνηκαν περισσότερο επικεντρωμένοι στην αναζήτηση νέων εμπειριών μέσω της κατάδυσης, ενώ προκειμένου να βιώσουν νέες περιπετειώδεις δραστηριότητες ήταν πρόθυμοι να προκληθούν σωματικά και να φοβηθούν. Οι δύτες προχωρημένου επιπέδου διακρίνονταν γενικά από ρεαλιστικότερες προσδοκίες και μια πιο χαλαρή αντιμετώπιση των καταδύσεων. Τα θέματα που τους ενδιέφεραν περισσότερο ήταν οι νέες γνωριμίες, η χρήση του εξοπλισμού τους και η χαλάρωση.

Τα πρακτορεία, οι επαγγελματίες του τουρισμού περιπέτειας καθώς και του καταδυτικού χώρου, ενδεχομένως να πρέπει να λάβουν υπ' όψη τους τα στοιχεία που προκύπτουν από τα βασικά ευρήματα ειδικά σε σχέση με τον επιμερισμό της αγοράς.

Οι επαγγελματίες του χώρου πιθανόν να θελήσουν να απευθύνουν μηνύματα όπως: «προκάλεσε τον εαυτό σου», ή «οι καταδύσεις είναι συναρπαστικές-μπορείς να το

κάνεις;» προς τους αρχάριους δύτες. Αντιθέτως, όταν απευθύνονται σε περισσότερο έμπειρους δύτες, οι υπεύθυνοι προώθησης θα πρέπει να προσέξουν ότι οι προσδοκίες αυτής της ομάδας είναι ρεαλιστικότερες, επομένως, η έμφαση πρέπει να δοθεί όχι στην πρόκληση και το ρίσκο, αλλά στη χαλάρωση, στη συναναστροφή με ανθρώπους που μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα καθώς και στην προηγούμενη εμπειρία. Ως ομάδα, οι ναυτοπρόσκοποι παρουσίασαν διαφορετικές προσδοκίες και κίνητρα από τους υπόλοιπους δύτες. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί περαιτέρω έρευνα για να προσδιοριστούν οι λόγοι της αυξημένης ικανοποίησης από την εμπειρία τους, γεγονός που μπορεί να οφείλεται στη συμμετοχή τους σε ένα οργανωμένο πρόγραμμα, στην περισσότερο εξατομικευμένη προσέγγιση με την παρουσία εκπαιδευτή και υπεύθυνου κατάδυσης ανά ομάδα, ή λόγω της ομοιογένειας που τους διακρίνει ως ομάδα. Τα ευρήματα αυτά έχουν άμεση σημασία για καταδυτικά κέντρα εμπορικού τύπου, ειδικά σε σχέση με τη βελτίωση προσανατολισμού των στόχων μάρκετινγκ.

Κεφάλαιο 4 - Μελέτη Περίπτωσης της Αμοργού

4.1 Η Ιστορία της Αμοργού

Αρχαιότητα

Η ύπαρξη επίσης τριών ανεξαρτήτων πόλεων με αυτόνομο πολίτευμα και ίδια νομίσματα τα οποία σώζονται μέχρι σήμερα, το μέγεθος και η τέχνη των τειχών της πόλεως Αρκεσίνης, οι αρχαίοι πύργοι των οποίων οι σκελετοί υψώνονται μέχρι σήμερα παντού στο νησί, οι αρχαίοι τάφοι, τα λίθινα εργαλεία, οι επιγραφές, τα αγγεία και λοιπές αρχαιότητες είναι τρανές αποδείξεις της ακμής του Αμοργιανού πολιτισμού κατά την αρχαιότητα.

Η Αμοργός αναφέρεται και με τις ονομασίες Υπερία, Πατάγη ή Πλατάγη, Παγκάλη, Ψυχία και Καρκησία. Τμήμα του νησιού είχε την ονομασία Ασπίς στο οποίο υπήρχε ιερό της ουράνιας Αφροδίτης. Από το όνομα Μινώα υποθέτουμε ότι στην αρχαιότητα στην Αμοργό υπήρξε και αποικία των Κρητών. Επίσης, κατά τον Σουίδα και από επιγραφές, το νησί κατοίκησαν και Σάμιοι με αρχηγό τον Σημμία. Με την πάροδο του χρόνου το όνομα της Αμοργού αλλοιώθηκε σε Αμολγόν, Αμουργόν, Αμοργίαν και Αμουργίαν. Από τον πέμπτο αιώνα συναντάται και το όνομα Αμουλγός από τον Επίσκοπο Θεόδωρο που υπέγραψε στην Κωνσταντινούπολη σε σύνοδο, ως Θεόδωρος Επίσκοπος Παρίων, Σιφνίων και Αμουλγίων. Ο Σκύλαξ (περίπλους των νήσων Κυκλάδων) την αναφέρει ως Τρίπολη. Τα ονόματα των τριών πόλεων που δίνει ο Στέφανος Βυζάντιος είναι Αρκεσίνη, Μινώα, Αιγιάλη ή Μελανία που σύμφωνα με τις επιγραφές είναι και τα πιο σωστά. Οι τρεις πόλεις αυτές βρίσκονται στα ανατολικά παράλια του νησιού γιατί μόνο εκεί υπάρχουν οι κατάλληλοι όρμοι και φυσικά λιμάνια που μπορούσαν να παρέχουν τις κατάλληλες θέσεις για την ίδρυση και τη συντήρηση παράλιων πόλεων και οχυρών.

Η μεν Αιγιάλη βρισκόταν στη βόρειο-ανατολική πλευρά του νησιού κοντά στις σημερινές τοποθεσίες Θολάρια και Στρούμβος και συνεχίζει να υπάρχει μέχρι και σήμερα, η Μινώα στο κέντρο της Βόρειας πλευράς κοντά στα σημερινά Κατάπολα και η Αρκεσίνη κοντά στη σημερινή κάτω μεριά, στη θέση Καστρί.

Από τις ανασκαφές και τα ευρήματα, ιδιαίτερα νεκροταφείων κρίνουμε ότι η παρουσία της Αμοργού κατά τους προϊστορικούς χρόνους υπήρξε έντονη και συγκεκριμένα κατά την πρώτη περίοδο του Κυκλαδικού πολιτισμού (3200 έως 2000 π. Χ).

Η πόλη Μινώα θα μπορούσε να θεωρηθεί αποικία Κρητών, όμως αν το όνομα Μινώα είναι ελληνικό, θα αντιπροσώπευε πόλεις που ιδρύθηκαν σε μεταγενέστερες περιόδους, σε περιοχές που τοποθετούνταν η επέκταση της Κρητικής ισχύος. Οι τρεις πόλεις θεωρήθηκαν αποικίες της Σάμου, το πιθανότερο όμως είναι η Μινώα να είναι Σαμιακή αποικία, η Αιγιάλη αποικία των Μιλησίων και η Αρκεσίνη των Ναξίων. Οι τρεις αυτές πόλεις άκμασαν κατά τους ιστορικούς χρόνους και είχαν μεγάλη εμπορική και ναυτική δύναμη. Αποτελούσαν κοινοπολιτεία μέχρι και το δεύτερο μισό του 4ου π. Χ αιώνα γι' αυτό άλλωστε και στους φορολογικούς καταλόγους της πρώτης Αθηναϊκής συμμαχίας στη Δήλο, οι κάτοικοι όλων των πόλεων μνημονεύονται με την ονομασία Αμόργιοι.

Το 322 π.Χ στη περιοχή της έγινε η Ναυμαχία της Αμοργού που υπήρξε η τελευταία του Λαμιακού πολέμου, ανάμεσα στους Αθηναίους και τους Μακεδόνες Στρατηγούς του Μεγάλου Αλεξάνδρου Αντίπατρο, Λεοννάτο και Κρατερό. Τότε η Αθήνα έχασε για πάντα τη ναυτική της δύναμη. Η Αμοργός έγινε γνωστή για τους χιτώνες της που ονομάζονταν Αμόργεια ή Αμόργινα ή Αμοργίδες που ήτανε πολύ διαφανείς και άφηνε σχεδόν γυμνό το σώμα και για το ιδιόμορφο κόκκινο χρώμα τους. Οι χιτώνες αναφέρονται και στη Λυσιστράτη του Αριστοφάνη τη στιγμή που η Λυσιστράτη παρακινεί τις γυναίκες να τους φορέσουν για να προκαλέσουν τον έρωτα των ανδρών.

Οι χιτώνες αυτοί κατασκευάζονταν από λινάρι εξαιρετικής ποιότητας που προέρχονταν από τη λειχήνα *Roccela tinctoria* ή *Roccela Phicopsis* Ach η οποία βρισκόταν άφθονη στο νησί και εκμεταλλεύτηκε από την Αγγλική βιομηχανία μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα.

Η Αμοργός είναι η πατρίδα του ποιητή Σημωνίδη του λεγόμενου ιαμβοποιού, ο οποίος ήτανε ο σημαντικότερος ιαμβογράφος και ελεγιογράφος της αρχαίας Ελληνικής λυρικής ποίησης. Κατά τους ιστορικούς χρόνους το νησί ήτανε υπό την

ηγεμονία των Ρωμαίων στους οποίους πλήρωνε ετήσιο φόρο ενός ταλάντου. Στη Ρωμαϊκή εποχή η Αμοργός ήταν τόπος εξορίας.

Βυζαντινή Περίοδος

Κατά τη Βυζαντινή περίοδο η Αμοργός δε γνώρισε ιδιαίτερη ακμή και εντάχθηκε διοικητικά στην Επαρχία των Νήσων, που είχε ως πρωτεύουσα τη Ρόδο, και εκκλησιαστικά είχε συνδεθεί με τα νησιά Πάρο και Σίφνο. Επί Φραγκοκρατίας ήταν το πρώτο νησί που καταλήφθηκε από τον Ανδρέα και Ιερεμία Γκίζη το 1207. Αργότερα πέρασε στον Μάρκο 1ο Σανούδο και μετέπειτα στα χέρια του αυτοκράτορα της Νίκαιας Ιωάννη Βατάτζη μέχρι το 1269 οπότε η νήσος παραχωρήθηκε πάλι στον Ιερεμία Γκίζη, ο οποίος αναδιοργάνωσε την άμυνα της Αμοργού με την ανέγερση του Φραγκικού κάστρου στη σημερινή χώρα του οποίου τα ερείπια σώζονται έως σήμερα και ενίσχυσε τον εποίκισμό της ερημωμένου νήσου. Μετά το θάνατο αυτού και του διαδόχου του, η νήσος καταλήφθηκε από το δούκα της Νάξου Γουλιέλμο Δ Σανούδο και προσαρτήθηκε στο Δουκάτο του Αιγαίου (1309). Η κατάληψη της νήσου έγινε από τον Ναύαρχο Δομένικο Σκιάδο υπό της διαταγές του Γουλιέλμου Δ Σανούδο, του οποίου το οικόσημο (ένας Λέοντας που κρατάει μία σημαία) είναι στη μονή της Χοζωβιότισσας. Το 1352 η Αμοργός διανεμήθηκε στο Μάρκο Γριμάνι και στην οικογένεια Σκιάβων της Οίου, αλλά αργότερα το τμήμα των Σκιάβων παραχωρήθηκε πάλι στην οικογένεια Γκίζη από τον Νικόλαο Σανούδο.

Ωστόσο παρά τη σταθερότητα της κυριαρχίας του οίκου Γριμάνι στο μισό τμήμα της νήσου, η κυριαρχία του οίκου των Γκίζη γνώρισε μεταπτώσεις. Η συμμετοχή του Ζαννάκη του Α. Γκίζη στην εξέγερση των Βενετών αποίκων της Κρήτης εναντίον της Βενετίας (1363) προκάλεσε την επέμβαση του Βενετικού στόλου που κατέλαβε την Αμοργό. Η Βενετία κράτησε στην κυριαρχία της το 1/4 της νήσου και παραχώρησε το άλλο τέταρτο με συνθήκη στην οικογένεια Γκίζη, ενώ επέβαλε και την επικυριαρχία της στο τμήμα της νήσου που ανήκε στον οίκο Γριμάνι.

Εν τω μεταξύ, η νήσος υπέφερε τα πάνδεινα από τους πειρατές, τόσο ώστε οι Αμοργίνοι εγκατέλειπαν την πατρίδα τους και κατέφευγαν στην Κρήτη.

Αργότερα ο αυθέντης της Αστυπάλαιας Ιωάννης Κουϊρίνι έγινε κύριος του τμήματος της νήσου που ανήκε στη Βενετία και στον οίκο Γκίζη, ενώ το 1446 αγόρασε μεγάλη

έκταση από τον οίκο Γριμάνι και τελικά έγινε κύριος ολόκληρης της νήσου. Οι συνεχείς επιδρομές των Καταλανών και των Τούρκων προκάλεσαν την ερήμωση όλου του νησιού η οποία τελικά καταλήφθηκε από τον Τούρκο Ναύαρχο Χαϊρεντίν Βαρβαρόσα (1537) σύμφωνα με τους όρους της γάλο-τουρκικής συνθήκης για την εκδίωξη των Βενετών από την Ανατολή. Η Βένετο-τουρκική συνθήκη (1540) κατέστησε τη τουρκική κυριαρχία στη νήσο ολοκληρωτική αφού ο κόμης της Αστυπάλαιας δε μπορούσε να διατηρήσει τις διεκδικήσεις του στην Αμοργό.

Μετά την υπαγωγή του νησιού στη Τουρκική κυριαρχία οι περισσότεροι από τους κατοίκους της Αμοργού κατέφυγαν στην Βενετοκρατούμενη Κρήτη. Οι Τούρκοι το 1550 παραχώρησαν την οικονομική εκμετάλλευση της Αμοργού στο Γιάννη Διάκο αντί 3000 γροσιών. Τον επόμενο χρόνο οι κάτοικοι ζήτησαν και πέτυχαν να αναλάβουν οι ίδιοι την είσπραξη των εισοδημάτων του νησιού και να πληρώνουν στους Τούρκους το ετήσιο ποσό των 3200 γροσιών. Οι συνθήκες σχετικής ασφάλειας που επικράτησαν είχαν ως αποτέλεσμα τον αν συνοικισμό του νησιού από το 1580, και στα τέλη του 17ου αιώνα ο πληθυσμός της Αμοργού έφτανε τους 1500 κατοίκους. Διοικητικά υπάγονταν στον Ναύαρχο του Οθωμανικού στόλου, αλλά οι κοινοτικοί θεσμοί της φραγκοκρατίας διατηρήθηκαν. Την διοίκηση στο νησί ασκούσε ο Καστελιάννος μαζί με τρεις συνδίκους (γέροντες κριτές που ασκούσαν κυρίως τη δικαστική εξουσία) και τον γραμματικό.

Σύγχρονη Περίοδος

Η πνευματική ανάπτυξη της Αμοργού φαίνεται να ακολούθησε βραδύ ρυθμό και μόνο το 1751 αναφέρετε η ίδρυση Ελληνικής σχολής στο Μοναστήρι της Αγίας Μαρίνας. Την ίδια περίπου εποχή το άγονο έδαφος και η έλλειψη επαρκών πόρων ανάγκασε σημαντικό τμήμα του οικονομικά ενεργού πληθυσμού να μεταναστεύσει στη Κωνσταντινούπολη και στις παραλιακές πόλεις της Μικράς Ασίας. Στα Ορλοφικά η Αμοργός καταλήφθηκε από τους Ρώσους, οι οποίοι παρέμειναν ως το 1774 αλλά οι κάτοικοι διατήρησαν την εσωτερική αυτονομία τους. Το 1797 το νησί έπαθε μεγάλες καταστροφές από ληστρική επιδρομή των ληστών της Μάνης.

Κατά τη Ρώσο-Τουρκική σύρραξη του 1806 η Αμοργός εξουσιάζονταν από το Ρώσο Ναύαρχο Σενιάβιν. Από το 1808 μετά την αποχώρηση των Ρώσων το νησί βρισκόταν για μερικά χρόνια κάτω από την προστασία της Αγγλικής Ναυτικής μοίρας της Μεσογείου. Η Αμοργός προσχώρησε στην επανάσταση του 1821 πολύ γρήγορα. Στο

νησί φιλοξενήθηκαν πολλοί πρόσφυγες από την Ηπειρωτική Ελλάδα με αποκορύφωμα το 1824 οπότε δημιουργήθηκαν σοβαρά προβλήματα από τον υπερπληθυσμό. Το 1822 η κυβέρνηση έστειλε τον υπουργό δικαιοσύνης Μεταξά για να επιβλέψει τη διοικητική και φορολογική οργάνωση του νησιού. Οι Αμοργιανοί διατήρησαν το δικαίωμα να εκλέγουν οι ίδιοι όπως και πριν τους δικαστές τους, οι οποίοι δίκάζαν μαζί με το διοριζόμενο έπαρχο. Μετά την άφιξη του Καποδίστρια στην Ελλάδα η τάξη αποκαταστάθηκε οριστικά και ιδρύθηκε αλληλοδιδασκτικό σχολείο. Η Αμοργός αποτέλεσε επίσημα τμήμα του πρώτου Ελληνικού κράτους με τη συνθήκη του Καλεντέρ Κιόσκι της 9/7/1832.

4.2 Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού

Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού

(Κέντρο 5 αστέρων σύμφωνα με το tripadvisor)

Το Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού ιδρύθηκε το 2007 και αποτελεί ένα μαγικό θέρετρο καταδύσεων στο νησί της Αμοργού. Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα του κέντρου, απ' το έτος ίδρυσης του, αποτελεί η άψογη εξυπηρέτηση στον πελάτη, ο επαγγελματισμός και οι εξαιρετικές δραστηριότητες που μπορεί κανείς να πραγματοποιήσει στο χώρο του Καταδυτικού Κέντρου.

Το άρτια εκπαιδευμένο προσωπικό υπόσχεται πολλές βουτιές αλλά και δραστηριότητες σε ένα νησί με μεγάλη ιστορία. Το κέντρο υπόσχεται όχι μόνο κατάδυση αλλά και διασκέδαση προκειμένου οι επισκέπτες να έχουν μια πολύ καλή εμπειρία απ' την επίσκεψή τους στο νησί.

Επισκεφτείτε το Pro – Shop του Κέντρου

Το καταδυτικό κέντρο της Αμοργού διαθέτει το δικό του κατάστημα στην περιοχή της Αιγιάλης. Θεωρείται το πιο καλά εξοπλισμένο κατάστημα για καταδύσεις στο νησί. Προσφέρει τον απαραίτητο εξοπλισμό για κατάδυση ενώ ταυτόχρονα ο επισκέπτης μπορεί να προμηθευτεί τα πάντα για τις διακοπές του όπως για παράδειγμα ένα απλό ζευγάρι σανδάλια και εξοπλισμό για κάμπινγκ.

Επιπλέον στο κατάστημα μπορούν να λυθούν όλες οι απορίες των επισκεπτών για τον αθλητισμό και τις δραστηριότητες στο νησί. Επίσης το κοινό μπορεί να κάνει κράτηση για καταδύσεις μαθήματα ενώ ταυτόχρονα είναι σε θέση να προμηθευτεί άμεσα τον εξοπλισμό του όποια δραστηριότητα έχει επιλέξει να κάνει.

Η ομάδα του Κέντρου Καταδύσεων

Το Καταδυτικό Κέντρο της Αμοργού στα πλαίσια της συνεχούς ανάπτυξης του έχει δημιουργήσει μια άρτια εκπαιδευμένη ομάδα η οποία προσδοκά να δημιουργήσει μία φιλική και θετική ατμόσφαιρα για όλους τους επισκέπτες.

Δημήτρης Συνοδινός, Ιδιοκτήτης PADIInstructor / Δάσκαλος

Γεννημένος και μεγαλωμένος στην Αμοργό ο Δημήτρης έχει στο βιογραφικό του πάνω από 13 χρόνια εμπειρίας στις καταδύσεις. Αποφασίζει να ιδρύσει το 2007 το Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού. Ο ίδιος συνεχίζει να διδάσκει και αποτελεί το πιο αγαπητό πρόσωπο για τους επισκέπτες.

Phil

Ένα εξωτικό μείγμα Αυστρίας και Αγγλίας. Ο Phil είναι divemaster στο καταδυτικό κέντρο ενώ γνωρίζει πολύ καλά το νησί. Οι επισκέπτες τον συμβουλεύονται και για τις δραστηριότητες κάμπινγκ.

Οφηλία, OWSI δασκάλα

Έχει καταγωγή από την Σουηδία ενώ όπως η ίδια υποστηρίζει αγαπά πάρα πολύ την Ελλάδα. Έχει εκπαιδευτεί από την DSD στο κομμάτι του rescuediving και είναι εκείνη που θα σας εξασφαλίσει ότι δεν θα χαθείτε κάτω απ' το νερό. Είστε σε καλά χέρια!

Μυρτώ, DiveMaster

Η Μυρτώ έχει καταγωγή και από την Ελλάδα και από την Σουηδία. Μεγάλωσε στην Αμοργό και γνωρίζει το νησί με κλειστά μάτια. Μετά την προκαθορισμένη εκπαίδευση της που τέλειωσε πριν λίγο καιρό, η Μυρτώ αποτελεί πλέον μία DiveMaster και είναι έτοιμη να βοηθήσει τους επισκέπτες σε ότι χρειαστούν.

Ιάκωβος, LeaderDSD&DiveMaster

Αποτελεί ένα μείγμα από Βρετανική Ευγένεια και Αμοργιανή αγριάδα. Ο Ιάκωβος, σύμφωνα με τα λόγια το Δημήτρη Συνοδινού, αποτελεί τον Πυλώνα του καταδυτικού κέντρου. Εκπαιδεύτηκε στην Αμοργό και αποτελεί έναν εξαιρετικό επαγγελματία.

Alix, Βοηθός

Η Alix ζει τα τελευταία τέσσερα χρόνια στην Αμοργό και είναι εκείνη που θα βοηθήσει τους επισκέπτες να κάνουν τις κρατήσεις του ενώ ταυτόχρονα θα τους συμβουλευσει για τον κατάλληλο εξοπλισμό που θα χρειαστούν.

Σημεία Κατάδυσης

- **Σπήλαιο Νικουριά**

Αποτελεί το πιο δημοφιλές μέρος για καταδύσεις στην Αμοργό σύμφωνα με τους επισκέπτες και εκείνους που κάνουν κατάδυση. Πρόκειται για ένα ανοιχτό σπήλαιο που δίνει τη δυνατότητα σε δύτες όλων των επιπέδων να απολαύσουν την ομορφιά του. Σε περίπτωση που ο δρόμος βγάλει κάποιον επισκέπτη εκεί πρέπει να είναι έτοιμος να συναντήσει μια έκρηξη χρωμάτων. Δυο τοίχοι είναι καλυμμένοι με μωβ, κόκκινα και κίτρινα σφουγγάρια, ποικιλίες από κοράλλια και μικρό θαλάσσια ζωή. Συνήθως εκεί εντοπίζει κανείς και αστακούς αλλά και μεγαλύτερα ψάρια όπως θαλάσσιους σκορπιούς.

- **Grambonissi**

Ένα μικρό νησάκι δίπλα στο σπήλαιο Νικουριά. Οι ομορφιές τους ατέλειωτες αν και εξερευνήθηκε πολύ πρόσφατα. Αποτελεί όμως πλέον ένα από τα πιο αγαπητά μέρη για κατάδυση. Η νέα αυτή περιοχή κατάδυσης είναι προσβάσιμη για όλα τα επίπεδα από snorkelers σε Pro.

Για τους αρχάριους υπάρχει ένα όμορφο σεληνιακό τοπίο που ξεφλουδίζει πίσω για να αποκαλύψει πολλές μικρές σπηλιές, που καλύπτονται από κοράλλια. Η ομορφιά του τοπίου φτάνει σε ικανοποιητικό βάθος και δίνει μια πολύ όμορφη αίσθηση στο

δύτη. Υπάρχει μεγάλη ποικιλία από πολύ όμορφα ψάρια που κάνουν την εμπειρία ακόμη πιο εκπληκτική.

Για τους πιο έμπειρους δύτες δίνεται η δυνατότητα για πτώση σε βάθος μεγαλύτερη των 40 μέτρων. Όπως επισημαίνεται από τους επισκέπτες στο σημείο εκείνο υπάρχει μεγάλη ποικιλία από χταπόδια, σμέρνες και μύδια. Τέλος τα χρώματα κάτω από το νερό περισσεύουν ενώ τα οι βράχοι μέσα στη θάλασσα είναι καλυμμένοι από σφουγγάρια και κοράλλια.

- **DeepBlueWall**

Αποτελεί μια περιοχή στο δυτικό άκρο του νησιού Νικουριά. Αποτελεί μια συναρπαστική κατάδυση σε ένα σπήλαιο περίπου 25 μέτρων, που καθηλώνει κάθε δύτε. Υπάρχει και η δυνατότητα ελεύθερης πτώσης με αλεξίπτωτο που μεγιστοποιεί την εμπειρία κάθε επισκέπτη.

Οι δύτες θα παρατηρήσουν στο βυθό ένα μεγάλο αμφορέα. Οι κάτοικοι του νησιού πιστεύουν ότι είναι απομεινάρια ενός πλοίου από την «Ναυμαχία της Αμοργού» το 322 π.Χ.. Το βάθος φτάνει τα 60 μέτρα και δίνει την αίσθηση στο δύτε ότι χάνει την αίσθηση της βαρύτητας.

Οι άνθρωποι του κέντρου μας τονίζουν ότι αν δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή, θα παρατηρήσουμε σαλάχια να χορεύουν στο βυθό της θάλασσας. Σε βάθος 25 μέτρων οι τοίχοι ανοίγουν και βλέπουμε μία νέα σπηλιά, όπου οι δύτες μπορούν με ασφάλεια να περάσουν μέσα και να αντικρίσουν ένα πανέμορφο υποθαλάσσιο τοπίο.

- **Ναυάγιο – Μαρίνα 3**

Ένα πραγματικά υπέροχο μέρος για κατάδυση για εκείνους που λαχταρούν ένα επιπλέον λάκτισμα αδρεναλίνης, αλλά το καλύτερο είναι το μέρος είναι κατάλληλο για όλα τα επίπεδα καταδύσεων.

Μόλις σε απόσταση μιας ώρας, με βάρκα από το νησί Κίναρος, θα βρείτε το Ναυάγιο του φορτηγού πλοίου Μαρίνα 3. Το πλοίο βυθίστηκε μια ομιχλώδη νύχτα το Μάρτιο

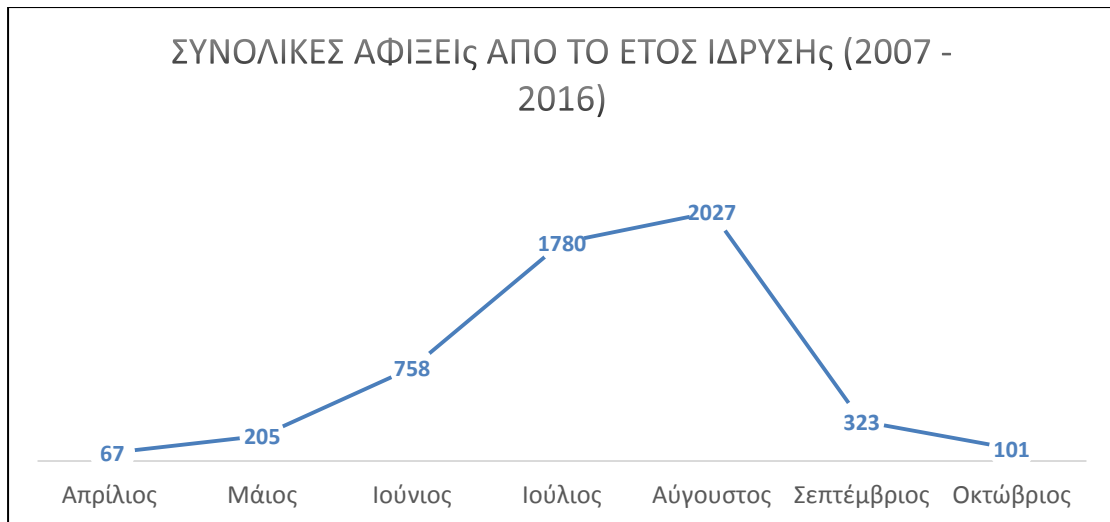
του 1981, ευτυχώς όμως κανένα από τα μέλη του πληρώματος δεν έχασε τη ζωή του. Το συνολικό του μήκος φτάνει τα 153,9 μέτρα.

Η κορυφή του πλοίου είναι ορατή έξω από το νερό και το ανώτερο κατάστρωμα βρίσκεται σε βάθος 15 μέτρων. Οι πιο προχωρημένοι μπορούν να καταδυθούν σε βάθος άνω των 30 μέτρων, φτάνοντας στην έλικα του πλοίου. Η Μαρίνα 3 αυτή τη στιγμή λειτουργεί ως τεχνητός ύφαλος, δίνοντας ένα νέο σπίτι για διάφορα είδη ψαριών, σφουγγάρια και κοράλλια. Άλλα αξιόλογα μέρη για κατάδυση που αξίζει να επισκεφθεί κανείς είναι : *Αιγιόλη Bay, Limenarakí, Βόρεια Wall, Άγιος Παύλος, Παλιά Μεταλλεία Βωζίτη*. (www.amorgos-divingcenter.gr)

4.3 Ανάλυση Επισκεψιμότητας

Έτος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος	Οκτώβριος
2007	0	12	50	110	118	42	0
2008	1	10	58	114	122	40	2
2009	0	17	40	160	168	56	6
2010	3	7	64	165	190	50	7
2011	2	22	67	150	202	27	0
2012	10	25	80	197	180	19	7
2013	11	20	87	190	220	17	9
2014	13	30	92	230	260	23	25
2015	10	27	100	229	280	22	20
2016	17	35	120	235	287	27	25
Συνολική Επισκεψιμότητα	67	205	758	1780	2027	323	101

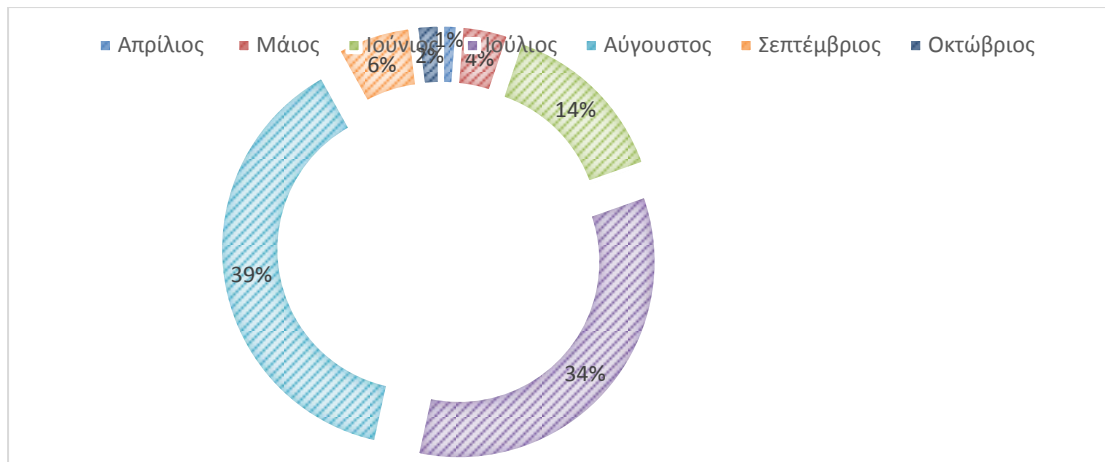
Η αρχική ανάλυση γίνεται πάνω στη συνολική επισκεψιμότητα του Καταδυτικού Κέντρου, για κάθε μήνα ξεχωριστά. Στην ανάλυση μας θα διαπιστώσουμε, όπως ήταν αναμενόμενο, ότι του καλοκαιρινούς μήνες παρατηρείται μία αλματώδη αύξηση της επισκεψιμότητας.

Από το 2007 (έτος ίδρυσης του Καταδυτικού Κέντρου) έχουν καταγραφεί 5261 επισκέψεις. Στη συνέχεια θα δούμε αναλυτικά πόσο συνεισφέρει κάθε μήνας στη συνολική επισκεψιμότητα.

Πιο αναλυτικά:

Ο **Απρίλιος** με **67 επισκέψεις** αποτελεί το **1%** της συνολικής επισκεψιμότητας. Ο **Μάιος** με **205 επισκέψεις** αποτελεί το **4%** της συνολικής επισκεψιμότητας. Ο **Ιούνιος**, ο **Ιούλιος** και ο **Αύγουστος** με **758**, **1780** και **2027 επισκέψεις** αντίστοιχα αποτελούν το **14**, το **34** και το **39%** της συνολικής επισκεψιμότητας του Καταδυτικού Κέντρου. Τέλος, ο **Σεπτέμβριος** και ο **Οκτώβριος** με **323** και **101 επισκέψεις** αντίστοιχα αποτελούν το **6** και **2%** της συνολικής επισκεψιμότητας.

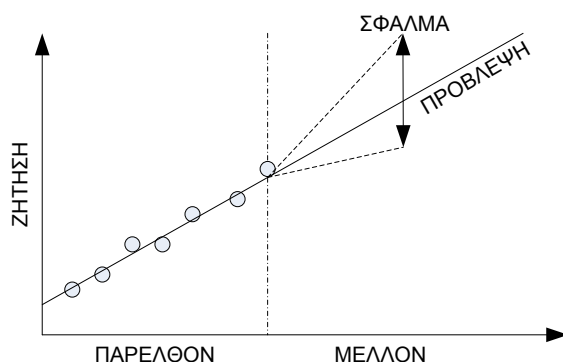
4.4 Μέθοδοι και εργαλεία πρόβλεψης ζήτησης

4.4.1 Αναγκαιότητα των προβλέψεων της ζήτησης

Ο προγραμματισμός των αγοραστικών διαδικασιών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις προβλέψεις της ζήτησης. Για παράδειγμα, οι αγοραστές μπορεί να χρειάζονται μεσοπρόθεσμες ή και μακροπρόθεσμες προβλέψεις της ζήτησης κατά τη διάρκεια διαπραγματεύσεων με τους προμηθευτές. Επίσης, οι αποφάσεις που σχετίζονται με τον έλεγχο των αποθεμάτων, ήτοι οι ποσότητες και ο χρόνος έκδοσης των εντολών παραγγελίας ή παραγωγής, τα αποθέματα ασφάλειας και άλλα, βασίζονται σε προβλέψεις της ζήτησης, η ακρίβεια των οποίων επηρεάζει την απόδοση του συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, υπερεκτίμηση της ζήτησης μπορεί να οδηγήσει στη διατήρηση υψηλών αποθεμάτων για μεγάλα χρονικά διαστήματα και στην αναποτελεσματική διαχείριση των ταμειακών ροών, ενώ αντίθετα υποεκτίμηση της ζήτησης προκαλεί ελλείψεις, κακή εξυπηρέτηση των πελατών και πιθανώς χαμένες πωλήσεις.

Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η πρόβλεψη της ζήτησης είναι μια σκιαγράφηση ή εκτίμηση της διακύμανσης της ζήτησης στο μέλλον. Η αξιοπιστία της πρόβλεψης εξαρτάται από το χρονικό ορίζοντα της προβολής στο μέλλον. Όσο μεγαλώνει ο χρονικός ορίζοντας της πρόβλεψης τόσο αυξάνεται και το σφάλμα της (βλ. Σχήμα 1.1). Δεδομένης της πολυπλοκότητας και των σφαλμάτων που εισέρχονται, η

ενδεχόμενη εξάρτηση από τις προβλέψεις της ζήτησης θα πρέπει να μειώνεται στο μικρότερο δυνατό βαθμό.

Σχήμα 1.1: Σφάλμα πρόβλεψης

4.4.2 Διαδικασία των προβλέψεων της ζήτησης

Οι μέθοδοι πρόβλεψης βασίζονται είτε σε μαθηματικά μοντέλα χρησιμοποιώντας ιστορικά δεδομένα προηγούμενων περιόδων είτε σε ποιοτικές μεθόδους χρησιμοποιώντας την εμπειρία των στελεχών της επιχείρησης είτε σε συνδυασμούς αυτών των δυο. Σε κάθε περίπτωση τα στοιχεία και οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται για τις προβλέψεις θα πρέπει να ανανεώνονται σε συνεχή βάση (π.χ. κάθε μήνα). Με αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται αφενός η επικαιροποίηση των προβλέψεων και αφετέρου μειώνονται τα σφάλματα και αυξάνεται η ακρίβεια των προβλέψεων τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα.

Η διαδικασία προβλέψεων περιλαμβάνει συνήθως τρεις κυρίες φάσεις ως ακολούθως:

- Συλλογή και ανάλυση ιστορικών στοιχείων και πληροφοριών (Collect&analyzingdata)

- Αξιολόγηση παραγόντων που επηρεάζουν τη ζήτηση (Addingdeterministicoverrides)
- Παρακολούθηση των προβλέψεων (ManagementAction)

Φάση 1^η: Συλλογή και ανάλυση ιστορικών στοιχείων και πληροφοριών

Η 1^η φάση της διαδικασίας πρόβλεψης περιλαμβάνει αρχικά τη συλλογή ιστορικών στοιχείων και πληροφοριών από διάφορες πηγές δεδομένων που σχετίζονται είτε άμεσα είτε έμμεσα με τη ζήτηση. Εν συνεχεία, τα συλλεχθέντα στοιχεία αναλύονται με στόχο το ξεκαθάρισμα και την επιλογή εκείνων που διαστρεβλώνουν λιγότερο και αποτυπώνουν καλύτερα την παρελθοντική εικόνα της ζήτησης. Τέλος, παράγεται μια προκαταρκτική στατιστική πρόβλεψη της ζήτησης (basestatisticalforecast) χρησιμοποιώντας την τεχνική πρόβλεψης που ταιριάζει καλύτερα (bestforecastingfit) με το προφίλ και τα χαρακτηριστικά της ζήτησης.

Η συλλογή και η επιλογή των κατάλληλων στοιχείων είναι ίσως το κρισιμότερο βήμα. Έστω ότι πρόκειται να χρησιμοποιηθούν στοιχεία από εντολές πωλήσεων της προηγούμενης διαχειριστικής περιόδου για την πρόβλεψη της ζήτησης ενός συγκεκριμένου προϊόντος. Αν υποθεθεί ότι για κάποιο χρονικό διάστημα είχαν παρατηρηθεί ελλείψεις στο απόθεμα του υπό εξέταση προϊόντος, οι πωλήσεις στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα θα εμφανίζουν κάμψη, οι οποίες θα οδηγήσουν σε μια ενδεχόμενη υποεκτίμηση της μελλοντικής ζήτησης. Σε γενικές γραμμές μπορεί να λεχτεί ότι όσο αυξάνει ο όγκος των διαθέσιμων δεδομένων τόσο αυξάνει η ακρίβεια των προβλέψεων υπό την προϋπόθεση ότι τα δεδομένα είναι καθαρά και δεν επισύρουν στρεβλώσεις.

Φάση 2^η: Αξιολόγηση παραγόντων που επηρεάζουν τη ζήτηση

Η 2^η φάση περιλαμβάνει τη μελέτη, αξιολόγηση και προσθήκη παραγόντων (deterministicoverrides) είτε εξωτερικών είτε εσωτερικών που πιθανώς επηρεάζουν τη ζήτηση. Πιο συγκεκριμένα, στόχος της 2^{ης} φάσης είναι ο καθορισμός του αντίκτυπου των εκάστοτε παραγόντων που ενδεχομένως επηρεάζουν τη ζήτηση, έτσι

ώστε να αναθεωρηθούν και να αναπροσαρμοστούν κατάλληλα οι προκαταρκτικές προβλέψεις ζήτησης. Οι εξωτερικοί παράγοντες σχετίζονται συνήθως με το πολιτικοοικονομικό πλαίσιο, τον ανταγωνισμό και τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στις αγορές. Για παράδειγμα, το πλήθος των ανταγωνιστών, τα νέα προϊόντα, η διαφήμιση, οι τεχνολογικές αλλαγές και ο τρόπος διάθεσης επηρεάζουν τις προτιμήσεις των καταναλωτών και συνεπώς τη ζήτηση. Από την άλλη πλευρά, η τιμή, η στρατηγική προώθησης, ο τρόπος παρουσίασης των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και η ποιότητα των προϊόντων είναι παράγοντες που ρυθμίζονται εσωτερικά από την εκάστοτε επιχείρηση και επηρεάζουν πολλές φορές καθοριστικά τη ζήτηση.

Φάση 3^η: Παρακολούθηση των προβλέψεων

Η τελική φάση αφορά στην παρακολούθηση και τη συνεχή αξιολόγηση των προβλέψεων σε σύγκριση με την πραγματική διακύμανση της ζήτησης. Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η αξιοπιστία της πρόβλεψης μπορεί να βελτιωθεί θεαματικά μέσα από την κατανόηση των αιτίων που ενδεχομένως οδήγησαν σε μεγάλα σφάλματα ή λανθασμένες εκτιμήσεις. Παράλληλα με τη συνεχή βελτίωση των προβλέψεων, δίνεται η δυνατότητα στην επιχείρηση να κάνει διορθωτικές κινήσεις (π.χ. επανακοστολόγηση των προϊόντων) και να πάρει αποφάσεις που θα αυξήσουν την αποδοτικότητα και την ανταγωνιστικότητα της (π.χ. μείωση των αποθεμάτων).

4.4.3 Σφάλματα προβλέψεων ζήτησης

Οι προβλέψεις πολλές φορές εμπεριέχουν σφάλματα. Τα σφάλματα των προβλέψεων διακρίνονται σε στατιστικά και τυχαία. Τα τυχαία σφάλματα οφείλονται σε μη προβλέψιμους παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση. Αντίθετα, τα στατιστικά σφάλματα αφορούν στο μοντέλο πρόβλεψης και οφείλονται στην κακή εκτίμηση ή παράλειψη παραγόντων που επηρεάζουν τη ζήτηση, για παράδειγμα εποχικότητα.

Το σφάλμα των προβλέψεων μπορεί να μετρηθεί συγκρίνοντας τις προβλέψεις με τις πραγματικές τιμές της ζήτησης. Έστω F_t η πρόβλεψη της ζήτησης για την περίοδο t και D_t η πραγματική ζήτηση περιόδου t . Το σφάλμα της πρόβλεψης ε_t ορίζεται ως ακολούθως:

$$\varepsilon_t = D_t - F_t \quad (1)$$

Για τη μέτρηση της συνολικής επίδοσης του μοντέλου της πρόβλεψης, σε ένα χρονικό ορίζοντα T πολλαπλών περιόδων, υπολογίζεται το άθροισμα των σφαλμάτων πρόβλεψης κάθε περιόδου. Αρνητικές τιμές υποδηλώνουν υπερεκτίμηση της ζήτησης, ενώ θετικές τιμές δείχνουν υποεκτίμηση της ζήτησης. Ωστόσο, αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι μεγάλες θετικές τιμές του σφάλματος πρόβλεψης αντισταθμίζονται από μεγάλες αρνητικές. Για αυτό το λόγο χρησιμοποιούνται κυρίως μετρήσεις με απόλυτες τιμές σφάλματος και μέσες τιμές.

Μέση Απόλυτη Απόκλιση (Mean Absolute Deviation - MAD)

$$MAD = \sum_{t=1}^T |D_t - F_t| / T \quad (2)$$

Μετρά το μέσο προβλεπόμενο σφάλμα.

Μέση Τετραγωνική Απόκλιση (Mean Square Error - MSE)

$$MSE = \sum_{t=1}^T (D_t - F_t)^2 / T \quad (3)$$

Μετρά τη διασπορά της κατανομής των σφαλμάτων πρόβλεψης. Μειονέκτημα της μέσης τετραγωνικής απόκλισης είναι ότι μεγεθύνει μεγάλες αποκλίσεις λόγω του

τετραγώνου. Για αυτό το λόγο χρησιμοποιείται όταν επιθυμούμε πολλές μικρές αποκλίσεις έναντι μιας πολύ μεγάλης.

Μέση Εκατοστιαία Απόλυτη Απόκλιση (MeanAbsolutePercentageError)

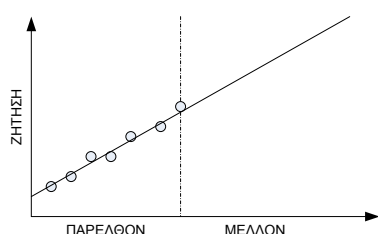
$$MAPE = 100 \sum_{i=1}^T [|D_i - F_i| / D_i] / T \quad (4)$$

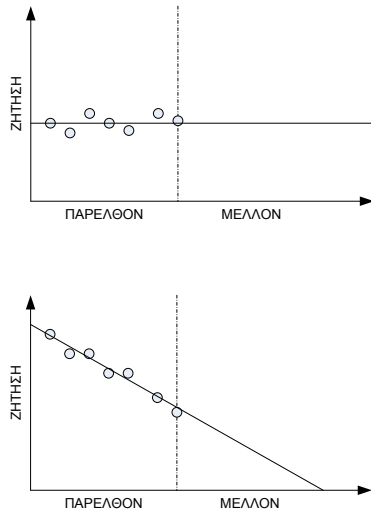
Η μέση εκατοστιαία απολυτή απόκλιση παρέχει ένα αντικειμενικό μέτρο του σφάλματος πρόβλεψης σαν ποσοστό της ζήτησης (π.χ. το σφάλμα πρόβλεψης είναι κατά μέσο όρο 10% της πραγματικής ζήτησης), χωρίς να εξαρτάται από την τάξη μεγέθους της ζήτησης, όπως συμβαίνει παραπάνω.

Διακύμανση- Προφίλ της Ζήτησης

Η επιλογή της τεχνικής πρόβλεψης βασίζεται κυρίως στο προφίλ της ζήτησης (demandpattern). Γενικά διακρίνονται τρεις κατηγορίες ανάλογα με το γράφημα της ζήτησης στο καρτεσιανό επίπεδο.

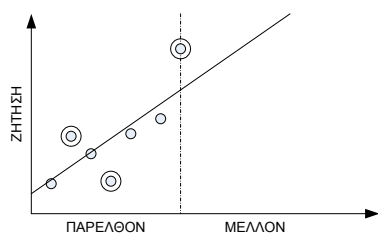
- *Συστηματική ζήτηση*: Όταν η διακύμανση της ζήτησης εμφανίζει μια συγκεκριμένη τάση είτε αυξητική είτε μειωτική είτε σταθερή (Βλ. Σχήμα 1.2).

Σχήμα 1.2: Συστηματική ζήτηση

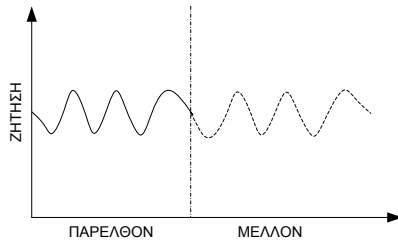
- *Τυχαία ζήτηση:* Όταν η διακύμανση της ζήτησης είναι τυχαία και δεν ακολουθεί κάποιο συγκεκριμένο κανόνα. Σε αυτήν την περίπτωση το προφίλ της ζήτησης είναι κάθε φορά διαφορετικό και δεν μπορεί να περιγράψει συνολικά από μια συγκεκριμένη μαθηματική σχέση. Οι εν λόγω τυχαίες διακυμάνσεις οφείλονται σε μη προβλέψιμα μη επαναλαμβανόμενα γεγονότα (Βλ. Σχήμα 1.3).

Σχήμα 1.3: Τυχαία ζήτηση

- *Εποχιακή ζήτηση:* Όταν η διακύμανση της ζήτησης εμφανίζει επαναλαμβανόμενες αυξομειώσεις σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους ή εποχές, τότε χαρακτηρίζεται ως εποχιακή ζήτηση (Βλ. Σχήμα 1.4). Για

παράδειγμα, η ζήτηση χριστουγεννιάτικων ειδών είναι πάντα αυξημένη τον μήνα Δεκέμβριο σε σύγκριση με όλους τους υπολοίπους μήνες.

Σχήμα 1.4: Εποχική ζήτηση

4.4.4 Τεχνικές ζήτησης

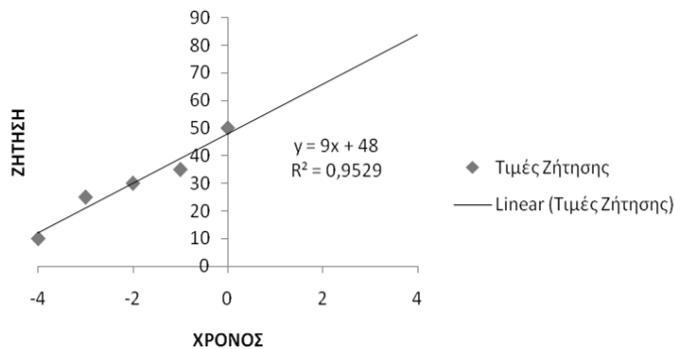
Οι τεχνικές πρόβλεψης διακρίνονται συνήθως σε δυο κατηγορίες, και πιο συγκεκριμένα, στην ανάλυση παλινδρόμησης και στις χρονοσειρές.

Ανάλυση Παλινδρόμησης

Η ανάλυση παλινδρόμησης εξετάζει τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα σε δυο ή περισσότερες μεταβλητές. Από αυτές επιλέγεται κάποια μεταβλητή ως εξαρτημένη και εκφράζεται ως γραμμικός συνδυασμός των υπολοίπων. Σε μια τέτοια περίπτωση η ανάλυση παλινδρόμησης στοχεύει στην εύρεση μιας γραμμής τάσης (trendline), η οποία αφενός θα προσεγγίζει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα παρελθοντικά δεδομένα και αφετέρου θα μπορεί να προβάλλεται στο μέλλον.

Έστω το ακόλουθο παράδειγμα. Στο σχήμα 1.5 αποτυπώνει στο δεξί σκέλος τις πραγματικές τιμές ζήτησης σε διάφορες χρονικές περιόδους στο παρελθόν, ενώ περιλαμβάνει και τη γραμμή τάσης που αντιστοιχεί στις τιμές ζήτησης. Στο υπό εξέταση παράδειγμα, η γραμμή τάσης προσεγγίζεται πολύ καλά από την απλή εξίσωση της ευθείας (ευθεία γραμμική παλινδρόμηση) και έχει τη μορφή $y=ax+b$. Όπου Y η εξαρτημένη μεταβλητή (ζήτηση), X η ανεξάρτητη μεταβλητή (χρόνος), a

έναν σταθερό αριθμό που παίρνει την τιμή του Y όταν το X είναι ίσο με το μηδέν και b η κλίση της ευθείας που παριστάνει την αλλαγή στην τιμή του Y από αύξηση μιας μονάδας στην τιμή του X .

Σχήμα 1.5: Ανάλυση Παλινδρόμησης – Ευθεία γραμμική παλινδρόμηση

Στο παραπάνω παράδειγμα τόσο η μορφή όσο και η αναπαράσταση της γραμμής τάσης ήταν σχετικά εύκολη διότι οι τιμές της ζήτησης ακλουθούσαν μια συγκεκριμένη ευθύγραμμη αυξητική τάση με μικρή διασπορά από αυτήν. Σε τέτοιες περιπτώσεις η γραμμή τάσης μπορεί να τραβηχτεί χωρίς τη χρήση μαθηματικών υποθέτοντας αφενός ότι στα δυο επίπεδα που δημιουργούνται ανήκουν περίπου ο ίδιος αριθμός σημείων και αφετέρου ότι οι αποστάσεις των σημείων από τη γραμμή τάσης είναι μοιρασμένες.

Το πρόβλημα εύρεσης της εξίσωσης της ευθείας υποθέτοντας ευθεία γραμμική παλινδρόμηση μπορεί μαθηματικά να διατυπωθεί ως εξής: Έστω ότι διατίθενται k συνολικά τιμές ζήτησης για i χρονικές περιόδους (όπου $i=1, \dots, k$). Οι τιμές των a και b πρέπει να είναι τέτοιες που να ελαχιστοποιείται το άθροισμα των τετραγώνων των σφαλμάτων ε_i , όπου ε_i η διαφορά της πραγματικής τιμής της ζήτησης Y_i από την προσεγγιστική τιμή που υπολογίζεται από την εξίσωση της ευθείας της γραμμής τάσης.

$$\min \left(\sum_{i=1}^k \varepsilon_i^2 \right) \quad (5)$$

Όπου $\varepsilon_i = Y_i - a - bx_i$.

Οι τιμές των a και b που ελαχιστοποιούν τη σχέση (5) ονομάζονται εκτιμήτριες ελαχίστων τετραγώνων και δίνονται από τις παρακάτω σχέσεις:

$$a = \frac{1}{k} \left(\sum_{i=1}^k Y_i \right) - b \frac{1}{k} \left(\sum_{i=1}^k X_i \right) \quad (6)$$

$$b = \frac{k \sum_{i=1}^k X_i Y_i - \left(\sum_{i=1}^k X_i \right) \left(\sum_{i=1}^k Y_i \right)}{k \left(\sum_{i=1}^k X_i^2 \right) - \left(\sum_{i=1}^k X_i \right)^2} \quad (7)$$

Ο συντελεστής συσχέτισης r μεταξύ των δυο μεταβλητών X και Y ονομάζεται συντελεστής Pearson και δίνεται από την παρακάτω σχέση, ενώ λαμβάνει τιμές από -1 έως 1.

$$r = \frac{\sum_{i=1}^k (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^k (X_i - \bar{X})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^k (Y_i - \bar{Y})^2}} \quad (8)$$

Όπου $\bar{Y} = \frac{1}{k} \left(\sum_{i=1}^k Y_i \right)$ και $\bar{X} = \frac{1}{k} \left(\sum_{i=1}^k X_i \right)$.

Πιο συγκεκριμένα, αν $r=1$ τότε οι αλλαγές στην τιμή της ανεξάρτητης μεταβλητής X συνοδεύονται με αλλαγές προς την ίδια κατεύθυνση (αύξηση ή μείωση) για την τιμή της εξαρτημένης μεταβλητής Y . Αντίθετα, αν $r=-1$, τότε οι αλλαγές γίνονται προς την αντίθετη κατεύθυνση (μείωση ή αύξηση αντίστοιχα). Τέλος, αν $r=0$ τότε δεν υπάρχει καμιά συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι όσο πιο κοντά στο ± 1 είναι η τιμή του r τόσο καλύτερα η ευθεία της γραμμικής παλινδρόμησης προσεγγίζει τα δεδομένα. Αντίστοιχα, το τετράγωνο του συντελεστή συσχέτισης r^2 προσεγγίζει το μέγεθος της μεταβολής της εξαρτημένης μεταβλητής γύρω από τη μέση τιμή της. Όσο πιο κοντά είναι το r^2 στη μονάδα τόσο η διασπορά των τιμών της εξαρτημένης μεταβλητής και οι προβλέψεις που προκύπτουν από την ευθεία της γραμμικής παλινδρόμησης έχουν μεγαλύτερη σχέση (Βλ. Σχήμα 1.5).

Ακλουθώντας την ίδια λογική, για την εύρεση της καλύτερης εξίσωσης γραμμικής παλινδρόμησης πολλές φορές απαιτείται η δοκιμή πλήθους εναλλακτικών γραμμών τάσεων, πέρα από την απλή εξίσωση της ευθείας, με τη βοήθεια κάποιου εμπορικού λογισμικού πακέτου, όπως για παράδειγμα του EXCEL. Χαρακτηριστικά παραδείγματα γραμμών τάσεων είναι τα παρακάτω:

- Γραμμική
 $y = ax + b$
- Πολυωνυμική
 $y = b + c_1x + c_2x^2 + \dots + c_nx^n$
- Λογαριθμική
 $y = c \ln x + b$
- Εκθετική
 $y = ce^{bx}$
- Δυναμική
 $y = cx^b$

Χρονοσειρές

Σε αντίθεση με την ανάλυση παλινδρόμησης που προσπαθεί να συσχετίσει ανεξάρτητες με εξαρτημένες μεταβλητές προκειμένου να επιτύχει κάποιες προβλέψεις, οι μέθοδοι των χρονοσειρών υποθέτουν ότι η ζήτηση ακολουθεί την ίδια

πορεία στο παρελθόν και στο μέλλον (π.χ. τυχαίο ή εποχικό προφίλ ζήτησης). Στόχος σε αυτή την περίπτωση είναι η πρόβλεψη του μέσου όρου της ζήτησης σε κάποια μελλοντική περίοδο. Για το σκοπό αυτό μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες μέθοδοι και τεχνικές όπως:

- Απλός Μέσος Όρος (Simple Averages)
- Κινητός Μέσος Όρος (Simple Moving Averages)
- Σταθμικός Μέσος Όρος (Weighted Moving Averages)
- Εκθετική Μέθοδος (Exponential Smoothing)
- Προσαρμοσμένη Εκθετική Μέθοδος (Adjusted Exponential Smoothing)
- Εποχική Μέθοδος (Trend & Seasonal Methods)

Απλός Μέσος Όρος

Η μέθοδος του απλού μέσου όρου είναι η απλούστερη μέθοδος πρόβλεψης. Πιο συγκεκριμένα, θεωρεί ότι η ζήτηση της επόμενης περιόδου είναι ίση με το μέσο όρο της προηγούμενης περιόδου. Προφανώς, μια τέτοια μέθοδος δε λαμβάνει υπόψη εποχιακές ή άλλες τυχαίες μεταβολές. Σύμφωνα με τις τιμές της ζήτησης του Σχήματος 1.5, ο απλός μέσος των τιμών των πέντε περιόδων είναι 30.

Κινητός Μέσος Όρος

Η μέθοδος του κινητού μέσου όρου είναι η βασικότερη μέθοδος πρόβλεψης και χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις που η ζήτηση δεν παρουσιάζει διακυμάνσεις και η εποχικότητα δε λαμβάνεται υπόψη. Αρχικά υπολογίζεται ο μέσος όρος της ζήτησης για ένα συγκεκριμένο αριθμό περιόδων t . Ο εν λόγω μέσος όρος χρησιμοποιείται για την πρόβλεψη της ζήτησης της αμέσως επομένης περιόδου $t+1$. Εν συνεχεία, για την πρόβλεψη της ζήτησης της επομένης περιόδου υπολογίζεται ο μέσος όρος της ζήτησης των προηγούμενων t περιόδων συνυπολογίζοντας σε αυτές την πρόβλεψη της προηγούμενης περιόδου. Με αυτόν τον τρόπο σε κάθε βήμα προστίθεται μια νέα πρόβλεψη και αφαιρείται η παλαιότερη. Για αυτό το λόγο η μέθοδος ονομάζεται «κινητός» μέσος όρος.

$$F_{t+1} = \frac{D_t + D_{t-1} + \dots + D_{t-n+1}}{n} \quad (9)$$

Όπου F_{t+1} η πρόβλεψη της ζήτησης για την περίοδο $t+1$, D_t η πραγματική ζήτηση περιόδου t και n συνολικός αριθμός περιόδων που συμμετέχουν στο μέσο όρο.

Πινάκας 1.1: Προβλέψεις με τη μέθοδο Κινητού Μέσου Όρου

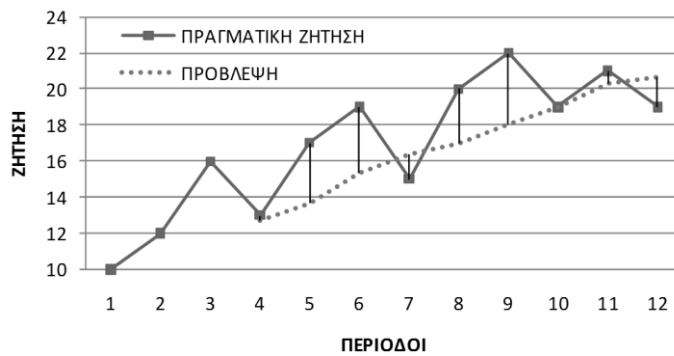
<i>Περίοδος</i>	<i>Ζήτηση</i>	<i>Πρόβλεψη</i>
Ιανουάριος	10	
Φεβρουάριος	12	
Μάρτιος	16	
Απρίλιος	13	12,67
Μάιος	17	13,67
Ιούνιος	19	15,33
Ιούλιος	15	16,33
Αύγουστος	20	17,00
Σεπτέμβριος	22	18,00
Οκτώβριος	19	19,00
Νοέμβριος	21	20,33
Δεκέμβριος	19	20,67

Επίδοση Μοντέλου Κινητού Μέσου Όρου:

MAD=2,000

MSE=6,074

MAPE=10,61%

Σχήμα 1.6: Πρόβλεψη Ζήτησης - Μοντέλο Κινητού Μέσου Όρου

Σταθμικός Μέσος Όρος

Η μέθοδος σταθμικού μέσου όρου έχει πολλές ομοιότητες με τη μέθοδο κινητού μέσου όρου. Η κύρια διαφοροποίηση είναι ότι οι τιμές της ζήτησης προηγούμενων χρονικών περιόδων που συμμετέχουν στον υπολογισμό του μέσου όρου έχουν διαφορετική βαρύτητα. Πιο συγκεκριμένα, δίνεται χαμηλότερη σε προγενέστερες χρονικές περιόδους και μεγαλύτερη σε περιόδους κοντινές στην υπό εξέταση περίοδο πρόβλεψης. Έτσι, οι συντελεστές βαρύτητας προοδευτικά μειώνονται όσο κινούμαστε πίσω στο παρελθόν και το αντίστροφο. Με αυτόν τον τρόπο συγκεκριμένες τάσεις (αύξησης ή μείωσης) του πρόσφατου παρελθόντος αποτυπώνονται καλύτερα και δεν αλλοιώνονται σε μεγάλο βαθμό από πολύ προγενέστερες τιμές της ζήτησης.

$$F_{t+1} = w_1 D_1 + w_2 D_2 + \dots + w_t D_t \quad (10)$$

Όπου w_t οι συντελεστές βαρύτητας κάθε περιόδου t , το άθροισμα των οποίων ισούται με το 1 ($\sum_{i=1}^t w_i = 1$).

Δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος περιορισμός ως προς τον προσδιορισμό των συντελεστών βαρύτητας, οι τιμές των οποίων καθορίζονται από αυτόν που διενεργεί την πρόβλεψη. Γενικά, ένα καλό σετ τιμών για μελλοντικές προβλέψεις είναι αυτό που ελαχιστοποιεί το σφάλμα της πρόβλεψης με βάση την πραγματική ζήτηση. Ο Πίνακας 1.2 παρουσιάζει τις προβλέψεις με τη μέθοδο σταθμικού μέσου όρου για δυο διαφορετικά σετ συντελεστών βαρύτητας. Πιο συγκεκριμένα, η πρόβλεψη A υποθέτει τις τιμές [0,167, 0,333, 0,500], ενώ η πρόβλεψη B τις τιμές [0,222, 0,593, 0,185]. Συγκρίνοντας τα αντίστοιχα σφάλματα προκύπτει ότι το δεύτερο σετ τιμών δίνει καλύτερες προβλέψεις και ελαχιστοποιεί το σφάλμα στο συγκεκριμένο παράδειγμα. Η εύρεση των συντελεστών βαρύτητας που ελαχιστοποιούν το σφάλμα της πρόβλεψης μπορεί να γίνει πολύ εύκολα χρησιμοποιώντας τον Solver του EXCEL.

Πίνακας 1.2: Προβλέψεις με τη μέθοδο Σταθμικού Μέσου Όρου

Περίοδος	Ζήτηση	Πρόβλεψη A	Πρόβλεψη B
Ιανουάριος	10		
Φεβρουάριος	12		
Μάρτιος	16		
Απρίλιος	13	13,67	12,30
Μάιος	17	13,83	14,56
Ιούνιος	19	15,50	14,41
Ιούλιος	15	17,33	16,48
Αύγουστος	20	16,67	17,82

Σεπτέμβριος	22	18,17	16,81
Οκτώβριος	19	20,17	19,26
Νοέμβριος	21	20,17	21,00
Δεκέμβριος	19	20,50	20,04

Επίδοση Μοντέλου Σταθμικού Μέσου Όρου:

Πρόβλεψη Α [0.167, 0.333, 0.500]

MAD=2,259

MSE=6,475

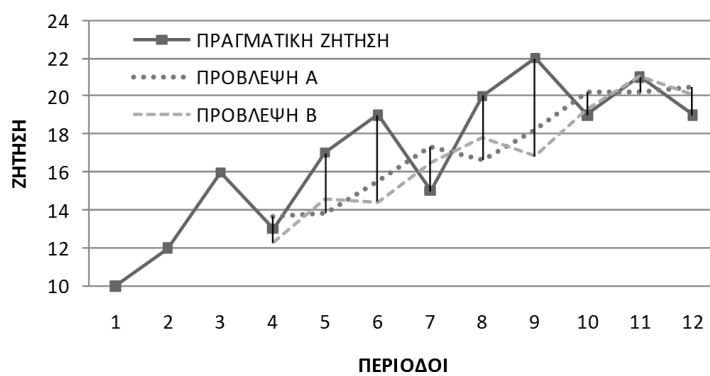
MAPE=12,20%

Πρόβλεψη Β [0.167, 0.333, 0.500]

MAD=1,988

MSE=6,952

MAPE=10,57%

Σχήμα 1.7: Πρόβλεψη Ζήτησης - Μοντέλο Σταθμικού Μέσου Όρου

Εκθετική Μέθοδος

Η εκθετική μέθοδος αποτελεί προέκταση της μεθόδου σταθμικού μέσου όρου. Πιο συγκεκριμένα, η εκθετική μέθοδος δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στις πιο πρόσφατες περιόδους, υποθέτοντας ότι οι συντελεστές βαρύτητας ακολουθούν μια εκθετική κατανομή. Συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των προηγούμενων μεθόδων είναι η ευκολία των υπολογισμών και το γεγονός ότι απαιτεί λιγότερα ιστορικά δεδομένα. Για τον υπολογισμό της ζήτησης F_{t+1} της επόμενης περιόδου $t+1$, συνυπολογίζονται μόνο η πραγματική ζήτηση D_t της προηγούμενης περιόδου t και η αντίστοιχη πρόβλεψη F_t ως ακολούθως:

$$F_{t+1} = F_t + a(D_t - F_t) \quad (11)$$

Όπου a ένας συντελεστής που παίρνει τιμές από 0 έως 1.

Από την παραπάνω σχέση προκύπτει ότι η πρότερη εμπειρία, όπως αυτή αποτυπώνεται από το σφάλμα της πρόβλεψης της προηγούμενης περιόδου, καθοδηγεί την επόμενη πρόβλεψη σύμφωνα με το ρυθμό που καθορίζει ο συντελεστής a . Μπορεί να παρατηρήσει κανείς ότι ο όρος F_t στην σχέση (11) μπορεί να εναλλακτικά να γραφεί ως εξής: $F_t = F_{t-1} + a(D_{t-1} - F_{t-1})$. Το ίδιο συμβαίνει με τον όρο F_{t-1} και ούτω καθεξής. Οπότε, η σχέση (11) μπορεί να διατυπωθεί ως εξής:

$$F_{t+1} = aD_t + a(1-a)D_{t-1} + a(1-a)^2 D_{t-2} + a(1-a)^3 D_{t-3} + \dots \quad (12)$$

Η σχέση (12) είναι παρόμοιο με την (10), με τη διάφορα ότι οι συντελεστές βαρύτητας μειώνονται εκθετικά με το χρόνο. Αυτό σημαίνει ότι η συνεισφορά ιστορικών δεδομένων από κάποια περίοδο και έπειτα είναι σχεδόν μηδενική, ανάλογα με την τιμή του συντελεστή a . Όσο μειώνεται η τιμή του συντελεστή a τόσο μεγαλύτερη σημασία δίνεται στις πιο πρόσφατες περιόδους και το αντίστροφο.

Γενικά, μεγάλες τιμές δίνουν μεγαλύτερη ευελιξία στις αλλαγές της ζήτησης κάθε περιόδου και μεγαλύτερη ακρίβεια στον υπολογισμό της ζήτησης. Δηλαδή, μειώνεται ο βαθμός προκατάληψης που σχετίζεται τόσο με την υπερεκτίμηση όσο και με την υποεκτίμηση της ζήτησης. Αντίθετα, μικρές τιμές παρέχουν πιο συντηρητικές προβλέψεις. Τέλος, όταν το $a=1$, τότε η πρόβλεψη της περιόδου $t+1$ είναι ίση με την πραγματική ζήτηση D_t της προηγούμενης περιόδου t .

Πινάκας 1.3: Προβλέψεις με την Εκθετική Μέθοδο

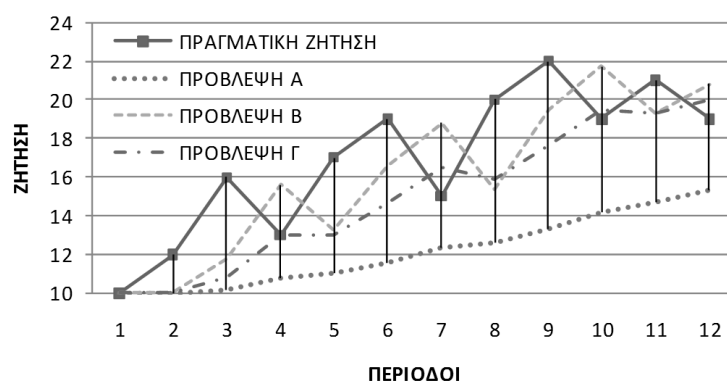
Περίοδος	Ζήτηση	Πρόβλεψη A	Πρόβλεψη B	Πρόβλεψη Γ
		($a=0,100$)	($a=0,900$)	($a=0,419$)
Ιανουάριος	10	(10)	(10)	(10)
Φεβρουάριος	12	10,00	10,0	10,00
Μάρτιος	16	10,20	11,8	10,84
Απρίλιος	13	10,78	15,6	13,00
Μάιος	17	11,00	13,3	13,00
Ιούνιος	19	11,60	16,6	14,67
Ιούλιος	15	12,34	18,8	16,49
Αύγουστος	20	12,60	15,4	15,86
Σεπτέμβριος	22	13,35	19,5	17,60
Οκτώβριος	19	14,21	21,7	19,44
Νοέμβριος	21	14,69	19,3	19,26
Δεκέμβριος	19	15,32	20,8	19,99

Επίδοση Εκθετικής Μεθόδου:

Πρόβλεψη Α ($a=0,100$), MAPE=28,44%

Πρόβλεψη Β ($a=0,900$), MAPE=17,18%

Πρόβλεψη Γ ($a=0,419$), MAPE=14,70%

Σχήμα 1.8: Πρόβλεψη Ζήτησης – Εκθετική Μέθοδος

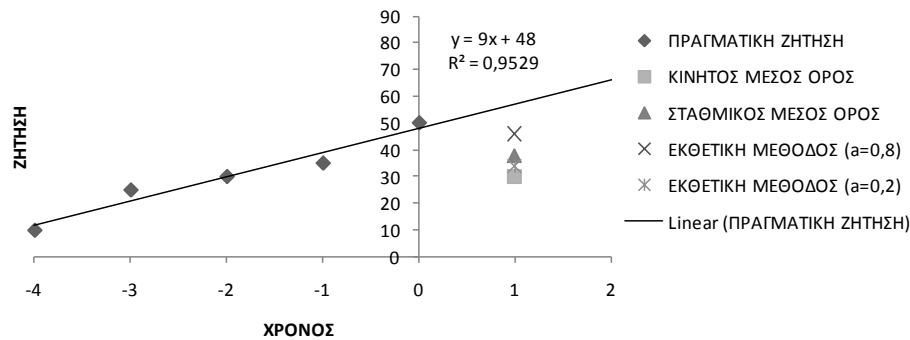
Στον Πίνακα 1.3 παρουσιάζονται οι προβλέψεις της εκθετικής μεθόδου για διαφορετικές τιμές του συντελεστή a . Στην πράξη πρέπει να δοκιμάζονται διάφορες τιμές του συντελεστή a , ώστε να επιλεγεί εκείνη που παρέχει την καλύτερη πρόβλεψη. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα και με την χρήση του Solver του EXCEL, ο συντελεστής που ελαχιστοποιεί το σφάλμα της πρόβλεψης ισούται με 0,419.

Η εκθετική μέθοδος έχει το πλεονέκτημα της απλότητας στους υπολογισμούς και του μικρού αριθμού δεδομένων που απαιτεί. Ωστόσο για να ξεκινήσει χρειάζεται μια αρχική πρόβλεψη. Η αρχική αυτή τιμή μπορεί να είναι είτε η ίδια η ζήτηση της τελευταίας διαθέσιμης περιόδου (δηλ. υποθέτουμε μηδενικό αρχικό σφάλμα όπως στο παραπάνω παράδειγμα) είτε η μέση τιμή της ζήτησης των διαθέσιμων περιόδων (βλ. παρακάτω Πίνακα 1.4). Για αυτό το λόγο πρέπει να σημειωθεί ότι οι αλλαγές που τυχόν συμβαίνουν στην εν λόγω αρχική πρόβλεψη της ζήτησης δεν λαμβάνονται υπόψη, εφόσον αυτή θεωρείται ότι έχει σταθερή τιμή.

Σύμφωνα με τις τιμές της ζήτησης του Σχήματος 1.5, οι προβλέψεις με βάση την εκθετική μέθοδο και τις μεθόδους κινητού και σταθμικού μέσου όρου παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.4 και στο Σχήμα 1.9.

Πινάκας 1.4: Προβλέψεις Ζήτησης

<i>Συντελεστές Βαρύτητας</i>	<i>Περίοδοι</i>	<i>Πραγματική Ζήτηση</i>	<i>Σταθμισμένη Ζήτηση</i>		
0,05	-4	10	0,5		
0,1	-3	25	2,5		
0,175	-2	30	5,25		
0,275	-1	35	9,63	Αρχική Πρόβλεψη	Αρχική Πρόβλεψη
0,4	0	50	20	(30)	(30)
		Κινητός Μέσος Όρος	Σταθμικός Μέσος Όρος	Εκθετική Μέθοδος ($a=0,2$)	Εκθετική Μέθοδος ($a=0,8$)
	1	30	37,88	34	46

Σχήμα 1.9: Πρόβλεψη ζήτησης με απλές χρονοσειρές

Το Σχήμα 1.9 δείχνει ότι όταν υπάρχει συνεχή αυξητική (ή αντίστοιχα μειωτική) τάση στις τιμές της ζήτησης, η μέθοδος σταθμικού μέσου όρου αποδίδει καλύτερη από τη μέθοδο κινητού μέσου όρου. Μικρότερη απόκλιση έχει μόνο η εκθετική μέθοδος υποθέτοντας μεγάλες τιμές του a . Στο συγκεκριμένο παράδειγμα καμία μέθοδος δεν είναι σε θέση να προβλέψει τη διαφαινόμενη αυξητική τάση στη ζήτηση. Η παραπάνω παρατήρηση επιβεβαιώνει τον κανόνα ότι τόσο η εκθετική μέθοδος όσο και οι μέθοδοι κινητού και σταθμικού μέσου όρου ενδείκνυται να υιοθετούνται μόνο όταν η διακύμανση της ζήτησης είναι οριζόντια ή τυχαία.

Προσαρμοσμένη Εκθετική Μέθοδος

Η προσαρμοσμένη εκθετική μέθοδος εφαρμόζεται όταν παρατηρείται συστηματική διακύμανση της ζήτησης. Η κεντρική ιδέα είναι η ενσωμάτωση εκτιμήσεων των μεταβολών της ζήτησης (trend) που παρατηρούνται από περίοδο σε περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, δυο εκτιμήσεις είναι απαραίτητες για την πρόβλεψη της ζήτησης F_t , η εκθετική μέση ζήτηση A_t και η εκθετική μέση μεταβολή T_t . Έτσι, για κάθε περίοδο γίνονται οι ακόλουθοι υπολογισμοί:

$$A_t = aD_t + (1-a)(A_{t-1} + T_{t-1}) \quad (13)$$

$$T_t = b(A_t - A_{t-1}) + (1-b)T_{t-1} \quad (14)$$

$$F_t = A_t + T_t \quad (15)$$

Όπου a και b συντελεστές (εκθετικές παράμετροι) που παίρνουν τιμές από 0 έως 1.

Στον πίνακα 1.5 παρουσιάζεται ένα αριθμητικό παράδειγμα προβλέψεων ζήτησης σύμφωνα με την προσαρμοσμένη εκθετική μέθοδο, υποθέτοντας $a=0,419$ και $b=0,578$. Όπως περιγράφηκε και στα προηγούμενα παραδείγματα, οι αρχικοί μέσοι όροι της ζήτησης και της μεταβολής λαμβάνονται από παλαιότερα στοιχεία. Ομοίως, όσον αφορά στις τιμές των συντελεστών a και b , αυτές πρέπει να καθορίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να ελαχιστοποιείται το σφάλμα. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο συντελεστής b έχει τα ίδια λειτουργικά χαρακτηριστικά με το συντελεστή a . Υψηλές τιμές αυξάνουν το βαθμό ανταπόκρισης της μεθόδου στις μεταβολές της ζήτησης και το αντίστροφο.

Πινάκας 1.5: Προβλέψεις με την Προσαρμοσμένη Εκθετική Μέθοδο

Περίοδος	Ζήτηση	A_t	T_t	Πρόβλεψη (F_t)
Ιανουάριος	10	(10)	(1)	
Φεβρουάριος	12	11,42	1,24	12,66
Μάρτιος	16	14,06	2,05	16,11
Απρίλιος	13	14,81	1,30	16,10
Μάιος	17	16,48	1,51	17,99
Ιούνιος	19	18,42	1,76	20,17
Ιούλιος	15	18,01	0,50	18,51
Αύγουστος	20	19,13	0,87	20,00
Σεπτέμβριος	22	20,84	1,35	22,19

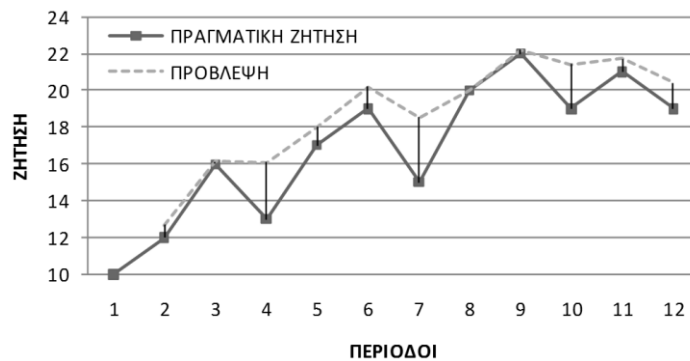
Οκτώβριος	19	20,85	0,58	21,43
Νοέμβριος	21	21,25	0,47	21,72
Δεκέμβριος	19	20,58	-0,19	20,40

Επίδοση Προσαρμοσμένης Εκθετικής Μεθόδου:

MAD=1,299

MSE=3,017

MAPE=8,177%

Σχήμα 1.10: Πρόβλεψη Ζήτησης – Προσαρμοσμένη Εκθετική Μέθοδος

Εποχική Μέθοδος

Πολλές φορές η ζήτηση παρουσιάζει συγκεκριμένες διακυμάνσεις και μεταβολές, οι οποίες δεν είναι τυχαίες αλλά εξαρτώνται έντονα από την εποχή. Για παράδειγμα, η ζήτηση πετρελαίου θέρμανσης είναι μεγαλύτερη κατά τους χειμερινούς μήνες, σε αντίθεση με τους καλοκαιρινούς. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το μοντέλο πρόβλεψης θα πρέπει να ενσωματώνει μηχανισμούς για την προσαρμογή της εποχικότητας.

Η εποχιακή μέθοδος περιλαμβάνει τα ακόλουθα βήματα.

- **Βήμα 1^ο:** Υπολογισμός Δεικτών και Λόγων Εποχικότητας

Αρχικά υπολογίζεται για κάθε περίοδο t ο κεντρικός κινητός μέσος όρος M_t για k εποχές, σύμφωνα με την ακόλουθη σχέση (υποθέτοντας $k=4$):

$$M_t = \frac{0,5D_{t-2} + D_{t-1} + D_t + D_{t+1} + 0,5D_{t+2}}{4} \quad (16)$$

Εν συνεχεία, υπολογίζεται για κάθε περίοδο t ο λόγος εποχικότητας SR_t (seasonal ratio) το πηλίκο της πραγματικής ζήτησης προς τον κινητό μέσο όρο (μέση ζήτηση ανά περίοδο):

$$SR_t = \frac{D_t}{M_t} \quad (17)$$

Τέλος, υπολογίζονται οι δείκτες εποχικότητας SI_k (seasonal index) για κάθε εποχή k ως ο απλός μέσος όρος των λόγων εποχικότητας κάθε περιόδου που αντιστοιχεί στη συγκεκριμένη εποχή.

- **Βήμα 2^ο:** Υπολογισμός Προσαρμοσμένης Ζήτησης

Στόχος σε αυτό το βήμα είναι η εξομάλυνση και η προσαρμογή της πραγματικής ζήτησης με βάση την εποχικότητα. Πιο συγκεκριμένα, η πραγματική ζήτηση για κάθε περίοδο διαιρείται με το δείκτη εποχικότητας που αντιστοιχεί στη συγκεκριμένη περίοδο. Με αυτόν τον τρόπο προκύπτει μια εκτίμηση της ζήτησης USD_t (unseasonalized demand) υποθέτοντας ότι δεν υφίστανται μεταβολές λόγω εποχικότητας.

$$USD_t = D_t SI_t \quad (18)$$

- **Βήμα 3^ο:** Ανάλυση Παλινδρόμησης

Με δεδομένη την προσαρμοσμένη ζήτηση για κάθε περίοδο, γίνεται μια ανάλυση παλινδρόμησης, έτσι ώστε να βρεθεί η γραμμή τάσης που αποτυπώνει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τη διακύμανση της προσαρμοσμένης ζήτησης προς το χρόνο.

- **Βήμα 4^ο:** Πρόβλεψη Ζήτησης

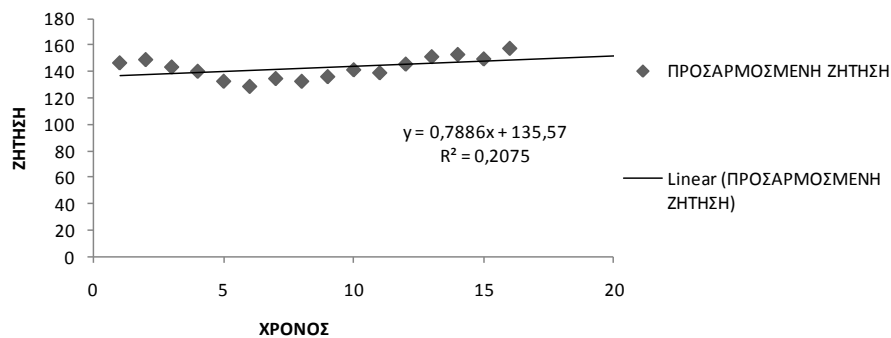
Με βάση τη γραμμή τάσης γίνεται η πρόβλεψη για μελλοντικές περιόδους. Ωστόσο, η εν λόγω πρόβλεψη αφορά στην προσαρμοσμένη ζήτηση. Για αυτό το λόγο πολλαπλασιάζεται η προσαρμοσμένη ζήτηση με το δείκτη εποχικότητας για να προκύψει η πρόβλεψη της ζήτησης λαμβάνοντας υπόψη τον παράγοντα της εποχικότητας.

Ο πίνακας 1.6 παρουσιάζει ένα αριθμητικό παράδειγμα προβλέψεων ζήτησης σύμφωνα με την εποχική μέθοδο (βλ. επίσης Σχήματα 1.10 και 1.11).

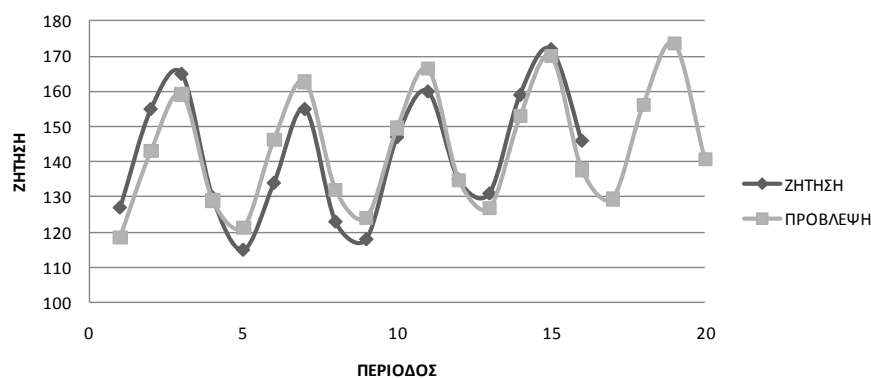
Πινάκας 1.6: Προβλέψεις με την Εποχική Μέθοδο

<i>Τρίμηνο</i>	<i>Περίοδος</i>	<i>Ζήτηση</i>	M_t	SR_t	SI_t	USD_t	F_t
Y1/Q1	1	127			0,868	146	118
Y1/Q2	2	155			1,042	149	143
Y1/Q3	3	165	143	1,156	1,153	143	159
Y1/Q4	4	130	139	0,938	0,929	140	129
Y2/Q1	5	115	135	0,853	0,868	132	121
Y2/Q2	6	134	133	1,010	1,042	129	146

Y2/Q3	7	155	132	1,173	1,153	134	163
Y2/Q4	8	123	134	0,917	0,929	132	132
Y3/Q1	9	118	136	0,865	0,868	136	124
Y3/Q2	10	147	139	1,061	1,042	141	150
Y3/Q3	11	160	142	1,130	1,153	139	166
Y3/Q4	12	135	145	0,933	0,929	145	135
Y4/Q1	13	131	148	0,887	0,868	151	127
Y4/Q2	14	159	151	1,056	1,042	153	153
Y4/Q3	15	172			1,153	149	170
Y4/Q4	16	146			0,929	157	138
Y5/Q1	17				0,868		129
Y5/Q2	18				1,042		156
Y5/Q3	19				1,153		174
Y5/Q4	20				0,929		141

Σχήμα 1.11: Ανάλυση παλινδρόμησης προσαρμοσμένης ζήτησης

Σχήμα 1.12: Πρόβλεψη Ζήτησης – Εποχική Μέθοδο

4.5 Πρόβλεψη της Επισκεψιμότητας για το 2017

Για τις ανάγκες πραγματοποίησης της πρόβλεψης στην προκειμένη μελέτη περίπτωσης για το έτος 2017 χρησιμοποιήσαμε τη Μέθοδο του **Απλού Κινητού Μέσου**. Στοιχεία τα οποία θα μας βοηθήσουν να προχωρήσουμε σε μία πιο εξειδικευμένη πρόβλεψη δεν υπάρχουν και για το λόγο αυτό οι παρακάτω ενέργειες πραγματοποιήθηκαν με αυτή τη μέθοδο.

Ο αρχικός πίνακας μας παρουσιάζει την επισκεψιμότητα που έχει καταγράψει το Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού, ξεκινώντας από το έτος ίδρυσης του, δηλαδή το 2007.

Ο αρχικός πίνακας είναι ο εξής:

Έτος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος	Οκτώβριος
2007	0	12	50	110	118	42	0
2008	1	10	58	114	122	40	2
2009	0	17	40	160	168	56	6
2010	3	7	64	165	190	50	7
2011	2	22	67	150	202	27	0
2012	10	25	80	197	180	19	7
2013	11	20	87	190	220	17	9
2014	13	30	92	230	260	23	25
2015	10	27	100	229	280	22	20
2016	17	35	120	235	287	27	25
Συνολική Επισκεψιμότητα	67	205	758	1780	2027	323	101

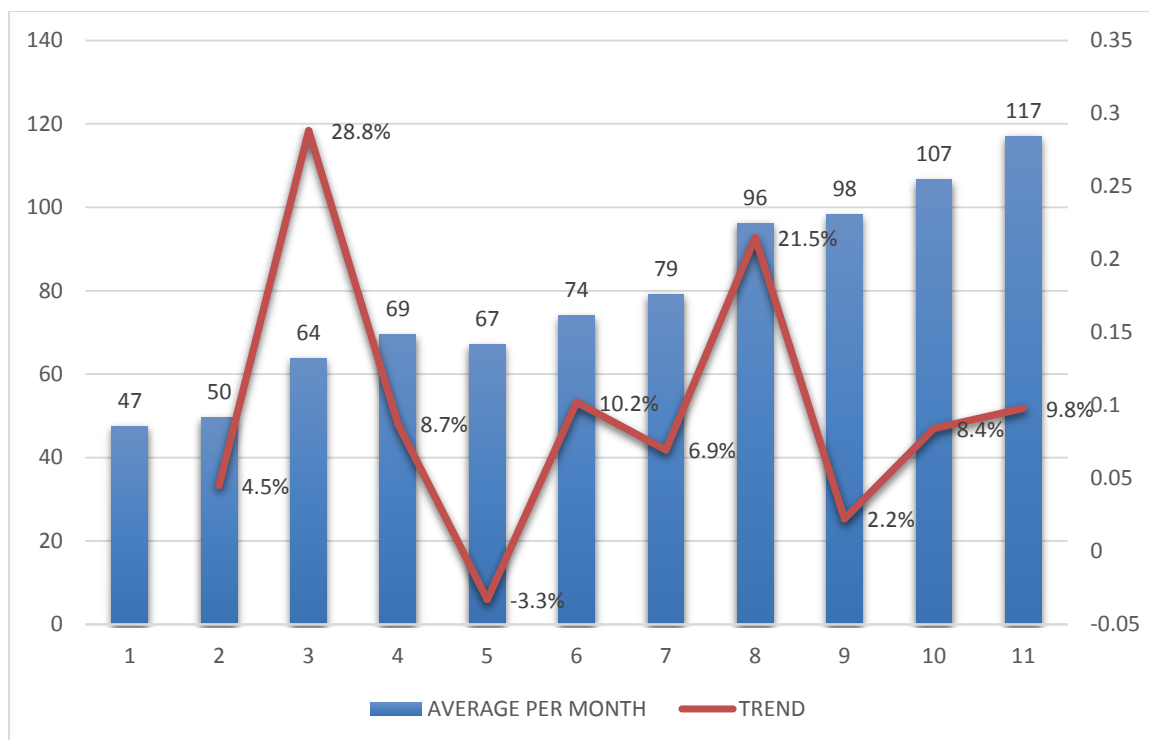
Το πρώτο βήμα που θα χρειαστεί να κάνουμε στην ανάλυση μας είναι να υπολογίσουμε αρχικά την συνολική επισκεψιμότητα του Καταδυτικού Κέντρου ανά έτος. Το αποτέλεσμα είναι το εξής:

Έτος	Συνολική Επισκεψιμότητα
2007	332
2008	347
2009	447
2010	486
2011	470
2012	518
2013	554
2014	673
2015	688
2016	746

Εν συνεχεία θα υπολογίσουμε την ποσοστιαία αύξηση ή μείωση της επισκεψιμότητας από χρόνο σε χρόνο ώστε να παρατηρήσουμε με τι ρυθμό κινείται η επισκεψιμότητα απ' το έτος ίδρυσης του Καταδυτικού Κέντρου. Ταυτόχρονα θα υπολογιστεί και ο Μέσος Όρος της Επισκεψιμότητας, δηλαδή κατά μέσο όρο τι επισκεψιμότητα κατέγραψε το Καταδυτικό Κέντρο κάθε μήνα. Τα αποτελέσματα είναι τα εξής:

Συνολική Επισκεψιμότητα	Μέση Μηνιαία Επισκεψιμότητα	Μηνιαία Μεταβολή
332	47	
347	50	4,5%
447	64	28,8%
486	69	8,7%
470	67	-3,3%
518	74	10,2%
554	79	6,9%
673	96	21,5%
688	98	2,2%
746	107	8,4%

Είναι σημαντικό να παρατηρηθεί ότι η επισκεψιμότητα αυξάνεται προοδευτικά, πράγμα που σημαίνει ότι το Κέντρο παρουσιάζει κάθε χρόνο αύξηση στην επισκεψιμότητα του, χωρίς “σκαμπανεβάσματα” σε αυτήν. Όλα τα παραπάνω παρουσιάζονται και στο παρακάτω διάγραμμα.

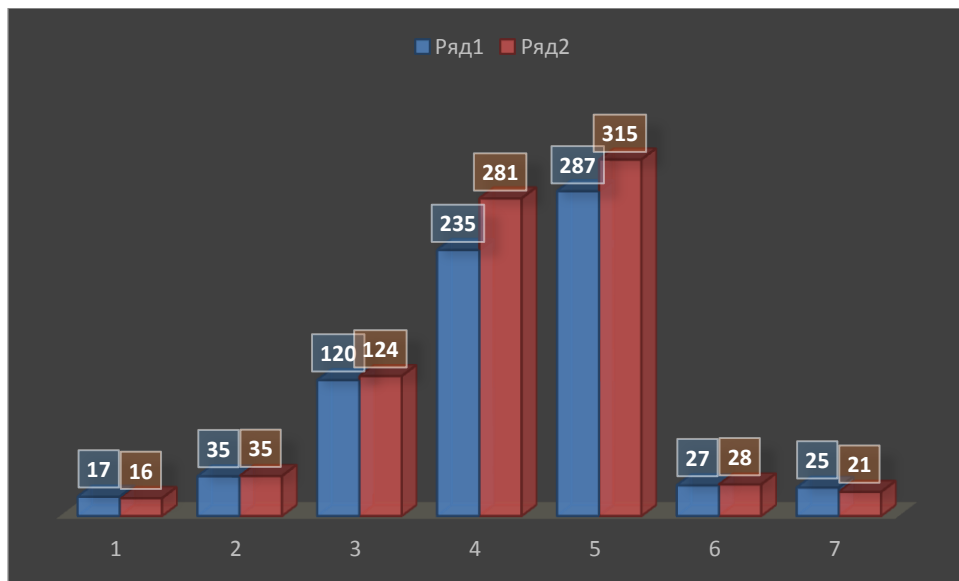
Στη συνέχεια για να πραγματοποιηθεί η πρόβλεψη θα υπολογίσουμε τη συνεισφορά κάθε μήνα στο σύνολο του έτους. Αυτό θα γίνει κυρίως διότι είναι προφανές ότι οι καλοκαιρινοί έχουν τη μεγαλύτερη συνεισφορά και άρα θα τους δώσουμε μεγαλύτερη βαρύτητα ώστε η πρόβλεψη μας να είναι όσο αξιόπιστη γίνεται.

Έτος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος	Οκτώβριος
2007	0,0%	3,6%	15,1%	33,1%	35,5%	12,7%	0,0%
2008	0,3%	2,9%	16,7%	32,9%	35,2%	11,5%	0,6%
2009	0,0%	3,8%	8,9%	35,8%	37,6%	12,5%	1,3%
2010	0,6%	1,4%	13,2%	34,0%	39,1%	10,3%	1,4%
2011	0,4%	4,7%	14,3%	31,9%	43,0%	5,7%	0,0%
2012	1,9%	4,8%	15,4%	38,0%	34,7%	3,7%	1,4%
2013	2,0%	3,6%	15,7%	34,3%	39,7%	3,1%	1,6%
2014	1,9%	4,5%	13,7%	34,2%	38,6%	3,4%	3,7%
2015	1,5%	3,9%	14,5%	33,3%	40,7%	3,2%	2,9%
2016	2,3%	4,7%	16,1%	31,5%	38,5%	3,6%	3,4%
2017	1,9%	4,3%	15,1%	34,3%	38,5%	3,4%	2,6%
Συνολική Επισκεψιμότητα							

Παρατηρώντας τον πίνακα βλέπουμε ότι σε μία γραμμή έχουμε και το έτος 2017. Τα ποσοστά αυτά έχουν υπολογιστεί από τους Μέσους Όρους των προηγούμενων ετών με μεγαλύτερη από το 2012 και μετά. Αυτό γιατί παρατηρήσαμε ότι σε αυτά τα έτη το Καταδυτικό Κέντρο σταθεροποιεί την επισκεψιμότητα του, άρα κι εμείς μπορούμε να επιλέξουμε ένα πιο αξιόπιστο δείγμα για την πρόβλεψη της επισκεψιμότητας. Επίσης προβλέψαμε ότι για το 2017 θα παρατηρηθεί μία αύξηση 9,8% στη συνολική επισκεψιμότητα του Καταδυτικού Κέντρου, έχοντας και πάλι σαν βάση το μέσο της επισκεψιμότητας όμως με μεγαλύτερη βαρύτητα στα έτη 2012 – 2016 και φυσικά το μέσο όρο αύξησης ανά χρόνο. Η πρόβλεψη υπολογίστηκε στις 819 επισκέψεις για το 2017. Άρα για να υπολογίσουμε την επισκεψιμότητα και ανά μήνα θα πολλαπλασιάσουμε την πρόβλεψη που κάναμε με τη συνεισφορά του κάθε μήνα. Τα αποτελέσματα περιγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Έτος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος	Αύγουστος	Σεπτέμβριος	Οκτώβριος
2007	0	12	50	110	118	42	0
2008	1	10	58	114	122	40	2
2009	0	17	40	160	168	56	6
2010	3	7	64	165	190	50	7
2011	2	22	67	150	202	27	0
2012	10	25	80	197	180	19	7
2013	11	20	87	190	220	17	9
2014	13	30	92	230	260	23	25
2015	10	27	100	229	280	22	20
2016	17	35	120	235	287	27	25
2017	16	35	124	281	315	28	21

Η διαφορά του 2016 με το 2017 περιγράφεται και στο παρακάτω διάγραμμα:

Κεφάλαιο 5 - Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας, θυμίζουμε πως στόχος της παρούσας εργασίας είναι να αναδειχθεί ο καταδυτικός τουρισμός, όπως αυτός λαμβάνει χώρα σήμερα. Αρχικά, έγινε αναφορά στις τάσεις και στη σημασία του τουρισμού στην Ελλάδα, υπογραμμίζοντας ότι ο τουρισμός συμβάλλει αποφασιστικά στη διακοπή της κατακόρυφης πτωτικής πορείας της Ελληνικής Οικονομίας. Εξάλλου, ο τουρισμός αποτελεί σημαντικότερη πηγή οικονομικών εσόδων για τη χώρα μας, στηρίζοντας επί της ουσίας όχι μόνο τις αμιγώς τουριστικές επιχειρήσεις, αλλά και την τοπική οικονομία και τις μικρές τοπικές επιχειρήσεις των τουριστικών περιοχών, προσφέροντας χιλιάδες θέσεις εργασίας. Έπειτα, τονίστηκε η εξέλιξη του καταδυτικού τουρισμού καθώς και τα καταδυτικά κέντρα που λαμβάνουν χώρα ανά περιφέρεια. Φυσικά δόθηκε μεγάλη έμφαση σε διάφορα καταδυτικά κέντρα που υπάρχουν διεθνώς, αποτελώντας παράδειγμα για την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού στη χώρα μας. Στο τέλος της εργασίας γίνεται αναφορά στο καταδυτικό κέντρο της Αμοργού. Βάσει της ανάλυσης των αποτελεσμάτων για τα καταδυτικό πάρκο της Αμοργού, διαφαίνεται ότι το Κέντρο παρουσιάζει κάθε χρόνο αύξηση στην επισκεψιμότητα του, χωρίς “σκαμπανεβάσματα” σε αυτήν. Το Κέντρο απαρτίζεται από άρτια εκπαιδευμένο προσωπικό που υπόσχεται πολλές βουτιές αλλά και δραστηριότητες σε ένα νησί με μεγάλη ιστορία. Επομένως, ένας συνδυασμός της έννοιας της μικρού μεγέθους θαλάσσιας προστατευόμενης περιοχής (καταδυτικό πάρκο) και της καταδυτικής επισκεψιμότητας, δύναται να διασφαλίσει την οικονομική, λειτουργική και θεσμική αειφορία του καταδυτικού τουρισμού στην Αμοργό.

Από τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην εργασία προκύπτει η δυνατότητα διεύρυνσης της τουριστικής περιόδου στην Ελλάδα με την ανάδειξη της σε διεθνή καταδυτικό προορισμό. Οι θετικές επιπτώσεις, όπως διαπιστώσαμε, είναι πολλαπλές για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας με όρους αειφορίας. Συγχρόνως η ανάδειξη της χώρας σε καταδυτικό προορισμό εμπλουτίζει τη δυνατότητα άθλησης και αναψυχής, τονώνει την περιβαλλοντική ευαισθησία των κατοίκων καθώς και προσφέρει τη δυνατότητα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στους νέους.

Κατέστη σαφές, λοιπόν, ότι ο καταδυτικός τουρισμός αποτελεί μια δραστηριότητα η οποία προσελκύει –όπως έχει αποδειχθεί και αναφέρθηκε και προηγουμένως– τους πλέον πολυδάπανους τουρίστες, αλλά μολονότι η Ελλάδα έχει τη δύναμη να στηρίξει αυτού του είδους τον τουρισμό και να αναβαθμίσει με αυτό τον τρόπο το συνολικό της τουριστικό προϊόν, δεν έχει μέχρι σήμερα προωθήσει κατάλληλα αυτήν τη δραστηριότητα. Η ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού αυτής της νέας μορφής ποιοτικού/εναλλακτικού τουρισμού θα μπορούσε να είναι μια μοναδική ευκαιρία για τον τουρισμό της Ελλάδας, αλλά με όρους και κανόνες θεσμοθετημένους, διαυγείς και κυρίως εφαρμόσιμους, καθώς η χώρα μας μπορεί να αποτελέσει μια πρώτης τάξεως χώρα φιλοξενίας για τον καταδυτικό τουρίστα, εφόσον του δίνει μοναδικές ευκαιρίες υποβρύχιας εξερεύνησης, αλλά και τη δυνατότητα συνδυασμού αυτών με άλλους τομείς, όχι μόνο άθλησης αλλά και ψυχαγωγίας, διασκέδασης και εκπαίδευσης. Η Ελλάδα ακόμη βρίσκεται πολύ μακριά από την κατάταξη της στη συνείδηση των εν δυνάμει καταναλωτών ως «καταδυτικός παράδεισος» και γι' αυτό το λόγο η ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού στη χώρα μας πρέπει να έλθει μέσω προσεκτικών κινήσεων, μεθοδευμένων και στρατηγικά σχεδιασμένων βημάτων, διότι διαφορετικά, όπως μας διδάσκει και η διεθνής εμπειρία, ο καταδυτικός τουρισμός μπορεί να επιφέρει δραματικά αρνητικές επιπτώσεις στα οικοσυστήματα.

Συμπερασματικά, είναι αδιαμφισβήτητο ότι τα καταδυτικά πάρκα έχουν επιφέρει σε παγκόσμιο επίπεδο σημαντικά οικονομικά οφέλη στις περιοχές τις οποίες τα φιλοξενούν. Με παρόμοιο τρόπο μπορούν να λειτουργήσουν και στην ελληνική επικράτεια, ώστε η λειτουργία τους να είναι μακρόχρονη και βιώσιμη και να αποφέρει σημαντικά έσοδα στην ελληνική κοινωνία. Για να γίνει κάτι τέτοιο όμως, πρώτα απ' όλα, θα πρέπει να υπάρξει λεπτομερής χαρτογράφηση και απεικόνιση των οικοσυστημάτων, ώστε να προστατεύεται και να διαχειρίζεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο η παράκτια ζώνη. Στα καταδυτικά κέντρα θα προσφέρεται οργανωμένος καταδυτικός τουρισμός και ο δύτες θα μπορεί να επιλέξει ακόμα και μια κατάδυση με «ξεναγό», ο οποίος θα γνωρίζει τα οικοσυστήματα και τα είδη τα οποία ζουν μέσα σε αυτά. Σημαντικό λοιπόν ρόλο, μπορούμε να πούμε ότι παίζει η σωστή και άρτια περιβαλλοντική εκπαίδευση των απασχολούμενων στα πάρκα. Στην κορυφή της πυραμίδας λοιπόν για όλα τίθεται η σωστή εκπαίδευση των απασχολούμενων με τις καταδυτικές δραστηριότητες και κατ' επέκταση με τις υπηρεσίες ανάπτυξης του καταδυτικού τουρισμού. Έπειτα, ένα στρατηγικό πλάνο και η χάραξη κοινής

πολιτικής μακροχρόνιας και θεσμοθετημένης θα μπορούσαν να αποτελέσουν το έναυσμα για την ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού στην Ελλάδα. Επίσης με τη δημιουργία και την οργάνωση των απαραίτητων υποδομών θα μπορούσε να συμβάλει στην εξέλιξη αυτού του είδους του καταδυτικού τουρισμού και να στεγανοποιήσει μια στρατηγική προωθητική εκστρατεία που θα τοποθετήσει την Ελλάδα σε εξέχουσα και ανταγωνιστική θέση στον παγκόσμιο χάρτη των καταδυτικών προορισμών. Τέλος, επιτρέπει την άμεση επικοινωνία με πολίτες άλλων εθνικοτήτων που έχουν ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά και να εκτιμήσουν την ηθική ποιότητα των Ελλήνων, τις ιδιαιτερότητες του μεσογειακού τρόπου ζωής, την ομορφιά του τόπου και των ανθρώπων και να μεταφέρουν αυτές τις εντυπώσεις στους συμπολίτες τους διευρύνοντας έτσι τη θετική εικόνα της χώρας. Πρόκειται, συνάμα, για μια ήπια και υπό ευνοϊκές συνθήκες συνάντηση πολιτισμών που λειτουργεί αμφίδρομα ως μέσο γνωριμίας και αλληλοεκτίμησης.

Βιβλιογραφία

- Ανδριώτης Κ. (2003). *Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του*. Τόπος, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, 20-21, σσ. 139-154. Ανακτήθηκε 22 Ιουλίου, 2008, από Πάντειο Πανεπιστήμιο, Ιστοσελίδα: http://www.uehr.panteion.gr/topos/gr/pdf/7_andriotis.pdf
- Γαλάνη-Μουταφή, Β. (2002). Έρευνες για τον Τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο. Μια Ανθρωπολογική Προσέγγιση. Αθήνα: Προπομπός.
- Γκιουζέπας, Γ. (2002). Η ανάδειξη ενός υποθαλάσσιου φυσικού μνημείου μέσα από τη δυναμική της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Η περίπτωση του Απολιθωμένου Δάσους στο Σίγρι της Λέσβου". Διπλωματική Εργασία, Μυτιλήνη
- Ελληνική Ομοσπονδία Υποβρύχιας Δραστηριότητας, Αθλητικής Αλιείας και Τεχνικής Κολύμβησης. (Ε.Ο.Υ.Δ.Α.Τ.Κ.). (2008). *Καταστατικό της Ε.Ο.Υ.Δ.Α.Τ.Κ.* Ανακτήθηκε, 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: http://www.eoydatk.gr/files/91_0.pdf
- Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών. (Ελ.ΚΕ.Θ.Ε.). (2008). *Προϊόντα – Υπηρεσίες*. Ανακτήθηκε, 21 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: http://www.hcmr.gr/greek_site/services/index.html
- Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών. (Ελ.ΚΕ.Θ.Ε.). (2008). *Ινστιτούτα*. Ανακτήθηκε, 21 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: http://www.hcmr.gr/greek_site/institutes/index.html
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού. (Ε.Ο.Τ.). (2008). *Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού*. Ανακτήθηκε 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=11&langID=1>
- Fennel, D. (1991). Οικοτουρισμός. Αθήνα: Έλλην Κτενάς, Σ. (2005). «Η χαμένη ευκαιρία του

καταδυτικού τουρισμού», *Το Βήμα της Κυριακής*, 26/6/2005 Μαρκάτος, Κούτσης Κ. (2008). Καταδυτικά Πάρκα: Το νέο εργαλείο για την αειφόρο προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. *Περιβάλλον και Δίκαιο*. Αρ. Τεύχ. 44, σσ. 237-244. Ανακτήθηκε 22 Σεπτεμβρίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.tridentstar.gr/pdf/tonoergaleio.pdf>

- Mediterranean Dive Center. ΠοζίδηςΧ. (2008). *Σχετικά με εμάς*. Ανακτήθηκε, 29 Αυγούστου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.pozidis.gr/Peiraias/Gr/Index.asp?seek=aboutus>
- Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος. (2008). *Δραστηριότητες*. Ανακτήθηκε 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.grhotels.gr/index.asp?p=7&LG=2>
- Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εκπαιδευτών Κατάδυσης. (Π.Σ.Ε.Κ.). (2008). *Καταδυτικά Κέντρα Ελλάδας*. Ανακτήθηκε, 7 Αυγούστου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.greekdiving.gr/kataditika.html>
- Παπαϊωάννου, Σ. Σερντεδάκης, Ν. & Τσιώλης, Γ. (1998). Κοινωνική – οικολογική συνείδηση και πράξη. Το παράδειγμα των κατοίκων της Επαρχίας Κυδωνίας Δυτικής Κρήτης. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*. 96-97, σσ. 133-183.
- Συμεωνίδης, Ν. (2000). "Αυτόνομη Κατάδυση". Συνεργασία με τα περιοδικά *βυθός* και *GreekDiver*, εκδόσεις ΑΚΜΟΝ. Αθήνα
- Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων. (2003 α). *Ελληνικός Τουρισμός 2010 Στρατηγική & Στόχοι*, (Β΄ Έκδοση). Αθήνα. Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου, 2008 από ΣΕΤΕ, Ιστοσελίδα: <http://www.sete.gr/files/Ebook/ELLHNIKOS%20TOYRISMOS%202010%20FINAL.pdf>

- Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων. (2003 β), Τουρισμός & Απασχόληση. Αθήνα. Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου, 2008 από ΣΕΤΕ, Ιστοσελίδα: <http://www.sete.gr/files/Ebook/Tourismos%20kai%20Apasxolisi.pdf>
- Τσάρτας, Π. (1996). Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό. Εξάντας: Αθήνα.
- Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής. (2008). *Ρόλος και Αρμοδιότητες*. Ανακτήθηκε 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.yen.gr/wide/yen.chtm?prnbr=24212>
- Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης. (2008). *Δομή*. Ανακτήθηκε 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=705&langID=1>
- Ανδριώτης Κ. (2003). *Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του*. Τόπος, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, 20-21, σσ. 139-154. Ανακτήθηκε 22 Ιουλίου, 2008, από Πάντειο Πανεπιστήμιο, Ιστοσελίδα: http://www.uehr.panteion.gr/topos/gr/pdf/7_andriotis.pdf
- Γαλάνη-Μουταφή, Β. (2002). Έρευνες για τον Τουρισμό στην Ελλάδα και την Κύπρο. Μια Ανθρωπολογική Προσέγγιση. Αθήνα: Προπομπός.
- Γκιουζέπας, Γ. (2002). Η ανάδειξη ενός υποθαλάσσιου φυσικού μνημείου μέσα από τη δυναμική της Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Η περίπτωση του Απολιθωμένου Δάσους στο Σίγρι της Λέσβου". Διπλωματική Εργασία, Μυτιλήνη
- Ελληνική Ομοσπονδία Υποβρύχιας Δραστηριότητας, Αθλητικής Αλιείας και Τεχνικής Κολύμβησης. (Ε.Ο.Υ.Δ.Α.Τ.Κ.). (2008). *Καταστατικό της*

E.O.Y.A.A.T.K. Ανακτήθηκε, 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα:
http://www.eoydatk.gr/files/91_0.pdf

- Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών. (Ελ.ΚΕ.Θ.Ε.). (2008). *Προϊόντα – Υπηρεσίες*. Ανακτήθηκε, 21 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα:
http://www.hcmr.gr/greek_site/services/index.html
- Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών. (Ελ.ΚΕ.Θ.Ε.). (2008). *Ινστιτούτα*. Ανακτήθηκε, 21 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα:
http://www.hcmr.gr/greek_site/institutes/index.html
- Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού. (Ε.Ο.Τ.). (2008). *Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού*. Ανακτήθηκε 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα:
<http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=11&langID=1>Fennel, D. (1991). *Οικοτουρισμός*. Αθήνα: Έλλην
- Κτενάς, Σ. (2005). «Η χαμένη ευκαιρία του καταδυτικού τουρισμού», *Το Βήμα της Κυριακής*, 26/6/2005
- Μαρκάτος, Δ., Κούτσης Κ. (2008). Καταδυτικά Πάρκα: Το νέο εργαλείο για την αειφόρο προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. *Περιβάλλον και Δίκαιο*. Αρ. Τεύχ. 44, σσ. 237-244. Ανακτήθηκε 22 Σεπτεμβρίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.tridentstar.gr/pdf/tonoergaleio.pdf>
- Mediterranean Dive Center. ΠοζίδηςΧ. (2008). *Σχετικά με εμάς*. Ανακτήθηκε, 29 Αυγούστου, 2008 από την Ιστοσελίδα:
<http://www.pozidis.gr/Peiraias/Gr/Index.asp?seek=aboutus>
- Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος. (2008). *Δραστηριότητες*. Ανακτήθηκε 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα:
<http://www.grhotels.gr/index.asp?p=7&LG=2>

- Πανελλήνιος Σύνδεσμος Εκπαιδευτών Κατάδυσης. (Π.Σ.Ε.Κ.). (2008). *Καταδυτικά Κέντρα Ελλάδας*. Ανακτήθηκε, 7 Αυγούστου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.greekdiving.gr/kataditika.html>
- Παπαϊωάννου, Σ. Σερντεδάκης, Ν. & Τσιώλης, Γ. (1998). Κοινωνική – οικολογική συνείδηση και πράξη. Το παράδειγμα των κατοίκων της Επαρχίας Κυδωνίας Δυτικής Κρήτης. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*. 96-97, σσ. 133-183.
- Συμεωνίδης, Ν. (2000). "Αυτόνομη Κατάδυση". Συνεργασία με τα περιοδικά *βυθός* και *GreekDiver*, εκδόσεις ΑΚΜΟΝ. Αθήνα
- Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων. (2003 α). *Ελληνικός Τουρισμός 2010 Στρατηγική & Στόχοι*, (Β΄ Έκδοση). Αθήνα. Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου, 2008 από ΣΕΤΕ, Ιστοσελίδα: <http://www.sete.gr/files/Ebook/ELLHNIKOS%20TOYRISMOS%202010%20FINAL.pdf>
- Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων. (2003 β), *Τουρισμός & Απασχόληση*. Αθήνα. Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου, 2008 από ΣΕΤΕ, Ιστοσελίδα: <http://www.sete.gr/files/Ebook/Tourismos%20kai%20Apasxolisi.pdf>
- Τσάρτας, Π. (1996). *Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό*. Εξάντας: Αθήνα.
- Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής. (2008). *Ρόλος και Αρμοδιότητες*. Ανακτήθηκε 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.yen.gr/wide/yen.chtm?prnbr=24212>
- Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης. (2008). *Δομή*. Ανακτήθηκε 16 Ιουλίου, 2008 από την Ιστοσελίδα: <http://www.gnto.gr/pages.php?pageID=705&langID=1>

- Καταδυτικό Κέντρο Αμοργού (2016) – Στοιχεία για την επισκεψιμότητα του Καταδυτικού Κέντρου Αμοργού - www.amorgosdivingcenter.gr – Τα στοιχεία δόθηκαν μετά από ειδική άδεια του Ιδρυτή Δημήτρη Συνοδινού
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016
Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016
Οικονομικές εξελίξεις στις χώρες προέλευσης σελίδα 18
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016 - Οι εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία σελίδα 18
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016 - Οι Οικονομικές εξελίξεις στις επιμέρους χώρες προέλευσης σελίδα 23
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016 - Το οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον στην Ελλάδα: σελίδα 37
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016 - Η πορεία της οικονομίας σελίδα 37
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016
Οικονομικό κλίμα και επιχειρηματικές προσδοκίες στον κλάδο των υπηρεσιών σελίδα 42
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016 - Παράγοντες ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουρισμού:
- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016 - Παράγοντες ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουρισμού: σελίδα 38

- Ελληνικός Τουρισμός – Εξελίξεις και Προοπτικές (Τεύχος 1) – 2016 -
Παράγοντες ανταγωνιστικότητας του ελληνικού τουρισμού: σελίδα 39